

ل بهر سيبه را خودی

ته حسين ئيبراهيم دؤسكى

- کتیب : ل بهر سيبهرا خودی
- نقيسەر : ته حسين دۆسكى
- چاپا ئىكى ۲۰۰۶
- چاپخانه يا زانا دهۆك
- ژمارا سپارتنى ل پەرتۆكخانه يا گشتى ل هه وليړى : ۲۵۷ ل سالا ۲۰۰۶ .
- ژ وهشانين پەرتۆكخانه جزيرى ل دهۆكى

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : [سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : الْإِمَامُ الْعَادِلُ ، وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ ، وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ : إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ] .

رواه البخاري

ل بهر سيبهرا خودى

ژفان ب پۆژمكا مەزن وتۆى ترس وسەھم بۆ
مە ھەمىيان يى ھاتى يە دان ، پۆژا قىامەتى ئەوا
وھكى ژ نافى وى ديار خودان رح تىدا رادبنەفە
و د گازىيەكا مەزن دچن ، ئەرى جارەكى ئىك
ژ ھەوہ ئىنايە بەر چافىن خۆ كانى ئەو پۆژ يا
ب چ رەنگە ؟

ئىمامى (ترمى) ژ (عەبدللاھى كورپى عومەرى)
فەدگوھىزت ، دىيژت : پىغەمبەرى خودى - سلاڤ لى
بن - دىيژت : ﴿ ھەچىيى پى خوش بت بەرى خۆ
بدەتە پۆژا قىامەتى بلا (إذا الشمس كورت) ، و (إذا
السماء انفطرت) ، و (إذا السماء انشقت) بخوينت ﴾ .

فیجا وهرن دا پیکفه چهند دهلیفهیهکان هزرا
خو د فی پوژی دا بکهین ، وهرن دا د گهل ئیک
ب گهشتهکی راببین بو وی پوژا مهزن ، پوژا
ژفان بو مه پی هاتییه دان ، ههر وهکی نوکه
ئهم ب چاف دبیین ، دا بزانی کانئ ئهو پوژ
یا ب چ سهروبهره هتا خودی ب ههمی
مهزنییا خو فه بهحسی وی پوژی دکهت
ودبیژت : ﴿ اَلَا يَظُنُّ اُولٰٓئِكَ اَنَّهُمْ مَّبْعُوْنَ ۙ لِيَوْمٍ عَظِيْمٍ ۝ ﴾
يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ - ئهري ما ئهو باوهر
ناکهن کو خودی ل پوژمهکا مهزن دی وان
راکهتهفه ، وحسیی سهرا کریارین وان د
گهل وان کهت ؟ پوژا مروفل بهر دهستی
خودی رادوهستن ﴿ المطففين : ٦٤ ﴾ .

هەر ئێك ژ مه گاڤا مر نهو قیامهتا وی
دهست پی کر ، نهو مرنا ل بهر مه هاتییه
فهشارتن ، دبت ئێك ژ مه د نافبهرا وی مرنی
دا ژ بهوستهکی کیمتر مابت د گهل هندی ژ
هزر دکهت نهو گهلهک ژ قیامهتی پی دویره ،
لهو دی بینی نهو خو ژ بیرفه دبهت وکارهکی
بو وی پوژی ناکهت .. هزر بکه دهم هات
بهلگی ته ژ داری بومرییت ونافی ته
ژ دهفتهرا ساخان بیته ژبیرن : ﴿وَجَاءَتْ سَكْرَةُ
الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ۝۱۹﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ
الْوَعْدِ ﴿۲۰﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿۲۱﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي
غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿۲۲﴾
- وتهنگافی وسهکهراتا مرنی ب وی حهقییی
هات یا زفراندن بو نهبت ورهف ژئی نهبت ،

ئەفە ئەو بوو یا تو ئەی مرۆف ، ژى درەفی .
وبۆ جارا دووی د (بۆری یی) دا بۆ رابوونا
پشتی مرنی هاته پفکرن ، ئەو پفکرن د وی
رۆژی دایه یا ئەو گەف تییدا ب جە دئیت یا
خودی ل کافران کری . وههه نهفسهك هات و دو
ملياکهت د گەل دا ، ئیک وی دهاژۆته
مهحشەری ، ویی دی شاهدهیی یی ل سەر وی
کاری ددمت یی وی د دنیا یی دا کری . ئەی
مرۆف ب راستی تو ژ فی چەندا ئەفرو دبینی
یی بی ئاگەه بووی ، ئینا مه ئەو پەردی دل
ته نخافتی ژ سەر ته راکر ، فیجا بی ئاگەهی یا
ته نهما ، ودیتنا ته ئەفرو بۆ وی تشتی تو
دبینی یا موکم و دژواره ﴿ق: ۱۹-۲۲﴾

دی هند بینی بهرده ژ سهر چافین ته
دی ئیته لادان ، ئهو قیامهتا ته هزر دکر
کهلهک یا ژ ته دویره دی ب ته را کههت ،
وچو ریکان بو ته ناهیلت تو برهقیی ؛
دا خو پی ژ فی پوژا گران بیاریزی ..

هزر بکه پوژا ته هات کو ل قهبری ببییه
میثان ، وببییه ئیک ژ خهلکی گورستانی ،
وی جیهانا بی دهنک و ب سههم ، ئهف ئاخا ته
کهلهک خو ل سهر مهزن کری دی د نافا دا ئییه
فهشارتن ، ئهف عهردی تو پشت راست ل سهر
برپفه دچووی وته چو هزر بو نهدکر ،
دی ته داعویرت ، گاف بو گافی دی ژ لهشی ته
میژت ههتا ته دهیلت ههستیکهکی پیتی ، مال
مهزنییی وتر و نهجمان چو فایده ل ته نهکر،

لاوینیا ته ژى چو بهرمانى ژ ته نهگر ،
جارهكا دى دى بيه ناخ ، ﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا
نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾ طه : ۵۵ ﴿
پژدهك دى ئيت نهف عهردى تژى مروفل سهر
پشتى قالا دى مينت ، ههمى ب شالوكا مرنى
دى ئينه دورين ، بى دهنكى ههمى كناران د ناف
خو دا دى پيچت ، چو پيژن ژ كهسى نائين ،
حاكم ومير ، زهنكين وفهقير ، وهكى ئيك
لى دئين ، دهنكهك ژ كهسى نائيت ، نهف
عهردى سهره بهوستهكا وى خهلكى ب هزاران
خو ددا كوشتن بى خودان دى مينت ، ههر
وهكى پژدهكى مروفهك ل سهر پشتى نههاتى
وچووى ، وى پژژى ملك بو كى يه ؟

﴿لَمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ ﴿١٦﴾ ﴿غافر : ١٦﴾

پاشی دی هند بینی گازییهك دی ئیته ته ، نهو
خودایی جارا ئیكى تو ژ چوننهیی دای وتو
كرییه مروفهكى درست ، دستویرییی دی
دمته لهشی ته نهوی د ناف ئاخى دا حهلیای كو
جارهكا دی خو لیک دمهفه ..

هزیڼ خو بکه هنگی حالى ته دی چ بت ؟
بینه بهرچاڤین خو دهمی عهرد ل سهر سنگی
ته دنیته كهلاشتن ، وتو ژ وی چالی دمردهفی
نهوا پوژهكى هندهكان تو تیدا فهشارتی ، هنگی
هشین ته دی ئینه سهری ته وتو دی زانی نهفه
نهو پوژه یا پیغمبهران - د دنیایی دا - ژفان
پی دایه ته ،

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ﴿٥١﴾
قَالُوا يَوَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ
وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا
هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾ فَالْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا
وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾ -

وبؤ جارا دووی د بوړیئی دا هاته پفکرن ، فیجا
رحین وان ب سهر لهشین وان دا هاتنه
فهگهپاندن ، هنگی نهو ژ گوړپښ خو پادبن و ب
لهز ب نک خودایی خو فه دچن . نهوین درهو
ب رابوونا پشتی مرنی کری ب پهشیمانی فه
گوټ : تیچوون بو مه بت کی نهو ژ گوړپښ مه
پاکرین ؟ فیجا دی بو وان ئیته گوټن : نهفه
نهو ژفانه یی خودایی پردلوټان دای ،
وپیفه مبهړپښ راستگو بهحس ژی کری .

دمرکهفتنا ژ گوړان ههما ئه نجامی ئیک لیدانا
د بۆرییی دابوو ، فیجا هنگی خه لک ههمی بۆ
حسیب و جزادانی ل نک مه دئامه ده بوون . ل
وی رۆژی ب دادی حسیب دئیته کرن ، فیجا زۆرداری
ل نه فسه کی نائیته کرن کو خیرین وی بینه کیمرن
یان گونیهین وی بینه زیدم کرن ، وژبلی وی کاری
هه وه د دنیا یی دا دکر ب تشته کی دی هوین نائیته
جزادان ﴿ یس : ۵۴-۵۱ ﴾ .

گازییه ک دی ئیته راهیلان ، وهکی کو عه رد
- پشتی باران لی دبارت - شینکاتییی خو شین
دکته ، وهسا دی له شین مرییان ژی شین
کهت ، وهه ر ئیک ل سه ر بنا خو دی شین بت ..
بینه بهرچافین خو گاڤا بۆ جارا ئیکی تو
رادیبیه فه وچافین خو ل دنیا یی فه دکه ی ،

هنگی دی حیبه تی راوهستی ، چافین ته دی
میننه ل گازییی ، ودلی ته دی تزی ترس بت
، نهفه چیه ؟ چ قهومییه ؟ بوچی نهفه مروفه
همی توژهوی رابووینه ورویس ورسوا دی
کیفه چن ؟ هندی دی مینی کهس نابت بهرسفا
ته بدمت ؛ چونکی هر ئیک ب حالی خو فه
یی موژله ، پاشی دی ئیته بیرا ته کو نهفه
ئهو دمه یی خودی ژفان پی دایه ته ..
چوونا بهر ب مه حشهری فه :

هزرا وی دهمی بکه .. گاڤا (خولیاقت)
همی تیک تین وتیک دچن ، کهس د خو را
نابینت دهنکه کی بکهت ، ترس رهشمالا خو
یا کریت ب سهر ههمی یان دا دئینته خواری ،
ژ هممه کا نزم ودهنگی پی یان پیقه تر

پیژنهکی تو سهح ناکه ی ، مروڤ ب هه می رهنگ
وجوینین خو ڤه یی دئین ، مهلك وحاكم
وئهمیر ، مهزن ودهوله مه ند وخودان
سهلته نه ت ، هه می د سهرشوړ وشكه ستینه
وچو مه زنی ل دۆران نه مایه ، ئه جنه وډیو
وشه یتان ژی ب بیزار ی ڤه دئین وڤه ستا جهی
کۆمبوونی دکه ن ، خو حه یوانه ت وده به
ودورنده ژی د گازی یی پادبن ب سه ره کی
چه ماندی ڤه بهر ب مه حشه ری ڤه دچن ..
وېشتی هه می ل ئیک جهی کۆم دبن وهژمار
تمام دبت ، وبه ری هه می یان دمی نه
ل عه سمانی کان ی دی چ ڤه رمان ئی ته دان: ﴿ذَٰلِكَ
يَوْمَ يَخْرُجُ الْكَافِرُونَ غَيْرَ يَسِيرًا﴾ ﴿الدثر : ۹-۱۰﴾

پوژەکا گرانه ، ل وی دەمی بهری ته
دەمینته لی کانێ بهری ته دی بو کیفه ئیته
دان ، دی هند بینی عەسمان ل هنداڤی ته
تیک چوو ، ستیر ژ جهین خو دی کهفن ، پوژ
وههیف دی رهش بن ، عەسمانی دنیا یی ب
هەمی مەزنییا خو فه دی ئیته پیچان ، پشتی
کو شەق شەق دبت وپهنگی خو یی شین ژ
دەست دەمت ، وجار سوڤ دبت ، وجار زره دبت ،
وجار کهسک دبت ، پاشی وهکی زیفی هەلاندی
لی دئیت ، ملیاکەت بهر ب عەردی مەحشەری
فه ژوردا دئینه خواری ، هژیانی مەزن ب
عەردی دکەفن ، چیا وهکی وی هریا شەکری لی
دئین ئەوا هەربایهکی دژوار لی بدەت و دگەل
خو ببەت .

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ آتِقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ①
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ
ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَرَىٰ
وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ②﴾ - گهلی مروفان هوین ژ
عهزبا خودی بترسن وپیگیری یی ب گوئن
وفهرمانا وی بکهن ، هندی نهو رویدانی ب
سههمن یین ل دهمی رابوونا قیامهتی پهیدا
دبن وهکی هژیانا عهردی یا دژوار یا کو عهرد ژ
بهر دئیته کهلاشتن ، تشتهکی مهزنه ، کهس
نزانت چهند یی مهزنه .

دهمی هوین رۆزا قیامهتی دبینن دایک - ژ بهر
وی ترس ولهزرا دگههتی - بچویکی خو
یی ب شیر یی ل بهر سنگی ژبیر دکهت ؛

وژنکا ب حهمله - ژ ترسان دا - حهملی خو
ددانت ، وعهقل د سهري مروفان دا نامينت ،
فیجا نهو وهکی سهرخوشان لی دئین ؛ ژ بهر
ترس وسههمی ، وئهو ب خو نه دسهرخوشن ،
بهلی دژوارییا عهزابی عهقل وهوش د سهري
وان نههیلایه ﴿ الحج : ۲-۱ ﴾ .

بینه بهر چافین خو پوژا عهور ژوردا
دئین وملیاکهت ب مهزنییا خو فه دنافا دا ،
دهمی مروفین مهحشهری قهست دکهنی وپییدا
دجریین وپسیاری ژئ دکهن : ئهري خودایی مه
د گهل ههوهیه ؟ فیجا نهو ژ فی پسیاری
فه دجنقن ودبیژن : یی پاک وبلند بت
خودایی مه ، ژ نوی نهو دی ئیت ..

پاشی نهو ههمی ملیاکهت ب هژمار ولهشین
خو یین دوری ل خه لکی مه حشهری دگرن ،
هنگی ته نگافی دژوار دبت ، کهس خو ل کهسی
ناکه ته خودان :

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ
وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَعْتَهُ قَالُوا يَحْسَرْتَنَا
عَلَىٰ مَا فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا
يَزُرُونَ ﴿٣١﴾﴾ - ونه گهر تو ، نهی موحه ممهه د ، وان یین

باوهری ب رابوونا پستی مرنی نه ئینای ببینی
دهمی نهو ل بهر دهستی خودی دئینه راوهستاندن
ل رپوژا قیامهتی دا نهو حوکمی د نافبهرا وان دا
بکهت ، تو حاله کی خراب دی بینی ،

دهمی خودی دبیژت : ئهري ما ئهفه راستی
نینه ، یهعنی : ما ئهفه ئهو رابوون نینه یا
ههوه د دنیاوی دا کوفر پی دکر ؟ وان
گوت : بهلی ب خودایی مه ئهو راستییه ،
خودی گوت : فیجا ژ بهر وی کوفر ههوه ب
خودی وپیغه مبهري وی موحه ممه دی دکر
هوین تام بکه نه وی عه زابا ههوه د دنیاوی دا
دره و پی دکر . ب راستی زیان گه هشته وان
کافران یین باوهری ب رابوونا پشتی مرنی
نه ئینای ، ههتا دهمی کو قیامهت رابوو ، و ژ
نشکه کی فه وان دویماهی یا خو یا خراب دیت ،
وان داخوازا که سهران بو خو کر ژ بهر وی
ژیی خو یی وان د دنیاوی دا بوړاندی ،

وئەو بارئى گونەهين خو ل سەر پشتين خو
هل دگرن ، فيجا چ گران وپيسه باره يى ئەو
هل دگرن !! ﴿ الانعام : ٣١-٣٠ ﴾ .

رۆژ ، ئەوا د دنيايى دا ھندە ژ مە دویر وئەم
خو ل بهر گەرما وى ناگرين .. گاڤا بوو رۆژا
قيامەتى و مروؤف ھەمى ل عەردى مەحشەرى
كۆم بوون ، گەرما دەھ سالان دى ل بهر ئيتە
كرن ، ودى ل ھنداڤ سەرى خەلكى ئيتە داھيلان
حەتا دريژىيا ميلەكى نيزىكى وان دبت، ئىمامى
موسلم ژ (سەليمى كورئى عامرى) ڤەدگوھيژت ،
دبيژت : (مقدادى كورئى ئەسومدى) دبيژت : من
گوھل پيغەمبەرى - سلاقلى بن - بوو ، گوٲ :
﴿ رۆژا قيامەتى رۆژ ھندى دريژىيا ميلەكى
نيزىكى مروؤقان دبت ﴾

(سه لیمې کورې عامری) دبیرت : فیجا
ب خودی ئه ز نزانم کانې مه خسه دا وی ب میلی
ئه و میله یی عه رد پی دئیته پیقان ، یان ژی
ئه و میله یی چاقان پی کل ددهن ؟ گوت :
﴿ فیجا هه ر مروّفه ک ل دویف کریارین خو دی
د ناف خوهی ران مینت ، هنده ک هه تا گوزه کی
، وهنده ک هه تا کوټکان ، وهنده ک هه تا ناف
تهنگی ، وهنده ک ژی دی پی ئینه لغاقرن ﴾
ویغه مبهری - سلاق لی بن - ب دهستی خو
ئیشارهت دا دهقی خو .

برای خوشتی : ل قی دنیا یی ئه گهر
هه تاقی ب رهنگه کی وهسا ل ته دا کو تو پی
بیشی ، تو دی هه ز که ی که سه ک هه بت
سیبه رکی بو ته پهیدا کهت دا تو خو بدهیه بهر

هزر بکه دهمی گهرما قی رۆژی هندی گهرما دمه سالان
زیډمتر لی دئیت ، وئهو ژ قی بلندی یا هنده بلند ژوردا
دئیته خواری ودئیته هنداقی سهری ته ، وی رۆزا چو
سیبهر نهبن تو خو بدیه بهر ، ئەگەر ئێک ههبت ته
بو سیبهرهکا هوین فهخوینت ، چاقدیری یی ل ته بکهت
وته ژ وی ترسا مهزن پشت راست بکهت ، هنگی کهیفا
ته دی چهند بت ؟

ئەفه گازییه بو ته ، رینیشادانهکه ، ئەگەر ته بقیت
وی رۆژی خو بدیه بهر سیبهرهرا خودی ؛ دا ژ گهرم
ونهخۆشی وترسا مهزن رزگار ببی ، ئەفرۆ هیشتا تو
یی ل سهر خو ،

هیشتا ته هیژ وشیان ههین ب تهفه دئیت کو وی
رۆژی ل بهر سیبهرهرا خودی بژی ، بهلی چاوا ؟ و ب چ
رێک ؟ ئەفه دی بابتهی نفسینا مه بت ، ئەگەر خودی
حهز بکهت .

ل بهر سيبهرا خودی :

د هژمارهکا هه دیسین دورست دا یین کو ژ
پیغه مبهری سلاڤ لی بن هاتینه فه گوهاستن
هاتییه کو ل رۆژا قیامهتی دهمی خه لک ل
مه حشری کوم دبن ، و د تهنگافییه کا مه زن
دا دژین ، ورۆژ دئیته هنداقی سه ری وان وئهو د
خوها خو ړا دمینن ، هندهک جینی مروقان
هه نه - ژ بهر هندهک کریارین وان د دنیا یی دا
کرین - خودی وان ددهته بهر سيبهرا خو ، ووان
ژ گهرم وترس ونه خوشیا وی رۆژی دپاریزت ،
وبه ری ئەم ئیک ئیکه به حسی وان جینی
به خته وهر ژ مروقان بکهین ، یا د جهی خو
دایه ل دهسپیکي ئەم چهندهکی ل دور قی

(ته عبیری) باخقین : سیبهره خودی ،
مه خسه د پی چیه ؟ وچاوا خودی هندهك
مروقان ددهته بهر سیبهره خو ؟
د هژمارهكا هه دیسان دا ژ پیغه مبهری - سلاق
لی بن - هاتییه فه گوهاستن کو خودایی
مه زن روژا قیامهتی سیبهری ل هندهك
رهنگین مروقان دكهت ، ل وی دهمی ژ سیبهره
وی پیقه تر چو سیبهر نه ههین ، و د دهقی باره
پتر ژ وان هه دیسان دا هاتییه : ﴿يُظْلِمُ اللَّهُ
فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ﴾ و د هندهك
ریوایه تیین دی دا هاتییه : ﴿يُظْلِمُ اللَّهُ فِي
ظِلِّ عَرْشِهِ﴾ و د تهفسیرا (ظل الله) دا زانایین
هه دیسی چهنه بۆچوون هه نه ، ژ وان
بۆچوونان :

هندەك دبێژن : پالەدانە سيبهري بۆ خودی
د فێ حەديسێ دا ، وهكى گۆتە مەيه دەمى ئەم
دبێژين : (كەعبە) مالا خودىيه ، ئەف پالەدانە بۆ
(ملكيهتى) وپيروۆزىيى يە ، يەعنى : وهك
قەدرگرتن بۆ وى سيبهرا كو رۆژا قيامەتى دى ل فان
رەنگە مەروفان كەت خودى وى بۆ خو پالە دەمت
ودبێژت : ئەز دى سيبهرا خو ل وان كەم .

وهندەك دبێژن : مەخسەد ب سيبهري د فێ
حەديسێ دا قەدرگرتن وپاراستنە ، وهكى كو
مەروف بێژت : فلان كەس يى ل بهر سيبهرا
فلان مەلكى ، يەعنى : يى ل بن (حيمايەت)
وچاقدیرييا وى ، وئەوه وى دپاریژت ، وئەف
حەديسە هندی دگەهینت كو ئەف رەنگە مەروفە
د وى تەنگافیيى دا دى ل بن چاقدیري

وپاراستنا خودی بن ، لهو دی ژ نهخویشی وترسا
وی پوژی دتهنا ورهت بن .

وهندهك زاناين دى دبیژن : مهخسه د ب
سيبهرا خودی سيبهرا عهرشی وییه ، وهکی د
هندهك ریوایهتان دا هاتی : ﴿يُظْلِمُ اللَّهُ فِي ظِلِّ
عَرْشِهِ﴾ وئفه قهدرگرتنهکا زیدهتره بو وان ؛
چونکی ژبلی پاراستنا خودی بو فان مروشان ئهف
تەفسیره هندی ژى دگههینت کو ئهو مروف وی
پوژی د نیژیکی خودینه . وهر چاوا بت ئهف
هه دیسه نه ژ هه دیسین (صفاتانه) وهکی
زاناين هه دیس دبیژن .

ومروفی خودان عهقل بت ئهگهر هزرا خو د
تهنگافییا مهزن یا پوژا ههشری دا بکهت ، د
دنیايی دا گهلهك دی خو وهستینت دا ل ئاخرهتی
ژ وان کهسان بت یین خودی سيبهري لی دکهت ،

پۆژەکا هندا مەزنە ترسا وئ پێغەمبەر - سلاڤ لئ
بن - پیر کربوو ، پۆژەکی (ئەبو بەکری) بهرئ
خۆ دا پێغەمبەری - سلاڤ لئ بن - دیت هندەك
مویین سپی یین دکهفتینه سەر ورپهین وی ،
ئینا گۆتی : ئەزئ دبینم تو یی پیر بووی ئەی
پێغەمبەری خودی ، پێغەمبەری - سلاڤ لئ بن -
گۆتی: ﴿ شیتني هود وأخواتها قبل المشيب .
سوورەتا (هود) ویین وهکی وئ بهری
پیراتییی ئەز پیر کرم ﴾ ، و د هەدیسهکا دی
دا بهحسئ سوورەتی (هود والواقعة والمرسلات
وعم يتساءلون وإذا الشمس كورت) هاتییه ،
وئەگەر مرقۇف هزرا خۆ د ئان سوورەتان دا بکەت دئ
ببیت هەمی ئەون یین بهحسئ پۆژا قیامەتی دکن .

حه دیسا هر هفت جینین مروّقان :

ئیمامی بوخاری وموسلم ژ (ئه بو هورهیره
(فه دگوهیزن ، دبیزت : پیغه مبهری - سلاف
لی بن - گوّت : ﴿ سبعة يُظْلَهُمُ اللهُ في ظله يومَ لا
ظِلَّ إلا ظله : الإمامُ العادلُ ، وشابُّ نشأً في عبادةِ
رَبِّهِ ، ورجلٌ قلبُهُ معلقٌ في المساجِدِ ، ورجلانِ تحابَّا في
اللهِ اجتمعا عليه وتفرّقا عليه ، ورجلٌ طلبته ذاتُ
مَنْصِبٍ وجمالٍ فقالَ إني أخافُ اللهَ ، ورجلٌ تصدَّقَ
أخفى حتى لا تَعْلَمَ شِمَالُهُ ما تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، ورجلٌ ذَكَرَ
اللهُ خالياً ففاضتْ عيناهُ ﴾ .

ئهفه ئیك ژ مهزنترین وان هه دیسانه یین
پیغه مبهر - سلاف لی بن - تیدا به حسی هندهك
ژ وان رهنگه مروّقان دكهت یین كو خودی پوژا
قیامهتی سیهری لی دكهت ، د فی هه دیسی دا

پیغهمبهر - سلاف لی بن - بهحسیّ هفت
رهنگین مروّقان ب تنی دکهت ، بهلیّ مهعنا وی
ئهو نینه ئەف رهنگه ب تنی ئهون یین خودی
سیبهرا خو لی دکهت ؛ چونکی هندهک
هه‌دیسین دی زی یین درست هه‌نه تییدا
بهحسیّ هندهک رهنگین دی یین مروّقان -
ژبلی فان هفتان - هاتییه ، تشتیّ هندی
دکه‌هینت کو (مه‌فهوومی) فیّ هه‌دیس
نائیته وهرگرتن .

د فیّ هه‌دیس دا بهحسیّ هفت رهنگان
هاتییه کرن ؛ چونکی هژماره‌کا پامانین
هه‌فیشک د نافه‌هرا فان رهنگه مروّقان دا هه‌نه ،
ژبلی هندی کو ئەف رهنگه مروّقه هه‌می لایین
جفاکا ئیسلامی دگرن ، بگره ژ حاکی کو ژ

هه می یان بلندتره ، وحه تا تو دگه هی یه مروقی
ب تنی د مالا خو دا دروینت زکری خودی
دکته و ژ ترسیڼ وی دا دکته گری .

د نفیسینا خو دا ل دور وان مروقیڼ ل بهر
سیبهره خودی دژین مه ل بهره - نه گهر
خودی هه ز بکته - فی هه دیسی ب بهر فرهی
شروقه بکهین ، و ب دریژی به حسی فان رهنگه
مروقان بکهین .

هیفی ودوعایڼ مه ژ خودایڼ مه زن نه وه مه
بدهته بهر سیبهره خو ، پوژا ژ سیبهره وی
پیقه تر چو سیبهر نه ههین .

(۱)

ئىمامى عادل

مەتەلا ئىمامى بۇ ھەر مللەتەكى وەكى
مەتەلا سەرەكانىيى يە بۇ جۇكان ، وەكى
زانايى مەزن (الیث بن سعد) دبیژت :
(شیلیاتی ژ سەرەكانىيى دئیت ، وئەگەر
سەرەكانى زەلال بوو جۇك ب خۇ دى زەلال
بن) ، ئىمامى عادل سيبهرا خودی یە ل عەردى
، خودى ب وى وەلاتان رادگرت ، وتوخویبان
دپاریژت ، وتەناهیى بەلاڤ دكەت ، وەهر
جارەكا مەزنى مللەتى خۇ ژ زولم وزۇردارىیى
پاراست ، ودادى ل وەلاتى خۇ بەلاڤ كر وخەلك
ژ تەعدایىیا وى پشت راست بوون ، ھنگى

بهايى وى ل نك خودى ژ بهايى وى كهسى پتره
يى شەفەين خوۆ ب عيبادەتى فە ، وړوژين خوۆ ب
گرتنا وړوژيان فە دبۆرينت .. ؛ چونكى مفايى
عيبادەتكەرى وړوژيگرى دگەهتە وى ب تنى
بهلى ئيمامى عادل مفايى وى خوۆ دگەهتە
حهيوانهتى بى زار وزمان ژى !

ئيمامى مەزن (سوفيان ثوري) د گۆتنەكا
خوۆ دا دبىژت : (دو رەنگين مرووفان هەنە
ئەگەر ئەو چىبوون ئوممەت دى چى بت ،
وئەگەر ئەو خراب بوون ئوممەت دى خراب بت
: سولتان وزانا) .

ژ بهر قى چەندى پىغەمبەرى خودى - سلافا
لى بن - دەمى بهحسى وان هەر حەفت رەنگين
مرووفان دكەت يين خودى سيبهرا خوۆ لى دكەت

ل دهستیکی بهحسی وی مهزنی دکهت یی
دادی یی بکهت ، دهمی ئهمر دکهت :
﴿ سبعة يظلُّهمُ الله في ظله يومَ لا ظلَّ إلا ظله :
الإمامُ العادل .. ﴾ .

فئجا ئیمامی عادل کییه ؟ و ب چ دئیته
ناسین ؟ وبهای وی ل نک خودی چهنده ؟
وچاوا بهحسی وی د (کیتابی وسوننهتی) دا
هاتییه ؟ و دیرۆکی د دهر حهقا وی دا چ بۆ مه
د پارزینکی خو دا هلگرتییه ؟
ئهفه دی بابتهتی ئاخفتنا مه یا فی جاری بت
.. ئهگهر خودی ههز بکهت .

ئیمامی عادل کی یه ؟

دیروک دبیژت : دهمی عومهری کوری
عهبدلعهزیزی - خودی ژی رازی بت - بۆ
خهلیفاتیی هاتییه هلبژارتن ، کاغهزهک
بۆ ئیمامی تابعیان وبهرمای پيغه مبهراتیی
(حهسهنی بهصری) هنارت تیدا داخواز ژی
کر ئهو بۆ وی بهحسی سالۆخهتین ئیمامی
عادل بکهت ، د بهرسفا کاغهزا وی دا ئیمامی
کاغهزهکا دریژ بۆ نفیسی ئهم ل فییری دی
هندهکی ژی فهگیرین .

(حهسهنی بهصری) د بهرسفا خو دا دبیژت
((نهی (أمير المؤمنين) بزانه هندی خودییه
ئیمامی عادل دکهته راسته بۆ ههر خوارییهکی

ودادی بۆ ههر زۆرییهکی ، وچاکی بۆ ههر
خرابییهکی ، وهیژ بۆ ههر لاوازهکی ،
ووهرگری مافی ههر ستهم لیگرییهکی ، وجهی
ههوارئ بۆ ههر ههر کهسهکی خودان پیتفی ..
ئهی (أمير المؤمنين) هندی ئیمامی عادلە ئەوه
یی بۆ رهعیههتا خو وهکی وی شقانی بت یی
دلی وی ب حیشتیڤن ویقه ، بهری وان ددهته
باشترین چهروانی ، ووان ژ ههمی خرابییان
ددهته پاش ، وناهیلک چو دهههه و دورنده
نیژیک ببن ، ووان ژ گهرمی ژی و ژ سهرمایی
ژی دپاریژت .. ئهی (أمير المؤمنين) ئیمامی
عادل وهکی بابی دلۆفانه بۆ عهیالی ، هندی
ئهو د بجویک بهرگهپانی دی بۆ کهت ، وگاها
فاما بوون وان فیڤر دکهت ، د ژینا خو دا کهدی

بۆ وان دکهت ، وپشتی مرنا خو ژى میراتهیى
بۆ وان دهیلت ، ووهکی وئ دایکئیه ئهوا دلئ
وئ ب بچویکئ وئفه ، ب نهخۆشى وی
رادهکهت ، و ب نهخۆشى وی ددانت ، ئهو وی ب
خودان دکهت ، وشهف و نیف شهفان ل هنداف
سهری رادوهستت وشیری ددهتئ ، کهیفا وئ ب
ساخلهمییا وی دئیت ، و ب نهخۆشییا وی
ئهو ب خهم دکهفت .. ئهئ (أمير المؤمنين)
ئیمامئ عادل وهکی دلییه بۆ لهشی ، ئهگهر دل
یئ باش بت ئهندام ههمی دئ دباش بن ،
ونهگهر دل خراب بوو ئهندام ههمی دئ خراب
بن .. ئیمامئ عادل ئهوه یئ د نافبهرا خودئ
وبهئییئ وی دا بت ، گوئ خو بدهته گوئنا
خودئ ووی گوئنی بۆ وان بیژت ،

وخودی ببینت ونیشا وان بدهت ، وخو ب
دهست خودی فه بهردهت وبهری وان زی بدهته
خودی . فیجا توئی (امیر المؤمنین) دی
ملکی دا یی خودی ئیخستییه دهستی ته وهکی
وی عهبدی نهبه یی مهزنی وی مالی خو
وعهیالی خو هیلایه ب هیفی یی فه فیجا نهو
رپابوی مال پویج کری وعهال دهر بدهر کری ..
تو بهری خو نهده شیانا خو یا ئهفرؤ ،
بهلی بهری خو بده شیانا خو یا سوباهی ،
دهمی تو ب دافین مرنی دئییه ئیخسیرکرن ،
ورؤزا تو ل بهر دهستی خودی رادوهستی
وپیغهمبهه وملیاکهت ههمی دئاماده ،
وههمی سهه ل بهر خودی دئیینه چهماندن ..
((.

ئىمامهتى ، يان ژى بلا ب زارافى ئهفرۆ
بيژين : بهرپرسى ومهزنى ، بارهكى گرانه
خودى دئىخته ستويى هندهك كهسان ، يى ژ
دەر حەقى وى دەرئەكەفت دى تووشى
شەرمزاريەكا مەزن بت ، ئىمامى (طبرانى)
ژ (عەوفى كورئى مالكى) فەدگوھیزت ،
دبیژت : پیغەمبەرى - سلاڤ لى بن - گوٲ :
﴿ئەگەر ھەوہ بقیٲ ئەز دى بۆ ھەوہ بەحسئ
ئەمیراتى یى كەم ، وکانئ ئەو چیه ؟ دەسپىكا
وى بەرلۆمەییە ، پاشى پەشیمانیە ، پاشى
رۆژا قیامەتى عەزابە ، ئەو تى نەبت یى
عەدالەتى بکەت ﴾ ، مەعنا : مەتەلا عەدالەتى
بۆ حاكمى وەكى مەتەلا وى گەمىیى یە یا وى
د نافر پیلین تیچوون ونەمانى را دبەت

ودگههینته کناری تهناهیی ،
و د حه دیسهکا دی دا ئهوا (بهیههقی) ژ
(ئهبو هورهیره) فه دگو هیژت ، پیغه مبهه -
سلا ف لی بن - فی چهندی پتر بو مه ئاشکههرا
دکهت دهمی دبیزت : ﴿ ههر ئیکی مهزنی
ل دهه کهسان ژی کربت پوژا قیامهتی دی ئیت
یی گریډای ، عه دالهتا وی دی وی فه کهت ، یان
زوردارییا وی دی وی تی بهت ﴾ ، و ژ بهر کو
کاری ئیمامی عادل د ناف جفاکی دا کارهکی ب
ساناهی نینه بهایی وی ژی د تهرازییا
خودی دا یی سفق نینه ، د حه دیسهکا دی
دا (بهیههقی) ژ (ئهبو هورهیره)
فه دگو هیژت ، دبیزت : پیغه مبهه - سلا ف لی
بن - گوټ :

﴿ سى كه سان خودى دوعايا وان نازفرينت :
ئەوئ گەلەك زكرئ خودئ بكەت ، وئەوئ
زۆردارى لئ دئئتە كرن ، وئىمامئ عادل ﴾ .
وھەر ئەف سولتانەيە پيغەمبەر - سلاف لئ بن -
د دەر حەقئ دا دبئزت : ﴿ ھەچىئ قەدرئ
سولتانئ خودئ بگرت ، خودئ زى رۆزا
قيامەتئ دئ قەدرئ وى گرت ﴾ وەكى (طبراني
(ژ (ئەبو بەكرەى) قەدگويئت .

سالۆخەتئ ئىمامئ عادل :

ئىمامئ عادل ئەوئ خودئ سيبهرا خو لئ
دكەت - وەكى ژ گۆتئئ خودئ وپيغەمبەرى
دئئتە زانين - خودانئ ھندەك سالۆخەتئ
تايبەتە پئ دئئتە ناسين ، ل قئيرئ دئ
ئىشارەتئ دەينە چەندەك ژ وان سالۆخەتان :

۱- بهر هفانییا ژ تهو حیدی ونه یاره تییا شرکی :

سهری ههر عه داله ته کی تهو حیدا خودییه ،
وژیده ری ههر زوردارییه کی شرکه ، وبه سی
شرکییه بیژین خودایی مه زن د قورئانا پیروژ
دا نافی زوردارییا مه زن ل سهر دانایه ده می
ئه مر دکه ت : ﴿ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾ (۱۳)
[لقمان : ۱۳] ژ بهر فی چهن دی ئیک
ژ بهر چا فترین سالو خه تیئ نیمامی عادل نه وه
: نهو بهر هفانییی ژ تهو حیدی وعه قیدا دورست
دکه ت وناهیلت شرک ب هه می رهنک وروی یین
وی فه سهری د ناف وهلاتی وی دا هل بده ت ،
وپیخه مه ت ب جه ئینانا فی چهن دی نهو
پشته فانییا وان زانایان دکه ت یین سوننه تا

پیغهمبهری - سلاف لی بن - د ناف خه لکی دا
به لاف دگهت وروی نادهته بیدعه چی
ودهسته کیڼ (مونچه رف) ئه وین بهری ههر
تشته کی ته وحیدی تیځ ددهن و دوژمناتی یا
جفاکی بو رهنگ وروی یین شرکی سست دکه ن .
عومهری کورې عه بدله زیزی دگوت :
(ئه گهر نه ژ بهر هندی با کو ئه ز سوننه ته کی
زیندی بکه م و بیدعه یه کی بمرینم بو من خه م
نه بوو ئه ز دهلیقه یه کی بمینم) .

۲- خو دویر کرنا ژ زورداری یی :

ئیمامی عادل له ویی عادله چونکی ژ ههمی
که سان پتر خو ژ زورداری یی ددهته پاش ،
وههر چهنده زورداری ب دیتنا خودی
وپیغهمبهری - سلاف لی بن - کاره کی گه له کی

خراب وگریته ، هیشتا کریتر لی دئیت
ئهگەر ژ مهزنهکی دهرکهفت ؛ چونکی
زۆردارییا مهزنی یا مهزنه ، ومهزنی ئهگەر
زۆرداری بو خو کره کار وتبیعت مللهت زی
دی ل شوین پین وی چت ، و د کهفن دا یا
هاتییه گۆتن : ((خهلك یی ل سهر دینی
مهلکین خو)) .

وچونکی ئیمامی عادل دزانت دویماییا
زۆردارییی ل نک خودی چهند یا مهزنه ئهو ژ
همی کهسان پتر خو ژ زۆردارییی ددهته
پاش ، ودا پتر بو ههوه ئاشکهرا ببت کانئ
گونهها حاکمی زۆردار چهند یا مهزنه ،
گوهدارییا فان هه دیسان بکهن :

(نه سائی) و (بهیههقی)
ژ (ئه بو هورهیره) فه دگوهیژن ، دبیزت :
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ چار
کس هه نه خودی هز ژئ ناکهت : ئه و
دکاندارئ گه له ک سویندان دخوت ، وئو
فه قیرئ خو مهزن دکهت ، وئو پیره میړئ
دهمه ن پیس بت ، وئو ئیمامی زۆرداریی
بکهت ﴾ .

(ئیمام ئه حمه د) ژ (خالدی کورپ وه لیدی
(فه دگوهیژت ، دبیزت : پیغه مبهری - سلاف
لی بن - گوټ : ﴿ هه چیی د دنیا یی دا
مرؤفان پتر عه زاب بدمت ، رؤزا قیامه تی ل نک
خودی عه زابا وی ژیا هه می مرؤفان پتره ﴾

۳- خودویرکړنا ژ (غشۍ) ودرهوی :

خاپاندنا خه لکی چ ب رپکا کرنا درهوی بت ،
یان ب غشۍ وحيله بازی یی بت ، نه ژ کار
وکه سبۍ مروقی خودان باومره ، وچه دیس د
ناشکهرانه کو دره و ئیک ژ وان نیشانانه یین
مروقی منافق پی دئیته ناسین ، وکو
هه چی یی غشۍ ل موسلمانان بکهت نهو
نه ژ وانه ، وئەف هەر دو سالوخته هیشتا
کریتر لی دئین دهمی ژ مه زنی ملله تی
دمردکه فن ، لهو ئیمام یی عادل نابت هه تا ژ
همی که سان پتر خو ژ دره و غشۍ نه دمه ته
پاش ، د فی دمر بارمی ژی دا هه دیس دمه شه نه
، نه م دی دووان فه گو هی زین :

یا ئیکی : (بوخاری وموسلم)
ژ (مهعقلی کورئ یهساری) فه دگوهیژن ، دبیژت
: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوئ : ﴿ ما
من عبد یسترعیه الله رعیة یموت یوم یموت وهو
غاش لرعیته إلا حرم الله علیه الجنة -
هر عهده کی خودی هنده ک ئیخستبنه بن
دهستی وی ورؤژا نهو دمرت نهو بمرت وی غش
ل وان کریت خودی به حهشتی ل سهر وی حهرام
دکته ﴾ .

یا دووی : (ئبن عهساگر) هر
ژ (مهعقلی کورئ یهساری) فه دگوهیژت ،
دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوئ :
﴿ ایما راع غش رعیة فهو فی النار - هر مهزنه کی
غشی ل مللهتی خو بکته نهو یی د ناگری دا ﴾

ژ فان هه دیسان وگه له کین دی ناشکهره دبت
کو ئه وه مه زنی حیل ل ملله تی خو بکه ت ویا
راست بو وان نه بیژت ، خودی وی نابته
به حه شتی وجهی وی دی که ته ئاگر .

۴- ب جهننا پیتقی یین خه لکی :

ئیمام عادل ئه وی خودی رۆزا قیامه تی سیبهره
خو لی دکه ت ئه وه یی د ناف ملله تی خو دا بژیت
وه هردم گوهداری یا خه لکی هه ژار وپیتقی بکه ت
، نه کو سکرین پیلای د نافبه را خو ووان دا
بدانت ، ونه هیلت که س وی ببینت .

(ئه بو داوود وئبن ماجه وحاکم) ژ (ئه بو
مه ریه می ئه زدی) فه دگو هیزن ، دبیزت :

پیغمه مبهری - سلاف لی بن - گوٲ : ﴿ من ولي
من أمور المسلمين شيئاً فاحتجب دون خلتهم
وحاجتهم وفقهرهم وفاقتهم احتجب الله عنه يوم
القيامة دون خلتهم وحاجته وفاقته وفقره -
ههچیی خودی تشتهك ژ کارئ موسلمانان
کره د دهستی دا ووی خو ژ ههوجهیی وپیٲقی
وههژاریا وان فهشارت (نهھیلا مروٲین
ههژار وپیٲقی وی ببینن) ، خودی ژی پوژا
قیامهتی دی خو ژ ههژاری پیٲقییی وی
فهشیرت (بوٲ جه نائینت) ﴿ .

۵- دانانا ھەر تشتہکی ل جھی وی

یی دورست :

ٹاشکھرایہ کو (عہدالہت) ئہوہ ھەر تشہک
ل جھی وی یی دورست بیٹہ دانان ، وھەر
کھسہک ل جھی بابہتی وی بت ، وچونکی ئہو
ئیمامی ل ئاخرہتی سیبہر لی دئیٹہ کرن
ئیمامہکی عادلہ ل سہر دہمی ئیمامہتییا
خو ئہو ھەر تشتہکی ددانٹہ جھی وی یی (
موناسب) .

گہلہک کھس ھہنہ ہزر دکھن عہدالہت ئہوہ
ئیمام وی تشتی بکھت یی مفا ژئ بگہہتہ
خہلکی وئہو ب خو نہ وھسایہ ؛ چونکی دبت
ئیمام ھندہک جاران تشتہکی بدہتہ ھندہک

کەسان فایدی وان تیدا هەبت ، بەلی ئەو
تشت نە بابەتی وان بت ، ئەو هنگی وی ئیمامی
عەدالەت نەگرییه ، د دەولهتا ئیمامی عادل دا
چی نابت مروّفهك ل جههکی بیته دانان وئەو
جه یی ژ ههژی وی نهبت ، ل سهر دەمی
عومهری کورێ عەبدلعەزیزی جاب گەهشتی کو
والیی وی ل خەراسانی مروّفهکی خوین پێژ
یی مەزن کری وەندەك کار ژ کارین موسلمانان
یین ئیخستینه د دەستین وی دا ، ب وی
هیجهتی کو ئەفه مروّفهکه خەلك ژێ دترسن
ودی هزرهکی بۆ کەن ، عومهری کاغەزهك بۆ
والیی خو هنارت وتیدا فەرمان ل وی کر کو
ئەو وی مروّفی بیخت و عومهری گوئی :

((من چو ههوجهیی ب وی کهسی نینه یی
دهستین وی ب خوینا موسلمانان سۆر بووین))
بهایی ئیمامی عادل :

چونکی چاکیی خه لکی ژ چاکیی
ئیمامیه وئیمام ب دهسهلاتا خو دشیّت وی
بکهت یا قورئان ب وهعزیّ خو نه کهت ، د کهفن
دا یا هاتییه گوئن ((خیرا ئیمامی عادل بو
وهلاتی ژ خیرا بارانهکا ب مفا وبهردوام پتره))
، وهر ژ بهر فیّ چهندی زانیهکی وهکی (
فوضهیلی کورئ عیاضی) دبیزت : ((نه گهر
من دوعایهك ههبا هاتبا قه بویلکرن دا بو
ئیمامی کهم ؛ چونکی نه گهر ئیمام یی باش بوو
وهلات ههمی دیّ باش بت وخه لک دیّ تهنا بت
((، وچونکی مروّفین زانا باش دزانن کو

حاکمی عادل مهزنترين نعمهته خودی ددهته
خه لکی ئیک ژ وان هیفی دخواست حاکمی عادل
چو جاران نه مربا ، پوژا موعاوییهی کوپړی
ئهبوو سوفیانی - خودی ژی رازی بت - مری ،
صه حابی یی پیغه مبهری - سلاف لی بن -
عبداللاهی کوپړی زوبهیری گوت : ((ب
خودی من هز دکر خودی ئهو هند بو مه مابا
، هندی بهرک د فی چیاپی را هه)) ئهغه
ژ بهر کو موعاوییه عادلترین کهس بوو - پشتی
هر چار خه لیفان - حوکم ل موسلمانان کری ،
وهکی ئیمامی (ذهبي) دبیرت .

وکه سهکی ئه گهر خودی حوکم موسلمانان
کره د دهستی دا ووی عه دالهت د ناڅبهرا وان دا
کر ئهو د چافین خودی دا دی مهزن بت

وبهای وی دی گران بت ؛ چونکی عه‌داله‌ته
خودانی خو د دنیا یی دا سهربلند دکهت و ل
ئاخره‌تی سهره‌راز دکهت ، موسلم ژ
عه‌بدللاهی کوپړی عهری کوپړی عاصی
فه‌دگوهرت ، دبیژت : پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی
بن - گوټ : ﴿ إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَىٰ مُنَابِرٍ مِنْ
نُورٍ عَنِ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عِزٌّ وَجَلٌّ ، وَكُلُّنا يَدِيهِ يَمِينٌ ،
الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَاؤُلُوا - هندی
ئه‌ون یین عه‌داله‌تی دکهن ئه‌و ل نک
خودی ل سهر هنده‌ک مینه‌ریژ ژ پونا‌هی‌یینه
، ل لای وی یی راستینه ، وه‌ردو ده‌ستین وی
دراستن ، ئه‌وین عه‌داله‌تی د حوکمی خو ومالا
خو وی تشتی دا دکهن یی ل بن ده‌ستی وان ﴿

وئاشکه رایه کو د هه دیسا (بوخاری
وموسلمی) دا ئهوا ژ (ئه بوو هورهیره)
هاتییه فه گوهاستن ، وتیدا بهحسی وان کهسان
هاتییه کرن یئن خودی سیهرا خو لی دکهت ،
بهری ههمییا پیغه مبهری - سلاف لی بن -
بهحسی ئیمامی عادل کر ؛ چونکی خیرا وی بو
خه لکی - وهکی مه گوئی - ژ یا هه ر کهسه کی
دی پتره .

□ (۲)

□

نهو گهنجی د عبادتهتی دا پهرومرده بووی

مروځی دووی یی بهحسی وی د هه دیسا
(نهبوو هورمهیره) دا هاتی کو خودی پوژا
قیامهتی سیبهره خو لی دکهت نهو جحیل یی
ل سهر عبادتهتی خودی هاتی پهرومرده کرن ،
هه دیس دبیزت : ﴿ سبعة یظلهم الله تعالى في ظله
يوم لا ظل إلا ظله : إمام عادل ، وشاب نشأ في
عبادة الله .. ﴾ مهعنا : نهو جحیل ههر
زارو کینییا خو وحهتا مهزن دبت وقویناغا
گهنجینییا خو دبړت ل سهر عبادتهتی بیته

پهروهردهگرن بهایی وی ل نک خودی هند یی
مهزنه ل ریژا دووی - پشتی (ئیمای عادل) -
دئیت ، وئهفه نه یا غهریبه ئهگهر ئهم ل بیرا
خو بینین کو ههردهم گهنج و جحیلن بارین
گران هل دگرن ودبنه پیهلکری یین ههمی
بهرخودان وشورهشان ، و دیرۆک بو مه
فه دگپرت کو جحیل بووینه ههر دهم ئالایی
گازی یین پیروژ بلندکری وراستی چاندی وژین
دورستکری .. خو دارئ ، بهری خو بدئ دهمی
یا گهنج بهری ژ خو ددهت و فیقی یهکی ب تام
پیقه دئیت .. گاڤا پیربوو بهس ب کیر
هندی دئیت ببهت دهپهکی رهق وهشک !

جھیلی .. خودی ژى عه جیښگری دبت !

ئیمام ئه حمهد وئهبوو یه علا و طه بهرانی
حه دیسه کی ب سه نه دهکا باش ژ (عوقبه ی)
فه دگو هیژن ، دبیزت : پیغه مبه ر - سلاف لی بن
- دبیزت : ﴿ إِنَّ رَبَّكَ لَيُعْجِبُ لِلشَّابِّ لَا صَبَوةَ لَهُ .
هندي خوادیی تهیه بو وی جھیلی یی
عه جیښگری یه ئه وی جار هکی ژى مهیلی بو
هه وایی نه فسا خو نه کهت ﴾ .

یا غه ریب نینه جھیل هندهک جار ان خو
ب دهست هه وایی نه فسا خو فه بهر دمت ،
ودویکه فتنا دلچوونین خو بکهت ، وهندهک
جاران بته هست ژى ، وهه ر ژ بهر فی چهندي

خودایی تۆبه وهرگر ب شهف وړوژ دهرگه هی
تۆبی فهگرییه ، بهلی یا غه ریب نه وه
مرؤفه کی خودی کهرمه کا وهسا د گهل کریت
نهو ب سهرکه فتن دهمی جحیلینی یا خو
ببورینت بیی کو (هه وایی نه فسی) بشیت
جاره کی وی بیخته دافین خو یان ب لایی خو
فه بکیشت ، نهوی ب فی رهنگی بت مهعنا
وی نه وه نهو وهسا یی هاتییه ب خودانکرن کو
خیرخوازی وخو پاشفه لیډانا ژ خرابی یی وی
نهمری یا خودی ببه پشکه ک ژ گیانی وی ،
ونه فه تشته کی گه له کی کیمه د ناف جحیلان
دا لهو خودی . ب ههمی مه زنی یا خو فه . ژئ
عه جی بگرتی دبت .

جیحیلینی بهرپسیاری یه :

(ترمذی) هه دیسهکی ژ (عهبدللاهی کورپی
مهسعوودی) فه دگوهیژت ، دبیزت :
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ لا تزولا
قدما ابنِ آدَمَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ عند ربّه حتّی یُسألَ عن
خمسٍ : عن عمره فیم أفناه ، وعن شبابه فیم أبلاه
وعن ماله من أين اکتسبه وفیم أنفقه ، وماذا عملَ
فیما علم - رپژا قیامهتی ل نک خودی پییین
مرؤفهکی ژ جه نالغن ههتا پسپارا پینج تشتان
ژی دئیته کرن : هه مرپی وی کانپی د چ دا
قه تاندییه ، وجیحیلینییا وی کانپی د چ دا
بوراندییه ، ومالی وی کانپی ژ کیفه ئینایه و
د چ دا خهرج کرییه ، وکانپی چ کار ب وی علمی
کرییه یی وی زانی ﴾ .

ژ فئ حەدیسە پیرۆز ئاشکەرا دبت کو
جەیلینی ئێک ژ وان تەشتانە یین کو پۆزا
قیامەتی ل مەحشری پسیارا وی ژ مەرۆفی
دئیتەکرن وەر کەسەک ژ جەئ خو ناچت نە
بو بەحەشتی نە بو جەننەمی حەتال بەر
چافین خەلکی مەحشری ئەو ب خو ئاشکەرا
نەکەت کانی وی دەمی جەیلینییا خو د چ دا
بۆراندییە ، وئەف قەنجییا خودی د گەل کری
کو جەیلینییا وی چاوا شوکرا خودی سەرا
کرییا ؟ وەرۆفی تیگەهشتی ئەو یی بەری
بکەفتە د ئمتحانی دا کاری خو بکەت وخو بو
پسیاران ئامادە بکەت .

د حه ديسه كا پيروژ دا نهوا (حاكم) ژ
عه بدلاهي كورې عه ببا سي فه دگو هيژت ،
دبيژت : پيغه مبهري - سلاځ لي بن - ومعرهك ل
زه لامه كي كر وگوټي : ﴿ اغتنم خمسا قبل خمس :
شبابك قبل هرمك ، وصحتك قبل سقمك ،
وغناءك قبل فقرك ، وفراغك قبل شغلك ، وحياتك
قبل موتك -

پينجان بهري پينجان ژ دهست خو نهكه :
جحيلىني يا خو بهري پيراتي يا خو ،
وساخله مي يا خو بهري نساخي يا خو ،
ودموله مندي يا خو بهري هه ژاري يا خو ،
وبه گالي يا خو بهري كو تو ب شول بكه في ،
وساخني يا خو بهري مرنا خو ﴿

ئەفە پینج نعمەتین مەزنن خودی هەمی
گافان د گەل هەمی بەنییڤن خو ناکەت ، فێجا
ئەوی خودی قەنجی یەك ژ فان قەنجی یان د
گەل کر دفت ئەو وی ژ دەست خو نەکەت ،
ووەکی هوین دبینن پیغەمبەری - سلاف لی بن -
جیلینی ب پیش هەر پینج نعمەتین دی
ئیخست ؛ دا بو مە ئاشکەرا بکەت کو دەمی
جیلینی یا مروفی مەزنترین قەنجی یە کو
دفت خودان ژ دەست خو نەکەت .

جیلینی بهارا ژیی مروفی یە ، وبهەر
ئەگەر چەند یا خوش و ب خەمل ژی بت
پائیزەکا بەلگ وەرین دی ب دویف دا ئیت ،

خوينا جحيلىنىي ئهوا د لهشى مروقى دا
دگهريپيت گهلهك جاران بهرى خودانى ددهته
سهرگهرمىيهكا وهسا دلرجهتيا سالهكى يان
پتر ژ ځيى خو گورى خوشىيا پينچ شەش
دهقيقهيهكان بكهت ، وجحيل ئهگەر ئهوه نهبت
يى دهمى هار وسهربهرداي ژ ځيى خو ب
وهريسى شريعتى ونامويسى وئەخلاقى لغاف
بكهت ، ئهوب خو ب دهستين خو ځيى خو
ههمىيى دى گورى فان چەند پۆژهكىن كيىم
ژ خوشىيا بهروەخت كهت .. لهو پينغه‌مبه‌رى -
سلاف لى بن - بهرى گهنجى موسلمان دا هندى
ئەو جحيلىنىيا خو بو خو (ئستغلال) بكهت
ووان كاران تيىدا بكهت يين ئهوه د دنيايى
وئاخرهتى دا مفاى بو خو ژى ببينت .

مخابن جحیلّ مه ئهفرۆ وهسا یّ هاتییه
تیگههاندن کو جحیلینی دهمهکی بینفه دانئییه
بو وی ، ودهلیفهیه که بو وی هاتییه دان دا
هندی ژئی بیّت ئهو خوشییّ پیّ ببهت بهری
ژ دهستان دهرکهفت ، ویا ژ فئی ژی خرابتر
ئهو جحیل ل سهر وی گوتنا خهلهت دئیته
پهرومردهکرن کو (جحیلا خودی پیّ هیلا) !
وئهگهر جحیلّ مه - دهمی هیشتا زارۆک -
ل سهر هندی هاتبا پهرومردهکرن کو جحیلینی
د دنیا یّ دا بهری ئاخهرتی بهرپسارییهکا
مهزنه ؛ چونکی جحیله ئهو ئهندامی خوین
گهرمی یّ ددهته لهشی مللهتی وپاشهپۆژهکا
گهش بو گهل ووهلاتی دنهخشینت ، مه گۆت :

ئەگەر جەیلئ مە ل سەر فئ هزرئ هاتبا
پەرودەگرن ئەو دا شیت پشکداریی د
ئافاگرنا واقعەکی باشتەر دا بو کەس وکار
ووەلات و مللەتی خو دا کەت .

جەیلن دیرۆکی ئافا دگەن :

ژ (حەفصایا کچا سیرینی) دئیته
فەگواستن ، دبیژت : ((گەلی جەیلان ،
کاری بکەن ؛ چونکی ئەز دبینم ئەو کاری
ل جەیلینی دئیته کرن ئەو هیز ، وپۆژ
دەمی ئافا دبت وەسا دنیا ی گەش ناکەت وەکی
کو دەمی ژ نوی دەهلیت)) .

وحەفصا راست دبیژت .. پۆژ دەمی یا ساڤا
چو تینا وەسا تی نابت ژینەکا گەرم بەدەتە
عەردی ، دی بینی هیدی هیدی بلند بوو

وگهش بوو ههتا دگههته کاملانا خو ، هنگی ژ
نوی نهو هند گهرمی ورؤناهییی دی دمه
عهردی هندی تیړا بکهت ، پاشی گاڤا لی بوو
ئیڅار دی سار وتاوی بت نه تیڼهکا ودها تی
دمینت کو تیړا عهردی بکهت ، ونه هند
رؤناهییی ژ خو ددهت کو عهردی تژی بکهت .

مهعنا : جحیلینی نهو تیڼ ونهو رؤناهییه یا
ژینی ددهته جڅاکا مرفینییی ، ومروځ دهمی
دیروکی دخوینت باش تی دئینته دهر کو
جحیلن دیروکی ئاڤا دکهن ، وسهرفهرازییی
وسهربلندییی دگههیننه مللهتان ، وههر
جحیلن خهتیرا باومرییی هلکرییی وچرای
راستییی بهردایی ، پیڅه مبهه ، ههڤالین
پیڅه مبهه ران ، زانایین ناڤدار ، سه رکیشین مهزن

هەر ژ جحیلان بوون لهو ئەم دبێژین : جحیلن
دیرۆکی ئاڤا دکهن ، وجحیلن دشین پوی
میژووی وەرگیپن ، ووهک دهلیل ل سهر فی
گوتنا مه کهرم کهن د گهل فان سهرقه له مین
دیرۆکی :

✽ کۆما ئیکێ ژ خودان باوهران یین کو
ل مالا (ئهرقه می) ل دۆر پیغه مبهری خودی -
سلاف لی بن - کۆم بووین ودهستین خو کرینه
د دهستین وی دا ، بارا پتر ژ وان جحیل بوون ،
وبۆ نموونه گوهداری یا فی لیستی بکهن :
عهلیی کورێ ئەبوو طالبی یی دهه سالی بوو
، ئهرقه می کورێ ئەبوو ئهقه می یی یازده سالی
بوو ، سهعدی کورێ ئەبوو وهققاصی یی ههفده
سالی بوو ، صوههیبی پۆمی یی نۆزده سالی

بوو ، زهیدی کورپی حارثه‌ی وعوئمانی کورپی
عهفانی د بیست سالی بوون ، عومهری کورپی
خهططابی یی بیست وشهش سالی بوو ، ئه‌بوو
عوبه‌یده عامری کورپی جهرراحی یی بیست
وحهفت سالی بوو ،

عه‌بدره‌حمانی کورپی عه‌وفی وبلالی کورپی
ره‌باحی د سیه سالی بوون ، ئه‌بوو به‌کر هیشتا
نه‌بوو بوو چل سال ، پی‌خه‌مبه‌ر - سلاف لی بن -
ومامی وی حه‌مزه پی‌چه‌کی ژ چلی بوری بوون
.. مه‌عنا پتری‌یا دهر‌چوویین مالا ئه‌رقه‌می ،
ئالا‌ه‌ل‌گرین ئیک‌ی یین گازی‌یا ئیسلامی - ئه‌گه‌ر
نه‌بیژین هه‌می - د ژیی گه‌نجینی‌یی دا بوون .

✽ ل دویماییا هه یفا صفه ری ژ سالا
یازدی - دووازدە پۆژان بهری پیڤه مبهەر سلاف
لی بن ئەمری خودی بکهت - وی (ئوسامه یی
کورپی زهیدی) کره سهرکیشی لهشکه ری ئیسلامی
ئهو ی دا بهری وی بو لای شامی ئیتهدان ، وئوسامه
هنگی یی ههژده سالی بوو ،

د ناف وی لهشکه ری دا یی پیڤه مبههری -
سلاف لی بن - ئوسامه بو سهرکیشییا وی
هلبژارتی یین وهکی ئەبوو بهکری وعومه ری
هه بوون .. ومه نه ل بهره ئەم ل قیری
سهرهاتییا فی لهشکه ری وکاری کری فهگیرین
؛ چونکی سوحبهتا من ل دۆر هندی نینه ، ب
تنی مه دقیت بیژین : ئوسامه ئەوی ترسهکا
مهزن ئیخستییه دلی هرهقلی رومی وستوینین

دهولهتا وی ، ژیی وی ههژده سال بوو ،
وهلبژارتنا وی ژ لایی پیغه مبهری فه - سلاف لی
بن - بو فی مهنصبی نیشانا هندییه کو
پیغه مبهری - سلاف لی بن - ل وی باومری بوو
کو جحیل - نهگهر وهکی ئوسامهی هاتبنه
پهروهردهگرن - ب کیر هندی دئین
سه رکیشیا لهشکه رهکی وهسا بکهن یین وهکی
ئهبوو بهگری د ناف دا بن . و ژ دیرۆکا
صهحابیان یا تژی نموونه ئهف سه رهاتییا
ئوسامهی ب تنی تیرا مه ههیه .

✽ (موحه ممه دی کورئ قاسمی تهقه فی)
ئیک ژ مهزنترین سه رکیشین لهشکه ری
ئیسلامی بوو یین کو ل سهر ده می دهولهتا
ئهمه ویان ب لایی رۆژه لاتئ فه چووین

ورپونا هییا ئیسلامی ل وهلاتی سندی وهندی
بهلاف کری ، وپتری یا فان وهلاتان ب سهر
دهولهتا ئیسلامی فه بهرداین ، نهف موجهدی
مهزن ژیی وی ههفده سال بوون .

✽ ئیمامی بوخاری (موحهممهدی کورپی
ئیسماعیلی) خودانی کیتابا ئیکی د ئیسلامی دا
پشتی قورئانی ، هیشتا ژیی وی نهبوویه
دهه سال وی قورئان وهژمارهکا مهزن ژ
حه دیسان ژی ژ بهرکرن ، ودهمی ژیی وی
ههژده سال وی کتیب خۆ یا ب ناف ودهنگ
(التاریخ الکبیر) نفیسی ، و د دهر حهقا فی
کتیبی دا زانا دبیزن : نهگهر ئیکی سیه هزار
حه دیس نفیسیبن ژی نهشیت (ئستغنائی) ژ
فی کتیبی بکهت . نهف زانایی نافی وی د گهل

نافیّ حه‌دیسّی گه‌ریای هیّشا ییّ جحیلّ سنگیّ
دیوانا زانایان یا وی بوو ، وگاڤا وی دهست ب
ریواپه‌تکرنا حه‌دیسّی دکر کهس نه‌بوو دهستیّ
وی بگرت .

✽ زانایه‌کیّ دی ییّ مه‌زن ئیمامیّ نه‌وه‌وهی
، باشت‌ترین نم‌وونه‌یه ل سهر جحیلّی مجد ،
ییّ کو زارۆکینی وجحیلّینی‌یا خو د عیباده‌تی
وعلمی دا بۆراندی ، ده‌می ژییّ وی دهه سال
بچوێک دمانه پێڤه دا بچت یاری‌یان د گهل
وان بکه‌ت وی ڤه‌بوێل نه‌دکر ، وگاڤا وان ئه‌و ب
ته‌عدایی بربا دا که‌ته گری وره‌ڤت وچت
ڤورئانی خوینت .. ئه‌ڤه ده‌می ژییّ وی دهه
سال ، پۆژی دووا‌زده دهرس دخواندن ،

ودمهك ب سهر دا هات ناف ودهنگین وی ب
زانینی وتهقوایی ل جیهانا ئیسلامی ههمیی
بهلاف بوون ، وهر چهنده دهمی نهو مری
ژییی وی چل وپینج سال زی بوون بهلی دهمی
مرؤف

بهری خو ددهته وان کتیبین وی ل پشت خو
هیالین دی هزرکته نهف مرؤفه نیژیکی سهده
سالان یی ژبای ، وحهتا نهفرؤ زی چو زانا نینن
مفای ژ وان کتیبین وی نهبینن .

✽ سولتانى نافدار (موحهممهده ئهلفاتحی
عوثمانی) هیشتا نهبووبوو چارده سالی دهمی
ل شوینا بابی خو سولتان مرادی حوكم دکر ،
وگافا گههشتیه بیست سالییی بابی وی مر

وئەو ل جەئ وی بوو سولتان ، و دەمی ژیی
وی بوویە بیست و دوو سال وی بپار دا باژیری (
قەسطنطنینی یی) بستیست ، و پوژا وی ئەف
باژیره ستانندی ئەو چوو ل هەسپی خو سوار
بوو و گووت : ((نوکە ئەز یی ئامادەمە د ریکا
خودی دا بمرم ، هەچی بقیست شەهید بت
بلا بدەتە ب دویف من قە)) ، و چوو قەستا
مەیدانا جیهادی کر و هنگی راوەستیا حەتا
مزگینیا پیغمبەری - سلا لئ بن - ب
جە ئینای و باژیری (قەسطنطنینی یی) ب
سەر دەولەتا ئیسلامی قە بەردای .

ئەقە وئەگەر مروف دیروکی بخوینت ب
دورستی دی زانت کو جیلن دیروکی ئافا دکەن

ل بهر سيبهرا خودی :

وچونكى ججیلىنى دهمى خوين گهرمىيا
خودانىيه ، وججیله دهمى باش دبت دیرۆكهكا
سهربلند بۆ مللهتى خۆ ئاڤا دكهت ، وگاڤا خراب
دبت جڤاكا خۆ خراب دكهت ، خودى
جزيهكى مهن بۆ وى ججیلى دهسنیشان كر
يى ڤى دهمى ههساس ژ ژىيى خۆ د عيبادهتى
خودى دا دبهته سهرى ، ئهو جزا ژى ئهوه
خودى ل پۆزا قيامهتى دهمى تهنگافى دژوار
دبت وى ججیلى ددهته بهر سيبهرا خۆ ووى ژ
تهنگافىيى وترسى پزگار دكهت .

هزر بكهن ئهگهر تهخهيا گهنجان د ناڤ
جڤاكهكى دا وه لى هات بهرى وان بمينته ل
خودى ب تنى ، ترسا وان ژ خودى بت ،

وئارمانجا وان رازیبوونا خودی بت ، ودهمی
وان ههمی د عیبادهتی خودی دا بچته سهری ،
ئهو جفاک چهند دی جفاکهکا رحمت وتهنا
وخیرخواز بت ؟ وجفاکهکی ئهگهر گهنج د ناف
دا دویری خودی بژین ، و د کار وکریارین
خو دا وان بهر ل خودی نهبت ، ئهو جفاک
دی یا ب چ حال بت ؟

جحیل دهمی ههر ژ جحیلینییا خو بو
خودی بژیت و د عیبادهتی وی دا بژیت ئهو
چهند مهعنایهکین مهزن ل نک خو پهیدا
دکته خو پی هیژای هندی دکته کو خودی
سیبهره خو ل وی بکته ووی ژ تهنگافیی
پزگار بکته ،

ژ وان مه‌عنايان :

۱- دهمی ئه‌و جی‌لینیا خو د عیبادهتی دا
بیهته سه‌ری ئه‌و ب په‌نگه‌کی واقعی به‌رچاڤ
دگه‌ت کو ترسا وی وهی‌فی‌یا وی هه‌ر ژ
خودی‌یه و ژ که‌سی دی نینه ؛ چونکی ئه‌گه‌ر
ترسا ژ خودی نه‌با ، وهی‌فی‌یا قه‌نجی‌یا وی
نه‌با ، چو تشت نه‌بوو فی جی‌لی ژ هندی
بده‌ته پاش کو ئه‌و جی‌لینیا خو د خرابی‌یی
دا ببۆرینت .

۲- وئهو ب فی کاری هندی ژی دگه‌هینت کو
به‌ری وی ل خودی بوویه وئهو خۆپا‌ق‌ز‌کرنا وی
ژ به‌ر هندی نه‌بوویه دا خه‌لك مه‌دحین وی
بکه‌ن ، یان دا ئه‌و خو ب جلکه‌کی دره‌وین نیشا
خه‌لكی بده‌ت .

۳- ئەو جەیلێ د جەیلینییا خو دا بی
ئەمرییا خودی ئەگەت ، ئەو دی خو وەستینت
هەتا گوهدارییا دلچوون وەهەوایی ئەفسی
ئەگەت ، وئەفە کارەکی ب ساناھی نینە ، فێجا
ئەوی د فێ جەرباندنا مەزن دا ب سەرکەفت
یێ هیژای هندییە خودی قەدری وی بگرت
ووی بەدەتە بەر سیبهره خو .

(۳)

ئه وهلامی دلی وی ب مزگهفتی فه گریدایی

سییهمین کهسی بهحسی وی د حه دیسی دا
یی کو خودی سیبهره خو لی دکهت ووی ژ
تهنگافی پوژا حهشری خلاص دکهت ، ئه وه
زهلامه یی کو دلی وی ب مزگهفتان فه گریدای
﴿ سبعة يُظْلَهُمُ اللهُ في ظله يوم لا ظلَّ إلا ظله :
الإمام العادل ، وشابَّ نشأ في عبادة ربِّه ، ورجلٌ
قلبه معلقٌ في المساجِدِ .. ﴾ ئه وه زهلامه ئه وه یی
دلی وی ل مزگهفتی دژیت ئه گهر خو لهشی وی
ژ دهرقهی مزگهفتی ژی بت ، وبهری خو
بدهنی پیغه مبهری - سلاف لی بن -

ب چ پهنگ سالوختهئی فی زهلامی دا ، گوټ :
زهلامه که دلی وی ب مزگهفتان فه یی
گریډایه ، یه عنی ههر وهکی دلی وی
نه ندامه کی ژ وی جودایه چ نهو . ب لهشی خو
فه . ل مزگهفتی بت چ ژ دهر فهی مزگهفتی بت
دلی وی ههر یی ل مزگهفتی ، تو دی بیژی
دلی وی نهو چرایه یی ب دیواری مزگهفتی فه
هلاویستی !

بوچی ب مزگهفتی فه ؟

و چ حکمهت د هندئ دایه دلی مروفه کی
ب مزگهفتان فه یی گریډای بت ؟ و چ مهنا د
مزگهفتی دا ههیه ههتا وی بکهته ئافاهی یه کی
جودا ژ ههر ئافاهی یه کی یی ههبت ؟

مزگەفت .. ئەف ئافاھىيى رۆژى پيىنج جارن
گازىيا خودى لى دئيتە بلندکرن وملياکەت ب
چەنگين خو سيبهري لى دکەن و ب
ئامادەبوونا خو رحەتىيى لى بەلاف دکەن ، ئەف
جەي رۆژى پيىنج جارن نفیژکەر سەريىن خو بو
خودى ل سەر عەردى وى ددانن ، ئەو جەه
يى ل نک خودى ژ هەر جەهکى دى ل عەردى
خوشتفیتەر ، وەكى د وى حەديسى دا هاتى يا
موسلمى ژ ئەبوو هورەيرەى فەگوهاستى ،
دبیژت : پيىغەمبەرى - سلاف لى بن - گووت :
﴿أحب البلاد إلى الله مساجدها﴾ .

مزگەفت ئەو جەي پيرۆزە يى مروقى خودان
باوەر ژ پۆناھىيا وى دنوشت ، ودلى خو ژى
تژى دکەت ، وپى پاقر و بژوين دکەت ،

لهو ههردهم نهو ب وی جهی فه دئیته
گریدان وژی خه‌ریب دبت ، وحه‌ز دکه‌ت ژئ
دویر نه‌که‌فت .

گازی ئیسلامی ژ مزگه‌فتی رادبت و ل
مزگه‌فتی بلند دبت ، لهو مزگه‌فت د چافین
مرؤفی موسلمان دا نه ئافاهی‌یه‌که وه‌کی ههر
ئافاهی‌یه‌کی دی ، به‌لکی نهو ب وان پامانی د
ناف خۆ دا هل دگرت راستکر نه‌که بو وی جیهانا
ل ره‌خ ودۆرین وی ده‌ژییت و ژ ده‌ستی که‌ری
ونه‌قیانی وسه‌رداچوونی دنالت ، مزگه‌فته نهو
جهی رۆژی پینج جاران خه‌لکی ل سهر دل
پاقری‌یی وسنگ فره‌یی ورووحانییه‌تی کۆم
دکه‌ت ، خودان به‌ری قه‌ستا مزگه‌فتی بکه‌ت ب
ئافی شوین ده‌ستی دنیایی ژ سهر ئه‌ندامین

لهشی خو دبهت وخو پاقر دکهت ژ نوی قهستا
فی جهی دکهت .. وگافا ب ژور کهفت دوریشمی
وی ویی ههر کهسهکی ل فی جهی (الله اکبر) ه
، سهری وی بلا چهند یی بلند زی بت ل فی
جهی دی چهمینت ودانته ئاخى ، ههر وهکی
مزگهفتی ب فی چهندي دفتی خودانی خو وه
تی بگههینت کو نابت سهری کهسی ب سهری
ههفالی وی بکهفت ، یان پوییی وی ژ یی
ههفالی وی جودا بت . بهس ل مزگهفتییه
مروفتینی ب جوانترین وکاملترین پهنک دئیته
پیش چاف .

موسلمان ، نهگهر ب فی پهنکی د مزگهفتی
بکههت ، دهمی ل مزگهفتی ئاماده دبت دلی وی
وهسا دی ژ ئایهتین خودی قهخوت

وهكى رهين دارى ژ ئافى فه دخون وبه لگين
وى ب خهمل دئىخن .. ورؤژا موسلمان ب فى
رهنگى د مزگهفتى دكهشتن مزگهفتى نهو
دگوهارتن ودلين وان زيندى دكرن ، وئه گهر
جههك ههبت دل لى زيندى ببت چاوا دل پيغه
نائيته گرپدان ؟

زەلامين مزگهفتان :

د ههديسا خو دا پيغهمبهر - سلاف لى بن -
ئاشكهرا دكهت كو مزگهفتى زهلامين خو ههنه
، يين كو رابوون وپوينشتنا وان ل مزگهفتان ،
ئهوين نه گهر هات وچارهكى بو پيغهبرنا زين
وژيارا خو ژ مزگهفتى دمركهفتن زى دليين وان
ههر ل وپري دميين ، ههوه گوھ لى بوويه

جارهکی مروّفهکی ئهفیندار قالبی وی
ل جههکی بت ودلی وی ل جههکی دی ؟ ب
لهشی خوّ فه د ناف خه لکی دا بت ودلی وی ل
هندافی وی جهی بت یی ههژیکهری وی لی ؟
ئهها زهلامین مزگهفتی زی ب فی رهنگینه
.. ئیک ژ وان یی ل مالا خوّ ودلی وی یی
مزگهفتی ، نزانت کهنگی دهمی نفیژی دی ئیت
دا ریکا مزگهفتی بگرت ، ودا هوین بزنان کانی
ئهو کینه دلین وان ب مزگهفتان فه دگریدای
وهرن دا بیکفه قهستا ناف میرگین سوننهتی
وزانایین سوننهتی بکهین ؛ دا سالوختهتین
زهلامین مزگهفتان بهرجا بکهین .

۱- زهلامی مزگهفتی ئهوی خودی وی پوژا

قیامهتی ددهته بهر سيبهرا خوّ ئهوه

یئ نفیژین خو یین فهرچ ل مزگهفتی دکهت،
وگافا دهنگی بانگی دئیتی بلا چهند یئ
خودان عوزر ژی بت نهشیت خو بگرت
وقهستا مزگهفتی نهکته ، ئیمامی دهههبی
ژ ئیمامی مهزن بابی عهبدللاهی شیرازی
فهدگوهیژت دبیژت : نساخییهک ل فی
ئیمامی ههبوو تهنشتا وی ژ بهر دئیشا ، گافا
نساخییا وی لی دئاریا نهدشیا ب ریقه بچت
، فیجا دهمی بانگ دهاته دان وئهو یئ
نساخ وی داخواز ژ زهلامهکی دکر دهات ئهو
ل پشتا خو دکر ودبره مزگهفتی ، ئینا
هندهک ههفالین وی گوئی : تو بوچی فی
زهحمهتی بو خو چی دکهی ، ئهگهر تو
نهئییه نفیژی ژی خودی ل ته ناگرت

چونکی تو خودان عوزری ؟ وی گوته وان :
چی گاڤا هه وه گوھ ل (حي على الصلاة)
بوو وه وه نه ز د ناف پڙا نفیژا دا نهیتم ،
بزانن نهو هنگی نه زی د قهبری دا .
وحارپی کورپی حهسانی ئیک ژ
صهحابی یین پیغه مبهری بوو . سلاف لی بن -
ئیمامی طه بهرانی ژئی فه دگو هیژت ، دبیژت :
وی شهفا وی ژنکا خو فه گوهاستی هاته نفیژا
سپیډی ، ئینا هنده کان گوته خو ل شهفا
زافاینییا خو ژئی تو دئییه نفیژا سپیډی ؟
وی گوته : ب خودی نهو ژنکا من ژ نفیژا
سپیډی دویر بکته چو خیر د سهری نابت .
وحرصا وان ل سهر چوونا مزگهفتی خو
ل دهمی نساخیی ژئی ژ بهر هندی بوو

چونكى ئەو ل وى باومرئ بوون كو ب تنئ
منافق خوژ نقيژا ب جماعت ددەنە پاش ،
(موسلم) ژ عەبدللاھى كورئ مەسعوودى
فەدگوھيژت ، دبیژت : ((من ئەم ددیتین
منافقەكى ئاشكەرا نەبا كەسى ژ مە خوژ نقيژا ب
جماعت نەددا پاش ، وئيك ژ مە دا ئیت یئ
دەژيیت دو زەلامان ملین وى دگرتن حەتا دئینا د
نافرپژى دا)) .

وچونكى وان دزانى كانئ ھاتنا مزگەفتى بو
كرنا نقيژا ب جماعت چ مەعنا د پشت را ھەيە
ئيك ژ وان (تەقيما) وى بو زەلامان ب
ھندئ بوو كانئ (حرصا) وى ل سەر نقيژا ب
جماعت چەندە ، ئيبراھيمى تەيمى - خودئ
ژئ رازى بت - دبیژت : ئەگەر تە دیت زەلامەكى
سستى د (تەكبيرا) ئيكى دا كر دەستان ژئ بشو

یه‌عنی ئه‌و زه‌لامی له‌زی ل هاتنا نفیژا ب
جماعت نه‌که‌ت وه‌ند خو گه‌رو بکه‌ت هه‌تا
ئیمام دچه‌ د نفیژی دا ژ نوی بیته مزگه‌فتی
ژی بی هیفی ببه چو خیر د سه‌ری وی نینه ،
فیجا پا هوین بو وی زه‌لامی چ دبیژن ئه‌وی
هه‌ر نه‌ئیه‌ نفیژا ب جماعت ، چ خیر دی د
سه‌ری وی بت ؟!

ئیمامی ترمذی ژ ئه‌نه‌سی کوری مالکی
فه‌دگوه‌یزت ، دبیژت : ﴿ من صلی لله أربعین یوماً
فی جماعۃ یدرک التکیرة الأولى کتب له براءتان :
براءة من النار ، وبراءة من النفاق . هه‌چی چل
پوژان نفیژان ب جماعت بو خودی بکه‌ت
وبگه‌هته (ته‌کبیرا) ئیکی به‌ریبونا ژ ئاگری
و ژ نفاق دی بو وی ئیه‌ نه‌یسین ﴾ .

زانایى مهزن سهعیدی کورې موسهییی
دبیژت : ئهفه سیهه ساله بانگ نههاتییه دان
ئهگهر ئهز ل مزگهفتی نههم ، ودبیژن : پینجی
سالان نفیژهکا وی یا ب تنی ژى بى جماعهت
نهبوو ، وبیست سالان وی پاتکا کهسى د نفیژى
دا نهديت بوو ؛ چونكى ههر گاډ ئهه ل ریژا
ئیكى بوو .

۲- زهلامى مزگهفتى ئهوه یى مزگهفتى
حسیب بکهت مالا خو ، وکانى چاوا ههر کهسهک
ل مالا خو ههست ب خوشیى ورههتیى دکمت
زهلامى مزگهفتى ژى دهى دچته مزگهفتى وهسا
ههست ب خوشیى ودلفرههیى دکمت و
(مهلهل) بوژى چى نابت ،

صهحابی یی پیغه مبهری (نه بوو دهر دائی)
دهمی شیرمت ل کورپی خو دکرن دگوتی :
کورپی من بلا مزگهفت مالا ته بت ؛ چونکی
من یی گوھ ل پیغه مبهری بووی - سلاف لی بن
- دگوت : ﴿ هندی مزگهفتن مالین ته قوادارانہ
، وهه چی یی مزگهفت مالا وی بت خودی
که فالتی ب پهحمی و دهر بازبونا ل سهر
صراگی بو بههشتی ددهتی ﴾ .

ودهمی عومه ری کورپی عه بدلهه زیزی یی
ججیل بابی وی نهو هنارته مه دینی دا فیری
نه دهب وزانینی ببت ، ووی نهو دانا بهر دهستی
زانایی نافدار صالحی کورپی کیسانی ، دبیزن :
جاره کی عومه نه گه هشته نفیژا ب جماعت ،

ئینا سهیدایی وی گۆتی : بۆچی تو گیرۆ
بووی ؟ وی گۆت : من سهری خۆ شه دکر ..
سهیدای گۆتی : وه لی هات شهکرنا سهری ل
نک ته ژ هاتنا نفیژا ب جماعت فهرتر بت ؟
ورابوو کاغزهک بۆ بابی وی هنارته مصری
وئەف سوحبهته بۆ وی فهگیرا ، ئینا بابی
عومهری مروّفهک هنارته مهدينی گۆتی :
بچیه نک کوپی من و د گهل نهئاخفی ههتا تو
سهری وی نهتراشی ، ئەو مروّف هات وسهری
عومهری ب گیزانی تراشی !

مهعنا وان عهیاڵین خۆ ل سهه هندى
تهربيهت دکرن کو ئەو مزگهفتی حسیب بکهن
مالا خۆ وتشهک ل مالی وان ژ چوونا مزگهفتی
گیرۆ نهکته .

۳- زهلامی مزگهفتی نهوه یی دهمی ژ نھیژی
خلاس دبت ودزقرته مالا خو گوھی وی دمینته
ل بانگی کانی کهنگی دی دهمی نھیژا دی ئیت
دا جارهکا دی بزقرته مزگهفتی ، (ئبن ماجه
(ژ نهبوو سهعیدی فهدگوھیژت ، دبیژت :
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ألا أدلکم
علی ما یکفر الله به الخطایا ویزید فی الحسنات ؟
إسباغ الوضوء علی المکروهات ، وکثرة الخطا إلى
المساجد ، وانتظار الصلاة بعد الصلاة - نهري نهز
وی تشتی نیشا ههوه نهدهم یی خودی گونههان
پی ژی دبهت وخیران پی زیده دکهت ؟
دهسنھیژگرتنا تمام د سهر نهخوشی یان را ،
وگهلهک هافییتنا پیگافان بو مزگهفتان ، ومانا ل
هیفییا نھیژی پستی نھیژی ﴾ .

و (بوخاری وموسلم) ژ ئه‌بوو هورمیره
فه‌دگوهیزن ، دبیزت : پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن -
گوت : ﴿ لا يزال العبد في الصلاة ما دام في المسجد
ينتظر الصلاة ما لم يحدث - هندی عه‌بد ل
مزگه‌فتی بمینته ل هیفی‌یا نفیژی ئه‌و دی د
نفیژی دا بت هندی یی ب ده‌سنفیژ بت ﴾ ، و د
حه‌دیه‌کا دی دا یا (ئه‌حمه‌د وئه‌بوو داوود
ونه‌سائی) ژ ئه‌بوو هورمیره فه‌دگوهیزن هاتیه ،
پیغه‌مبه‌ر - سلاف لی بن - دبیزت :

﴿ الملائكة تصلي على أحدكم ما دام في مصلاه الذي
صلى فيه ما لم يحدث أو يقيم : اللهم اغفر له ، اللهم
ارحمه - هندی ئیک ژ هه‌وه ل جهی نفیژا خو بمینت
ده‌سنفیژا وی نه‌که‌فت یان ژ جهی خو پانه‌بت
ملیاکه‌ت دوعایان بو وی دکه‌ن ، دبیزن : یا ره‌بی
گونه‌هین وی ژئ ببه ، یا ره‌بی رحمی پی ببه ﴾ .

۴- زهلامین مزگهفتی نهون یین ب مالی خو
ودهستی خو پشکدارییی د ئافاکرنا مزگهفتان
دا دکهن ، وئیک ژ وان نهگهر پیقه نهئیت زی
فی پشکدارییی بکعت د دل دا دی چهز کعت کو
خودی هند شیان دابانی کو ب وی فه هاتبا نهو
فی پشکدارییی بکعت ؛ چونکی پیغهمبهر
- سلاف لی بن - د گوتهکا خو دا (وهکی ئبن
ماجه ژ ئیمام عهلی فهدگوھیژت) دبیزت : ﴿
من بنی لله مسجداً بنی الله له بیتاً فی الجنة -
ههچییی مزگهفتهکی بو خودی ئافا کعت ،
خودی مالهکی بو وی د بههشتی دا دی ئافا
کعت ﴾ .

خیرا کرنا نفیژی ل مزگهفتی

ب جماعت :

و ژ بهر بهایی مزگهفتی یی مهزن ل نک
خودی ، و ژ بهر گرنگی یا لیک کومبونا
موسلمانان خودی خیرهکا مهزن کریه دنقیژا
ب جماعت دا یا کو ل مزگهفتی دئیته کرن ،
پیغمبر - سلاف لی بن - (وهکی بوخاری ژ
ئهبوو هورهیره فهدگوهیژت) دبیژت : ﴿
صلاة الرجل في جماعة تزيد على صلاته في بيته
وصلاته في سوقه خمساً وعشرين درجة . نفیژا
زهلامی ب جماعت بیست وپینج دمهرجان ژ
نفیژا وی یا ل مال یان ل بازاری پتره ﴾ .

و د حه دیسهکا دی دا یا (ئهبوو نوعهیم)

ژ ئهبوو هورهیره فهدگوهیژت ،

پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ ثلاثة
في ضمان الله عز وجل : رجل خرج إلى مسجد من
مساجد الله عز وجل ، ورجل خرج غازياً في سبيل
الله تعالى ، ورجل خرج حاجاً - يهعنى : سى
مروفل سهر بهختى خودينه يان نهو دى وان
ب سلامهتى زفرينته مال وكهته خودان خير
يان زى نهگهر نهو مرن دى وان بهته بهحهشتى
، نهو ههر سى زى نهفهنه : نهو زهلامى بو
كرنا نفيزى دچته مزكهفتهكى ژ مزكهفتين
خودى ، ونهو زهلامى دمركهفته جيهادا د ريكا
خودى دا ، ونهو زهلامى دچته ههجي ﴾ .
ويا ناشكهرايه نهو كهسى ژ مالا خو دمركهفته
مزكهفتى بو كرنا نفيزى نه بو تشتهكى دى ،

هر پيگافهكا نهو دهافيت هتا دكهته
مزگهفتي خودي دمرجهپهكا وي بلند دكهت ،
وگونهههكا وي ژي دبهت هتا نهو دكهته
مزگهفتي ، ونهگهر نهو گههشته مزگهفتي
وهندي نهو يي ل مزگهفتي بت و ژ بهر نفيژي
بمينت نه ژ بهر چو تشتين دي ، هر وهكي
نهو د نفيژي خير بو دئينه نفيسين ، ونهگهر
ژ نفيژي خلاس بوو وهندي نهو ل جهي خو
بمينت وي ب دهنفيژ بت ملياكهت
دوعاين بو وي ژ خودي دكهن ودبيژن : يا
رهبي گونههين وي ژي ببه ، ورهحمي پي ببه ،
وتوبا وي قهبول بكه . ودفيت ژ بير نهكهين
ژي كو چهژيكرنا مروفي بو مزگهفتان نيشانا

حهژيكرنا وييه بو خودی ؛ چونكى ئهوى
حهز ژ خودی بكهت دى ههز ژ ماليين وى ژى
كهت ، فيجا مروفي باومرى ب خودی وړوژا
قيامهتئ ههبت چاوا دى خو ژ فئ خيرا مهزن
بئ بار كهت وسستىيئ د فئ كارى دا كهت ؟
هشيارى فئ پهنكى مروفان بن !
وهكى مه گوټى مزگهفت مالا خودىيه ، جهئ
كرنا عيبادهتئ وزكرئ خودىيه ، وموسلمان
دفتئ فئ راستىيئ ژ بيرا خو نهبهن ، وئيكا
هند نهكهن مزگهفت ببهت جهئ پيخوارنا
دنيايئ يان - حاشا - وهكى چاپخانهيان ببهت
ديوانخانه بو مروفيئ دنيايئ ،

ئیمامی طه بهرانی ژ عهبدللاهی کورپی
مه سعوودی فه دگوهیژت ، دبیزت : پیغه مبهری
- سلاف لی بن - گوټ : ﴿ سیکون فی آخر الزمان
قوم یجلسون فی المساجد حلقاً حلقاً ، إمامهم الدنيا
، فلا تجالسوهم ، فإنه ليس لله فیهم حاجة . ل
دویماهی یا زهمانی هندهک مروټ دی هه بن
خهلهک خهلهک ل مزگهفتان دی پروینن ئیمامی
وان دنیا یه ل نک وان نه پرویننه خواری ،
چونکی خودی چو پیټفی ب وان نینه ﴾ .
د فی حه دیسا پیروژ دا پیغه مبهه - سلاف لی
بن - سه حابی یین خو ، وئوممه تی هه می یی ژ ی
د ریکا وان را ، ل پهنگه کی مروټان هشیار دکهت
؛ دا ئه و پی نه ئینه خاپاندن ،

چونکی دهمی مړؤف سهرقه سهرقه بهری
خو ددهته وان هزر دکهت نهو دباشن و ژ
زهلامین مزگهفتانه ، ل مزگهفتان کوم دبن ،
وخو دکهنه خهلهک خهلهک یی ب وان شارمزا
نهبت دی هزرکهت نهو ل سهر عیبادهتی
وزکری خودی یین کوم بووین ، بهلی نهگهر
وی خو نیژیکی وان کر وگوهی خو دا پست
پستا وان دی زانت سوحبهت سوحبهتا دنیاییه
وخودی چو بار د روینشتنا وان دا نینه ..
نهفین هه زهلامین دنیایینه هشیاری وان بن
نهکهفنه دافین وان !

(۴)

نهو ههردو زهلامین ل سهر فیانا خودی گه هشتینه ئیک

ل بهر دهستی نهئینی :

فیان .. نهو گولا جوانه یا خو ئهگهر بیته
فهشارتن زی بیهنا وی ئهوا زی دفرت وی
ئاشکهرا دکهت ، نهو ئکسیره یا هیزهکا عهجیب
د ناف خو دا هل دگرت ودشیت دلی . نهگهر
چهند یی بی بها زی بت . بگوهورت وبکهته نهو
زیړی نهئیه بهاکرن .

فیان نهو دارا خهملینه یا رههین خو
بهرددهته ناف کویراتی یا دلی وچهقین خو دریژ
دکهته ههمی لایین لهشی

لهو دی بینه ئهگهر کهسهکی فیانا وی یا ژ
دل بت ههمی ئهندامین لهشی وی وی کهشف
دکهن .

و ژ تبعهتی مروفییه ئهو ههر تشتهکی
ههی ل دویف دلی خو هه دلسهنگینت : کانئ
ئهو تشت چهند کاری ل دلی دکهت ، یان کانئ
دل چهند ب وی تشتی یی داخباره.. لهو دی بینه
تشتهکی بی بها ل نک ئهفیندارهکی هند بهایی خو یی
ههی ئهو وی نادمته ب دنیا یی ههمی یی ..

بۆچی ؟

- چونکی ئهو بیرهاتنا دلی وی د گهل فی
تشتی ههی ئیکا هند یا ژئ چیکری ئهو دنیا یی
ههمی یی د فی تشتی را ببینت .. ل دویف فی
یا مه گوۆتی مروف دشیئت بیژت :

فیان نهوه کهسهک دلی کهسهکی دی ب
رهنکهکی وهسا بن دهستی خو بکهت کو نهو
دنیايي همیئی د ریکا وی را ببینت .
وهه ر ژ بهر فی چهندي بوویه (عاشق) ب (
مه عشووقی) دئیته ناسین ، و د کهفن دا یا
هاتییه گوئن : بیژه من تو چهز ژ کی دکهی ،
نهز دی بیژمه ته کانی تو چ کهسی ! ونیزیک ژ
فی مهسهلی پیغمبهه - سلاف لی بن - دبیزت :
﴿ الرجل علی دین خلیله ، فلینظر أحدکم من یخالل
- مروق یی ل سهر دینی وی یی نهو چهز ژ
دکهت ، فیجا هه ر ئیک ژ ههوه بلا بهری خو
بدهتی کانی دی چهز ژ کی کهت ﴾^(۱) .

---

(۱) نهوو داوود وطه بهرانی فی حدیسی ژ عومهری کوری خه ططابی فه دگوهیترن

ودبیژت : ﴿ الرجل مع من أحب - زهلام یی د
گهل وی یی ئەو ههز ژئی بکهت ﴾^(۱) .

وئەگەر قەلهوییا عەردی کار د باشییا
بەرهمی دا هەبت ، دل ژی ئەگەر یی ساخلام
بت فیانهکا پاک دئی لی شین بت ، ئەو فیانا
بهری خودانی خو ددهته بلندیی وی ژ
کارتیکرنا ئاخى وپامانی وئ پرگار دکەت ،
ئیمام ئەحمەد ژ ئەبوو هورەیرە قەدگوھیژت
، دبیزت : پیغمبەری - سلاق لی بن - گوٲت :
﴿ د ناف بەنی یین خودی دا ھندەك بەنی ھەنە
پیغمبەر وشەھید ھەسۆیدی یی پی دبەن ﴾
گوٲتن : ئەو کینە بەلکی ئەم ھەز ژئی بکەین ؟

---

(۱) بوخاری وموسلم فی ھەدیسی ژ عەبدللاھی کوری مەسعودی قەدگوھیزن .

بهایى وى ځيانى دى يى مهزتر بت ،
وچونكى نهگه وئارمانجین ځيانهكى هندی یين
ځيانا ژ بو خودى د مهزن نابن ، ځيانا بو خودى
بت دئيت هژمارتن مهزترين ځيان .

وځيانا بو خودى نهگه مه بځيت ب كورتى
بدهينه نياسين دى بيژين : هه ځيانهكا نهگه
خودانى باومرى ب خودى ورپوژا قيامهتى نهبا
نه دبوو ځيانا بو خودى يه ، ونهگه نهصلى
ځيانى ههبت بهلى ژ بهر باومرى يا ب خودى
ورپوژا قيامهتى زيدهى بيت ه سهر وى ځيانى
نهو زيدهى د ځيانى دا دى ژ ځيانا بو خودى
ئيت هژمارتن .

وڤيانا بو خودی ژى گهلهك دمرهجهنه ،
يا ژ ههمىيان بلندتر نهوه : مروڤ ههز ژ ئيكي
بكهت نه كو دا تشتهك ژ وى بگههته مروڤ ،
يان دا مروڤ ب رپكا وى خو بگههينته تشتهكى
فايدى مروڤى تيدا بت .. وئگهر هات وئف
رهنكى ڤيانى ل نك كهسهكى پهيدا بوو غهريب
نهبينن نهو ههز ژ وى بكهت وحهز ژ وى ژى
بكهت يى ههز ژ وى بكهت ، وحهز ژ ههر
ئيكى پهيوهندي ب وى ژى فه ههبت بكهت ،
حهتا (بهقييهيى كورپ وهليدى) دبيزت :
((ئگهر خودان باومرى ههز ژ خودان باومرى
كر خو دى ههز ژ صهيى وى ژى كهت !)) .
وهندى نهف رهنكى ههژيكرنى ل نك خودى يى
بلنده خودى ڤيانا خو بو عهبدى پيڤه گرى ددمت :

ئیمامی موسلم ژ ئه‌بوو هورهیره
فه‌دگوهیژت ، دبیژت : پیغه‌مبه‌ر - سلاف لی بن
دبیژت : ﴿ جاره‌کی زه‌لامه‌کی قه‌ستا گونده‌کی
دی کر دا سه‌را برابه‌کی خو بده‌ت ، ئینا خودی
ملیاکه‌ته‌ک هنارته د رپکا وی دا ، گاڤا
که‌هشتی‌یی وی ملیاکه‌تی گوئی : دی کیفه
چی ؟ وی گوئ : دی چمه‌نک برابه‌کی خو ل
فی گوندی ، وی ملیاکه‌تی گوئی : ئه‌ری ته
قه‌نجی‌یه‌ک د گهل وی کری‌یه فیجا ته دفتی ژ
به‌ر هندی بجی‌یه نک ؟ وی گوئ : نه ، به‌لی
ئه‌ز بو خودی هه‌ز ژ وی دکهم ، وی ملیاکه‌تی
گوئی : ئه‌ز قاصدی خودیمه بو ته دا بیژمه ته
کو خودی هه‌ز ژ ته کری‌یه وه‌کی کو ته هه‌ز
ژ وی کری ﴾ .

و د حه دیسه کی دا پیڅه مبهړ - سلاف لی بن -
ناشکهره دکهت کو نه ډرنگی فیانی نیشانا هه بوونا
باورهی یی په ل نک خودانی ، نهو باورهی یا مروډ
شرینی یا وی سح دکهت ، دهمی دبیزت : ﴿ ثلاث من
کن فيه وجد حلاوة الإيمان أن يكون الله ورسوله أحب
إليه مما سواهما وأن يحب المرء لا يحبه إلا الله وأن يكره أن
يعود في الكفر كما يكره أن يقذف في النار - سئ
سالوخته هه نه هه چی یی نهو ل نک هه بن نهو دی
تام کهته شرینی یا باورهی : کو خودی وپیڅه مبهړی
وی ل نک وی ژ هه ر تشته کی دی دخوشتفیتر بن ،
وحه ز ژ مروډه کی بکهت بو خودی نه ژ بهر چو
تشتین دی ، ووهسا بو وی نه خوشت بت ل کوفری بزفرت
کانی چاوا وی نه فیت بیته هافیتن د ناگری دا ^(۱) .

---

(۱) بوخاری وموسلم فی حه دیسی ژ نه نه سی فه دگو هیزن .

و ژ بهرهه می مفادار یی نهف فیانه
دگههینته خودانی نهو خودی ژی ههز ژ وی
دکته ، وهکی پیغه مبهه - سلاف لی بن - د
هه دیسه کا قودسی دا ژ خودایی مهزن
فه دگو هیزت : ﴿وجبت محبتی للمتحابین فی - فیانا
من بو وان واجب بوو یین کو ژ بهر من ههز ژ
ئیك دکهن﴾^(۱).

ودو کهسان نه گهر بو خودی ههز ژ ئیک وودو
کر یی باشتر ل نک خودی نه وه یی پتر ههز
ژ هه فالی خو بکته ،

---

(۱) حاکم فی هه دیسی ژ موعادی فه گوهیزت .

وهکی د ویّ حه‌دیسّ دا هاتی یا نه‌هس ژ
پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - فه‌دگو‌هیژت ،
دبیژت : ﴿ ما تحابّ اثنان فی الله تعالی إلا کان
أفضلهما أشد حبا لصاحبه - نینه دو بوّ خودی
حه‌ز ژ ئیک بکه‌ن نه‌گه‌ر یی با‌شتر ژ وان نه‌و
نه‌بت یی پیر هه‌ز ژ هه‌فالی خوّ بکه‌ت ﴾ ^(۱) .
نه‌فه - ب کور‌تی - هنده‌ک ژ وی فیقی بوو یی
- ل نک خودی - بوّ خودانی ب فیّ فیانی فه
دئیّت ، فیجا چهند یا پی‌تفی‌یه مروّف خوّ ژ فیّ
خی‌را مه‌زن بی بار نه‌که‌ت دا ل نک خودی یی
خودان قه‌در بت .

---

(۱) بو‌خاری د (الأدب المفرد) دا ، و ئبن حبان و حاکم فیّ حه‌دیسّ
فه‌دگو‌هیژن .

ماڤین ئەڤ ڤیانه واجب دکهت :

ڤیانا بۆ خودی نه گۆتتهکا ب دمفی یه مرۆڤ
بیژت ، یان خوزییهکا ب دلی یه مرۆڤ راهیلت
ئهگەر دو کهسان بۆ خودی ههز ژ ئیک ودو کر
ئهڤ ههژیکر نه هنگی دی یا دورست بت
ئهگەر ههردو لا ب وان ههق وحوقوقان
رابطون یین ئەڤ ڤیانه ل سهر وان واجب
دکهت ، ودا کو مرۆڤ ب دورستی ب ڤان
حهقان راببت پیتڤییه یی پى زانا بت ، و ل
ڤیڤرئ ئەم ب کورتی دی ئیشارمتی دمینه هندهک
ژ وان مافان یین ڤیانا بۆ خودی وان ل سهر
خودانی واجب دکهت .

مالی ئیکی : د مالی وی دا :

دو مروڤ دهمی بو خودی چه ز ژ ئیک ودو
بکهن ، حهقی ههر ئیکی دکهفته د مالی یی دی
دا ، وئهگهر وان ئەف حهقه ب جه ئینا هنگی
ئهو ب دورستی دی هیژای هندئ بن خودی
چه ز ژ وان بکهت ، وهکی (عوبادهمی کورئ
صامتی) ژ پیغه مبهری . سلاف لی بن .
فهدگو هیژت ، دبیزت : ﴿ خودی دبیزت : حقت
محبتی للمتباذلين فی . فیانا من بو وان حهق بوو
یین د ریکا من دا مالی ددهنه ئیک ودو ﴾^(۱) .

---

(۱) (ابن أبی الدنيا) فی حدیسی فهدگو هیژت .

وهاریکونا مروقی بو برایی وی ل سهر سی
دورهجانه :

یا ئیکی : کو تو هندهکی ژ مالی خو یی زیده
بدیهی گاغا نه ههوجه بوو بیی نهو داخوای ژ
ته بکهت ؛ چونکی نهگهر ته هند خو گرت
حهتا نهو بیته خو ههوجهیی ته بکهت نهو تو
ب حهقی براینییی رانهبووی .

یا دووی : کو تو وی وهکی خو حسیب بکهی ،
ونهو تشتی ته بو خو بقیته ته بو وی ژی بقیته
(حهسهنی بهصری) بهحسی صهحابییان ،
دکهت ودبیژت : ئیک ژ وان کراسی خو نهوی د
خو دنالاند دکره دو پرت ئیک بو خو دهیلا ویا
دی ددا برایی خو یی بی کراس .

یا سی یی : کو تو وی ب بهر خو بیخی
وتشتی تو ههوجه ببیی تو ببهی بدهیه وی
چونکی نهو زی یی ههوجهیه ، ونهفه
بلندترین دهرجهیه یا کو مروفتین سهرپشک ژ
خودان باومرین راستگو ب تنی دگهنی .
مافی دووی : دلهشی وی دا :

کو نهو ب خو ب کارئ وی راببت
وههوجهییین وی بو بقهتینت .
نهگهر هات و فیانا مروفی بو برایهکی وی بو
خودی بت دفتت نهف فیانه ئیکا هند ژ وی چی
بکتهت کو نهو ههمی هیژ وشیانیین خو بیخته د
خزمهتا وی دا نهگهر هات ونهو جارهکی
ههوجهیی وی بوو ،

وگه لهك زاناين ئيكي يين في ئوممهتي
دگوت : نهگه ر تو ههوجهي برايهكي خو بووي
وته ههوجهي يا خو گه هاندی ووی چ بوو ته
نهگر ، تو نقيزي ل سهر وی بکه .. يهعنی :
وی ژ مریان بهژميړه .

د حهديسه كا دوست دا پيځه مبهه - سلاف لي
بن - ديپرت : ﴿ أحب الناس إلى الله تعالى أنفعهم
للناس .. ولأن أمشي مع أخ في حاجة أحب إلي من
أن أعتكف في هذا المسجد شهراً .. ومن مشى مع
أخيه في حاجة حتى تمياً له أثبت الله قدمه يوم تزل
الأقدام - خوشقيترين مروؤف ل نك خودی
ئوهه یی پتر مفای بگه هینته مروؤفان ،

ونه گهر نه ز د ههوجهییا براییه کی دا بچم ل
بهر من خوشتفیتره ژ هندی کو نه ز هه یقه کی
ئعتکافی ل فی مزگهفتا خو بکه م ، وهه چی یی د
که ل براییه کی خو بچت هه تا ههوجهییا وی
بو بقه تییت پوژا پی دته حسن خودی پی یین
وی دی موکم که ت ^(۱) .

مافی سییی : د نه زمانی وی دا :

کو وان ئاخفتنان بیژتی یین وی پی خوش
بن و ب جوانترین نافی وی گازی بکه تی ، ووان
گوئنین وی پی نه خوش بن د دمر هه قا وی دا
نه بیژت ، چ نه وی حازر بت چ یی حازر نه بت
یی ساخ بت یان یی مری بت ،

---

(۱) برینه : (السلسلة الصحيحة) یا شیخی نهلانی - خودی ژی رازی بت - ژماره

وئەگەر ئێکی ب خرابی بەحسی وی کر وئەو یی
حازر نەبت دڤیت ئەو بەرهفانی یی ژئ بکەت ، و د
حەدیسەکی دا یا ئەحمەد وئەبوو داوود ژ
پیغەمبەری - سلاف لی بن - فەدگوهیژن هاتیە :
﴿ هەر کەسەکی موسلمانەکی ل جەهەکی وەسا
شەرمزار بکەت یی کو پی ل حورمەتا وی لی بیته
دان ونامویسا وی بیته کیمکرن ^(۱) ، خودی ژئ ل
جەهەکی وەسا دی وی شەرمزار کەت یی وی دڤیا
ئەو لی هاتبا ب سەرئێخستن ، وەهر کەسەکی
موسلمانەکی ل جەهەکی وەسا ب سەرپیخت یی کو پی
ل حورمەتا وی لی بیته دان ونامویسا وی بیته
کیمکرن ، خودی ژئ ل جەهەکی وەسا دی وی ب
سەرئێخت یی وی دڤیا ئەو لی هاتبا ب سەر
ئێخستن ﴾ .

---

(۱) یەعنی : غەیبەتا وی لی بیته کرن وئەو بەرهفانی یی ژئ نەکەت .

هر ولسا دڤيت ئهو وی نصحت بکته وړيکا
باش نيشا بدهت ، وبهري وی بدهته وی کاری
یی خیرا وی یا دین ودنیا یی تیدا ، وههردم
دوعایان بو وی بکته .

مافی چاری : نهگرتنا ل خهله تی یی وی :

مروڤ نینه خهلهت نهبت ، ودو مروڤان
ئهگهر بو خودی هز ژ ئیک ودو کر ، وڤیانا
خودی ئهو گه هاندنه ئیک ، دویر نینه جاره کی
ئیک ژ وان بکته فته خهله تی یه کی هنگی چی
نابت یی دی یی لی ب هیجهت بت و ژ بهر فی
خهله تی یی پشت بدهتی ، بهلکی دڤيت ئهو یی
دل فره بت ولی نهگرت .

ودفیت ژ بیر نهکهین کو خهلهتی دو
خهلهتینه : خهلهتییا د دهر حهقا دینی دا ،
وخهلهتییا د دهر حهقا ههقالینی وبراینییی دا ..
ئهگهر خهلهتییا وی د دهر حهقا دینی دا بوو
دفیت ئهو خو ژئ نهدهته پاش ؛ دا پتر ئهو ب
ناف خهلهتییی فه نهچت ، بهلکی دفیت وی
شیرمت بکهت ورپکا باش نیشا بدهت دا ئهو ل خو
بزفرت ، ژ خو ئهگهر بو وی مسوگهر بوو کو ئهو
ل خو نازفرت دفیت ئهو پشتا خو بدهتی بهلکی
پشتان هنگی ئیکا هند ژئ چئ بکهت کو ئهو ل
خهلهتییا خو لیفه ببت . وخهلهتییا وی ئهگهر
د دهر حهقا ههقالینییی دا بت دفیت ئیکجار لی
نهگرت ، ویا پیتهفییه ئهم ل بیرا خو بینین کو
ئهگهر مروؤ سهرا خهلهتییا ل ئیک و دو بگرن
کەسی چو ههفال نامینن .

مافی پینجی : دلساخییا د دهر هه قای دا
کو هزرا باش ژی بکته ، و د خیرا وی دا بت
، و وهفادارییی د گهل ب کار بینت وهه فالینییا
دوژمنی وی نهکته و دوژمناتییا هه فالین وی
نهکته ، و خو ل سهر سهری مهزن نهکته ، و د
گهل وی یی گه بیعی بت نه ته کلیفه کا زیده ل
خو بکته ونه باره کی گران ل وان بکته ، ژ
ئیمام جه عفر نه لصادقی دئیته فه گوهاستن
دبیژت : گرانتین برای من ل بهر من نه وه
یی ته کلیفی ل خو دکته بو من ونه ز یی
طه بیعی نه بم د گهل ، ویی ژ هه مییان
سفکتر ل بهر دلی من نه وه یی ده می نه ز د
گهل ههر وه کی نه ز د گهل خو .

دو نمونه یین کورت :

ل دویماهی یی کهرم کهن د گهل فان ههر دو
نمونه یین کورت ژ دیرؤکا مه :

۱- موحه ممدی کورئ موناذری دبیزت :
جاره کی نهز وخه لیلی فهراهیدی ب ریقه
دچووین نهعالا من قهتیا ، من بهرئ خو دایئ
وی ژی نهعالا خو ئیخست وخو پیخاس کر من
گوئی : نهفه چیه ؟ گوئی : دا نهز ژی وهکی ته
لی بیم !

۲- ئیبراهیمی کورئ نهدهمی وهندهک
ههفالین خو جاره کی ل سهفه رهکی بوون ودنیا
یا سار بوو ، گاڤا لی بوویه شهف نهو چوونه د
مزگه فته کی فه ، مزگه فته یا بی دهرگه ه بوو ،

دهمی سپیدی نهو رابووین وان دیت
ئیبراهیم د دهرگه‌هی دا یی راوره‌ستیایه وان
گوئی : ته خیره ؟ وی گوئ : شفییدی من خو
کربوو دهرگه‌ه دا سه‌رما ل هه‌وه نه‌دمت .

وهه‌زییه بیژین : دهمی هه‌دیس دبیزت : (
رجلان - دو زه‌لام) مه‌خسه‌د پی نهو نینه کو
ژن ناکه‌فنه د بن فی حوکمی فه ، وفه‌رق نینه
دو زه‌لام بو خودی هه‌ز ژ ئیک بکه‌ن ، یان دو
ژن ، حوکم هه‌ر ئیکه ، وخیر ژی هه‌ر ئیکه ..

(۵)

**ئەو زەلامی ژنکه‌کا خودان مه‌نصب
وجوانی داخوازا خرابیی ژئی بکهت
ئەو بیژت : ئەز ژ خودی دترسم**

ئەفە توخمی پینجییه ژ وان حەفت
توخمان یین پیغمبهری - سلاف لی بن - د
حەدیسە خو دا بەحس ژئی کری کول پوژا
قیامەتی خودی سیبهرە خو لی دکەت دەمی ژ
سیبهرە وی پیقه‌تر چو سیبهر نەههین ..

﴿سبعة يُظِلُّهُمُ اللهُ في ظله يوم لا ظلَّ إلا ظله :
الإمامُ العادلُ ، وشابُّ نشأ في عبادةِ رَبِّهِ ، ورجلٌ
قلْبُهُ معلقٌ في المساجِدِ ، ورجُلانِ تحابَّا في اللهِ اجتمعا
عليه وتفرَّقا عليه ، ورجلٌ طلبتُهُ ذاتُ مَنْصِبٍ وجمالٍ
فقالَ إني أخافُ اللهَ ..﴾ ،

ومهخسه د پي مروفي دهمه ن پاقره يي
كو ژ ترسين خودي دا خو ژ خرابي يي ددهته
پاش ل وي دهمي همي نه گهري ن وي بو
پالقه ددهن ههين .

بوچی زهلام ؟

دهمه ن پاقری يا كو ب عهره بي دبيژني)
عهفاف (، نيك ژ وان نه خلاقين باشه يين كو
پيتقييه زهلامی خودان باومر وژنا خودان باومر
ههردو ل نك خو پهيدا بكنه ، وههچي يي ژ وان
في نه خلاقى ل نك خو پهيدا بكهت دي د
چافين خودي دا ب قهدر كهفت ، ودمرهچين وي
ل دنيايي وئاخره تي دي بلند بن ، نهفه
تشته كي ئاشكهرايه ..

بهلی دبت ل فیږی پسیارهك بیته کرن :
ئهری بوچی د فی هه دیسی دا ب تایبهتی
بهحسی زهلامی هاته کرن وگوت : ئهو زهلامی
ژنکهكا خودان مه نصب وجوانی داخوازا
خرابییی ژی بکته ئهو ژ ترسین خودی دا خو
بدهته پاش و د داخوازا وی نهچت ، وبوچی
نه دگوت : ئهو ژنكا زهلامهکی ب فی پهنگی وی
بو خرابییی داخواز بکته .. ؟

بهرسف یا ئاشکه رایه .. چونکی زهلام دهمی
د حالهتهکی ب فی پهنگی دا خو ژ کرنا
خرابییی ددهته پاش ، ئیخلاصا صافی پتر یا
ل نك ههی ، وئه گهر پسیار بیته کرن : چاوا ؟

دی بیژین : زهلام دهمی خو ژ فی کاری ددهته
پاش ب تنی ترسا خودییه وی ددهته پاش ونه
چو تشتین دی ، کهسی های ژئ نینه ووی
نابینت ههتا ئهو ب ترست ، وخودانا
داخوازی ژن ب خوئییه ، یهعنی : ژ فی لایی ژئ
ئهو یی پشت راسته ، وکاری وی ب دویماهی
هاتنا خرابیی خلاص دبت ، وچو شوینوارین
فی کاری ل وی دیار نابن کو ئهو ژئ بترست ،
لهو دهمی ئهو دبیزت : (انی أخاف الله) گوئنا
وی دی خوپی یا ژ دل بت ، نه وهکی ژنکی ئهوا
ئحتمالهکا مهزن ههی کو شوینوارین فی کاری
لی دیار بن ، ومهخسهدا مه پی نهمانا
کچینی وبوونا بچویکییه ، ئهوا دی بته

ئاشکه راترین دهلیل ل سهر وی ، ومهزنترین
له عنهت د ستوی وی وبنه مالا وی دا .. وخو
ئه گهر ئهو یا شوپکری زی بت ئحتمالا مهزن
ئهو بهری ههر تشتهکی هزرا وی بو هندئ
بچت کو مهسهلا وی ئاشکه را ببت و ببتنه ئه گهر
هندئ ئهو بیته بهردان ومروقین وی خو زی
بهری کهن ، فیجا ئهو د ناف جفاکی دا هافیتی
بمینت ، ئهو زی ئه گهر ما ساخ !

ژ بهر فی ئیک دهمی ژن د فی حالهتی دا
دبیژت : (إني أخاف الله) ئحتمالا مهزن ئهو
ئهو - ژبلی خودی - ژ دویماهییا فی کاری زی
بترست ، مهعنا : ترسا وی خوری ژ خودی
نابت ، وگومان تییدا نینه ئه گهر هات وژنهك
ههبت بکهفته د فی حالهتی دا

وترسا وی ژ خودی ب تنی بت ونه ژ چو تشتین
دی هنگی نهف حوکمه (کو خودی سیبهره خو لی
دکمت) دی ژ وی ژی گرت ل دویف قاعیدمی
الإحاق بنفي الفارق) ئهوی ئووصولی بهحس ژ
دکمن .

ژنا خودان مه‌نصب وجوانی :

وئهو ژنیڼ نهف سالوخته ل نک ههین :
مه‌نصب ، یه‌عنی : مال مه‌زنی وزه‌نگینی
وسه‌لته‌نهت ، وجوانی ، یه‌عنی : جحیلینی
وئه‌گهرین (ئیغرائی) ، دبزاره‌نه ، ودکیمن ،
وعه‌دهتی ژنکی‌یه ئه‌گهر مه‌نصب وجوانی
هه‌ردو ل نک کووم بوون ئهو خو گران دکمت ،
وئیکا هند دکمت زه‌لامان مراد بت جاره‌کی
ههما وی ژ دویرفه ببینن ،

فیجا نهگهر هاتو ژنهکا ب فی رهنکی ژ فی
بلندییی هاته خواری ویی زهلام چو
زهحمهتی پیقه ببهت نهو ب خو بیت و ل
جههکی وهسا خو بو وی پیشکیش بکهت کو یی
دویر بت ژ چافین ههمی زیرمفانان ، هنگی
ترسا خودی نهبت چو ئاستهنگ د ریکا وی
وخرابییی دا نامینن .

شهیتان ، ههواپی نهفسی ، دلچوون ، مهیلا
زهلامی یا خوړستی بو ژنی ، نهفه ههمی دی
وی بهر ب خرابییی فه پالدهن ، ب تنی ترسا
خودی دی مینت وی پاشقه لی دمت ، وزهلامین
سهرپشک وبژاره نهبن کهس نهشیئت سهرکهفتی
ژ فی ئمتحانی دهرباس ببت .

ئىسلام .. ودهمەن پاقزى :

پۇڭا ئىسلام ھاتى بەرى ھەر تىشتەكى پىنج
پىتقى بۇ مرقى دەسنىشانكرن وئەو مەنەج
دانا يى كو فان ھەر پىنج پىتقىيان بپارىزت ،
وگەفەكا مەزن ل وان مرقان كر يىن كو لى
دگەپىن پى ل ئىك ژ فان ھەر پىنج پىتقىيان
بدانن ، وئەف پىتقىيە ئەفەنە : دىن ، عەقل ،
نەفس ، مال ، ونامويس . ووەكى ئاشكەرا
نامويس نائىتە پاراستن ئەگەر جفاكەكا
دەمەن پاقز نەئىتە دانان ، ژ بەر فى چەندى
ئىسلامى مەنەجەكى پىك وپىك بۇ دەمەن
پاقزىيى دانا و ژ موسلمانى خواست ئەو
پىگىرىيى ب فى مەنەجى بکەت ؛

دا جفاکا موسلمانان جفاکه کا نمونہیی بت ،
ومروڤ دهمی ئایهتین قورئانی وحه دیسین
پیغه مبهری - سلاف لی بن - دخوینت ،
بناخه یین فی مهنه جی باش دبینت ، و ژ وان
بناخه یان :

۱- ههرا مکرنا بهریخودانی :

بهریخودان (نهظهر) تیره که ژ تیرین
ئبلیری ، وقاصده که ژ قاصدین دههمه
پیرییی ، وپیگافا ئیکئییه خودانی بهر ب
خرابییی فه دبهت ، وههر جاره کا ری بو فی
چهندی هاته فه کرن گومان دی ههبت کو
خرابییی دی ههمی د دویف دا بین ، ژ بهر
فی چهندی خودایی مهزن گازییهك

۲- ههرا مکرنا تیکه لای یی :

وئه گهر بهریخوډانا زهلامی بۆ ژنی ، وژنی بۆ
زهلامی تشتهکی ههرا م ب ت ، پا تیکه لای یی
توخویب د نافههرا ژن ومیران دا ئیکجار یا ههرا مه ؛
چونکی ئەه تیکه لایوونه پتر پکی بۆ خرابی یی
خۆش دکهت ، ومروڤ ئەگهر بهری خۆ بدهته تاوانین
خرابی یی ئەوین د نافههرا زهلام وژنکان دا روی ددهن
دی بینت پتری یا وان ژ ئەنجامی تیکه لایوونا بۆ
توخویبه یا گو د نافههرا ژن ومیران دا هه ی .

ژ بهر فی چهندی پیغه مبهه - سلاف لی بن -
د هه دیسه کی دا دبیزت : ﴿إياکم والدخول علی النساء - نه
وه بت هوین ب سهر ژنکان فه بچن﴾^(۱) ،

وئه پاشفه لیدانه ژ بهر هندییه دا ئەو تیکه لی پهیدا
نهبت یا خرابی د دویف دا دئیت .

---

(۱) بوخاری وموسلم فی هه دیسی ژ عوقیه یی کوری عامری فه دگو هیزن .

۳- هه رامکرنا ده رکه فتنا ژنی ژ مال ب رهنگه کی بی ستاره :

یئ کو ب عه ره بی دبیزنی : (تبرج) ،
ئایه ته کا قورئانی دبیزت : ﴿وَقَرَنَ فِي بُيُوتِكِنَّ
وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ ۳۳ - وهوین د مالین
خو دا روینن ، وئه گهر بو کاره کی پیئقی
نه بت هوین ژ مالین خو دهر نه کهفن ، وهوین
خه ملا خو بهرچاڤ نه کهن ، وهکی ل دهمی
جاهلیه تا یه کی بهری هاتنا ئیسلامی ژنان دکر ،
وووه کی گه له ک ژن ل فی دهمی زی دکهن : کو
خو رويس ورسوا دکهن ، ودئینه بهرچاڤین
خه لکی ﴿الأحزاب : ۳۳﴾ .

۴- ههرا مکرنا فاحیسا زنا یی :

د هندهك جاهلیه تیڼ كهفن ونوی دا كرنا
فاحیسی ئهوا دېته ئهگهرا بهرزهبوونا نهسه بی
كارهكی شهخصیه ودكهفته ژیر مهسه لا
ئازادی كهسایه تی ، و ب دیتنا وان كرنا فی
خرابی یی . ئهگهرا تهعدایی تیډا نهبت . كارهكی
دورسته وكهسی حق نینه مایی خو تی بكهت
، د شریعه تی خودی دا وه نینه ، ئهف کریاره
دئیته هژمارتن تاوانهك د دهر حهقا جفاكی دا
لهو یا هاتییه ههرا مكرن ، وجزایهكی مهزن
ژی . د دنیایی وئاخره تی دا . یی بو هاتییه
دهسنیشانكرن ، وئف ههرا مكرنه ژي ههر ژ بهر
هندي یه دا دههمه ن پاقرییا مروفان بیته
پاراستن .

۵- چه رامکرنا به لافکرنا خرابیی د ناه جفاکی دا :

چ ب رپکا به لافکرنا کرنا خرابیی ب خو بت ،
یان ژی ب رپکا به لافکرنا دهنګ وباسین خرابیی
بت ..

ئیسلامی گه له ک ته ئکید ل سهر موسلمانې کریه
کو نه و نه بته نامویرمتی به لافکرنا خرابیی ودهنګ
وباسین وی د ناه جفاکی دا ؛

چونکی یا زانایه کو به لافکرنا به حسې خرابیی د
ناه خه لکی دا وان ل سهر کرنا خرابیی بسته دکهت
، و ژ لایه کی دی فه ئیسلامی جزایه کی دژوار بو وی
کله سی دانایه یی نه زمانې خو د دهر حه قا نامویسا
خه لکی دا دریژ دکهت و ب خرابی به حسې وان
دکتهت وبی به ختیان ب دویف فه دنت .

۶- هه لاکرنا ژن ئینان وشویکرنی :

ودانانا مهنههجهکی پیکهاتی بو (زهواجی)
پیخه مهت پاراستنا پاقرییا جفاکی ودویرکرن
خه لکی ژ کرنا خرابیی ودهمه ن پیسییی .
ب فی مهنههجي پیکهاتی ئیسلامی
بهرگه پریان کر کو جفاکه کا پاقر و بزوين ئاڤا
بکته ، دویر ژ فاحیشی و خرابیی .
رپکا رزگار بوونی : خودویرکرن ژ هه وایی
نهفسی ..

وهکی ئاشکه را مروڤ نهشیت بگه هته فی
دمره جي ژ دهمه ن پاقرییی یا هه دیس ژئ
دبیژت هه تا رپکا رزگار بوونی ب کار نهئینت
ومه خسه دا مه ب وی رپکی خودویرکرن ژ
هه وایی نهفسی یه .

وېسیار ل فیږی ئهفهیه : ئهږی چاوا مروؤف
دی شیت خو ژ ههوايي نهفسی دویر کهت و ژ
ئیخسیرییا دلچوونین ئهزران پرگار کهت ؟
د بهرسفی دا زانای مهزن ئیمام (ئبن قهیم)
بیست ونهه خالان دهسنیشان دکهت ، ههر کهسی
وان ل نک خو پهیدا بکهت دی شیت ژ فی
ئیخسیرییی پرگار بت ^(۱) ، ل فیږی ئهه دی
هندهک ژ وان خالان بهرچاؤ کهین :
یا ئیکي : دفیټ بهری ههر تشتهکی مروؤفی هند
شیان ههبت کو صهبری ل سهر نهگوهدارییا
ههوايي ونهفسی ودلچوونان بکیشت ، وهند
زیرهکی ژى ههبت کو تهحه مملا ههر
نهخوشیهکی بکهت یا د فی ریکی دا بگههتی .

---

(۱) د کتیا خو (روضة المحیین ونزهة المشتاقین) دا.

يا دووی : ودقیت ئەو باش ل بیرا خو بینت
کو ئەو خوشییا ب ریکا تیڕکنا هەوایی
نەفسی دگەهتە وی خوشییهکا بەروەختە ،
وئەگەر ئەو د گەل خوشییا ئاخرەتی یا
بەردەوام بێتە قیاسکرن هەر چو حسیب بو وی
نائیتەکرن .

يا سیی : ئەو خوشییا مروڤ پی
دەحەسییت دەمی گوهدارییا فەرمانا خودی ل
سەر حسیبا نەگوهدارییا هەوایی نەفسی دکەت
، گەلەك ژ وی خوشییی مەزنترە یا ئەو پی
دەحەسییت دەمی ئەو گوهدارییا هەوایی
نەفسی دکەت .

یا چاری : دهمی نهو ل بیرا خو دئینت کو
نهو سه رکهفتی ژ وی ههفرکیی دهرکهفت یا
نهفسا وی نهو ئیخستیی ، نهو دی ههست ب
خویشی وشرینییا سه رکهفتنی کهت .

یا پینجی : دفتیت نهو باش بزانت کو نهف
خویشییا سه رکهفتنی یا نهو پی دحه سییت گهلهک
ژ وی خهم وشهرمزاریی باشتهر یا ب سه ر وی دا
دئیت دهمی نهو گوهدارییا ههواپی نهفسی دکهت
وپی ل نهمری خودی ددانت .

یا شهشی : دهمی نهو ل بیرا خو دئینت کو
خودی نهو بو طاعهتی خو دایه نه کو دا نهو سه ر
بهردای بژیت و بهس دلچوونین خو تییر بکهت ،
وپاشی نهو هزارا خو د هندی دا دکهت کو وی
ئارمانج ژ ههبوونا خو ب جه ئینا کهیفهکا مهزن
دی بو وی چی بت .

یا حهفتی : دفتیت ئهو هزارا خو د هندی دا
بکەت کانئ گوهداری یا وی بو ههوايي نهفسئ
ودویکهفتنا وی بو دلچوونان دئ چ مفای گههینتی
وبهری وی دئ دهته کیفه ، پاشی بلا ئهو وی
چهندی د گهل وی ئهنجامی قیاس بکەت یئ کو
ئهو دئ گههتی ئهگمر هات ووی ئهمری خودی ب
جه ئینا ، هنگی ئهو دئ زانت چهند جوداهییهکا
مهزن د ناڤهرا همر دوا لهتانه دا ههیه .

یا ههشتی : ئهوئ گوهداری یا خودی بکەت
ودویکهفتنا نهفسئ وشهیطانی نهکەت ، بهایی
وی ل نک خودی و ل نک بهنیان زی دئ مهزن
بت ، وئهفه بو وی ژ هندی چیتره کو ئهو
دهمهکی کورت ب خوشیی بحهسییت پاشی تام
بکەته خههگینییی ، وبهایی وی د چافین خودی
ویین خههکی زی دا نهمینت .

يا نههئ : دقيئت نهو ل بيرا خو بينت كو
ئهوئ دويكهفتنا ههوايئ نهفسئ بكهت نهو خو
دكهته عهبدئ نهفسا خو ، ومروقي عهقلدار
قهبويل ناكهت ژبلي خودئ عهبديني يا كهسئ
دى بكهت .

يا دههئ : دههئ نهفسا وي بهرئ وي ددهته
خرابيئ ودلچوونان دقيئت نهو ل بيرا
خو بينت كو ريكا جهنههئ ب خوشيان يا
هاتيه رهشاندن وهكى پيغهمبهر - سلاف لئ بن د
حهديسهكا خو دا دبيژت : ﴿ حفت الجنة بالمكاره
وحفت النار بالشهوات - بهحشت ب نهخوشيان
يا هاتيه پهرژانكرن ، وئاگر ب خوشيان يا
هاتيه پهرژانكرن ﴾^(۱) .

---

(۱) بوخارى وموسلم قئ حهديسئ فه دگوهيزن .

یا یازادی : دښت نهو ل بیرا خو بینت کو
نهوئ نهشیته خو نهشیته کهس دی ، وجیهادا د
گهل نهفسی بناخهیی هر جیهادهکا دیه .

دهمههنا پاڅری وژیړنا گونههان :

ونهو قههنجییڼ خودی د گهل مروځی دهمههنا
پاڅر دکهت گهلهکن یا ژ ههمیی مهزنتر ژیړنا
گونههییه یا کو دبهته نهگهرا هندی کو خودی ل
ئاخرهتی وی بدهته بهر سیبهره خو .

عهبدللاهی کورپی عومهری دبیت :
پیغمبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ کفل
مروځهکی ئسرائیلی بوو ، خو ژ چو گونههان
نهدها پاش ، جارهکی ژنکهک هات شیت دینار
ژی خواستن ، وی ل سهر کره شهرت کو
داخوازا وی بوب جه بینت بهرانبهه هندی

كو نمو بو خرابیئی خو ب دمست فه بهر دمت ، كافا
فیای شهرتی خو ب جه بینت ژنکی کره گری ، ئینا
کفلی گوئی : بوچی تو دکمیه گری ما من
ته عداپییهك ل ته کرییه ؟ وی گوئ : نه ، بهلی ئهف
کاری ئمز دی کهم من چو جاران نه کرییه ، وئه گهر ژ
مه جبووری وموعیزی نهبا من چو جاران نه دکر ،
ئینا وی گوئی : تو دی فی کاری کهی وته چو
جاران نه کرییه ؟ هه ره بلا پاره بو ته بن ، وسۆز
بت ئمز ئیدی بی ئهمرییا خودی نه کهم ، وی
شهفی ئهو مر ، سپیدی ل سهر دمرگه هی مالا وی
هاتبوو نفیسین : خودی گونه هین کفلی بو وی
ژبیرن ﴿^(۱) .

---

(۱) نه همد و ترمذی فی حدیسی فه دگوهین . و حاکم دبیرت : حدیسه کا
دورسته و ذهه بی پشته فانییا وی دکهت ، وئهلانی د (ضعیف سنن الترمذی)
دا فی حدیسی دئیت .

(۶)

ئەوزەلامی

**خیری ب دەستی راستی بدەت
بیی دەستی چەپی پی بچەسییت**

ئەفە ژى ژ وان توخمانە یین خودی پۆزا
قیامەتی وان ددەتە بەر سيبهرا خو ووان ژ
ترس وسەھمی پزگار دکەت ؛ چونکی مروفی
ب فی رەنگی بت یی مەرد وخیرخوازە ژ
لایەکی فە ، و ژ لایەکی دی فە ئەو یی دلپاک
وموخلصە ، و دەمی پیغەمبەر - سلافی لی بن -
بەحسی فی خیرکەری دکەت دبیرت : ﴿ ورجلٌ
تصدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ۖ

ئەو مەرۆفی خیری وەسا ددەت کو دەستی وی یی
چەپی نەزانت کانی دەستی وی یی راستی چ ددەت
﴿ ، وئەگەر ئەو خیرا خو وەسا فەشیرت کو
نیزیکە ژ خو ب خو فەشیرت مەعنا ئیکجار ئەو
دی وی ژ خەلکی دی فەشیرت ، وئەف فەشارتنە بو
هندیە دا تاما ریمەتی یی ژئ نەئیتە سەحکرن ،
ودا ئەو مەرۆفی خیر د گەل دئیتە کرن شەرمی ژ
خو نەکەت .

وئەگەر ژ تبیعەتی مەرۆفی بت حەز ژ مالی
وکۆمکرنا وی بکەت ، دانا خیری دبتە باشتەری
نیشان ل سەر راستگوییە مەرۆفی خیرکەر کو
فیانا وی بو وی خیرا ل نک خودی هەی ژ فیانا
وی بو مالی دنیایی پترە وئەفە پشکەکە ژ پامانا
وی حەدیسی ئەوا ئەحمەد وموسلم فەدگوهیزن
یا کو تیدا هاتی : ﴿ والصدقة برهان ﴾ .

بهای خیرکرنی :

چونکی مروئی ژ بهر خودی دمستی خیری
وهاریکارییی بو کهسین پیتهی دریژ دکهت
بهری وی ب تنی دمیته ل وی خیری یا ل نک
خودی هه ی ، وئهو ب دانا خیری چو مفایین
بهروهخت ناخوازت ، خودی بهایهکی مهزن دا
وی وکاری وی ، وئهو ژ وان تهقواداران
هژمارت یین میراتگری یا وی بهحهشتی دکهن
یا فرههیی وی هندی عهد وعهسمانان ،
وهکی گوئی :

﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴾ (١٣١) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي
السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَبِيرِ وَالْغَيْظِ وَالْعَافِيَةِ عَنِ النَّاسِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

وهوین ب گوهداری یا خودی وپیغه مبهری
وی لهزی بکهن دا غهفراندنه کا مهزن ژ نک
خودایی خو ب دهست خو قه بینن ،
وبهحهشته کا بهرین ، یا فرهی یا وی هندی
عهسمانان وعهردی ، خودی بو تهقواداران
ئامادهگریه . ئهوین مالی خو ل بهر فرهی
وتهنگافی ئی خهرج دکهن ، وئهوین ب
صهرکیشانئ کهربا دلئ خو دادکهن ، وئهگهر
شیانه وان یین زورداری لیگری لی دبۆرن . وئهقه
ئهو قهنجیه یا خودی هز ژ خودانیین وی
دکهت ❀ ❀ آل عمران : ۱۳۳-۱۳۴ ❀ .

ول جههکی دی خودایی مهزن ئاشکهرا دکهت کو
دانا مروفی بو خیری مروفی ژ ئاگری جههنه می
دپاریزت ،

ومكى گوٽى : ﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿١٧﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿١٩﴾ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ﴿٢١﴾﴾ . **وئھو دى ژ وى جھنھما ھلکرى ئيتھ**
دويرکرن يى گھلھکى ب تھقوا بت ، ئھوى پيخھمھت
خيږى مالى خو خھرج دھکت . وئھو دانا وى بو خيږى
نھ ژ بھر ھندىيھ دا قھنجىيھکا وى بزفرپينت يى
باشىيھک د گھل وى کربت ، بھلکى مھخسھدا وى
پى ئھوھ خودايى وى يى بلنلتر ژ وى رازى ببت ،
وپاشى د بھھمشتى دا خودى وى تشتى دى دھتى يى
ئھو پى رازى ببت ﴿﴾ ﴿﴾ الليل : ٢١-١٧ ﴿﴾ .

و د گۆتته کا خو یا دی دا خودایی مهزن
مهته له کۆ بو کارئ خیرکهری دنیئت و دبیرت :
﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ
سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ ۗ﴾

وَاللَّهُ يُضْعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾ الَّذِينَ
يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا
مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا
هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾ . وتشتی ژ ههمی یان مهزنتری یی

خودان باوهر مفاى بو خو ژى دبىنت خهرجكرنا
مالىیه د رپكا خودى دا . ومهته لا خودان باوهرین
مالى خو د رپكا خودى دا خهرج دكهن ومكى
مهته لا وى دندكىیه یا ل عهردمكى باش دئیته
چاندن ، فیجا ل سهر بنا خو شین ببت

وحهفت تا ژى بچن ، همر ئىكى گولیهك پیقه بیټ ،
همر گولیهكى سهد دندك پیقه بیټ . وخودى خیرى
بو وى زیده دكمت یی وى بقیټ ، ل دویف وى باوهرى
وئیخلاصا تمام یا کو د دلى وى خیركهرى دا هه .
وقهنجى یا خودى یا فرمهه ، ونهوب وى یی زانایه یی
هیژای وى قهنجى یی بت ،

ب ئنیهتین بهنئیین خوئی ئاگههواره . ئهوین مالی
خو د جیهادی ودانا خیری دا خهرج دکهن ، پاشی پشتی
وان خیری ئهو ددهن ئهو چو منهتی ب دویف خیرا
خو پال وی ناکهن یی وان قهنجی د گهل کری ، ئهوان
خیرمکا مهزن ل نک خودایی وان بو وان ههیه ، ودهمی
ئهو تیئه نک خودی چو ترس ل سهر وان نینه ،
وئهو ل سهر وی تشتی د دنیاوی دا ژ دهست وان
دهرکهفتی ب خهم ناکهفن ﴿البقره : ۲۶۱-۲۶۲﴾ .

و ژ بهر کو ئهو کهسی خیری ددهته کهسی
پیئتی ئهو چافهرییی دانا خودی دکهت ،
خودی کاری وی وهکی قهرهکی د گهل خودی
هژمارت وگوت : ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ
لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ . ئهو کییه یی ژ دل مالی د ریکا
خودی دا خهرج دکهت بیی وی بکهته منهت

یان نه خوښی پې بگه هینته وی یی نهو
خیرې د گهل دکهت ، فیجا دا خودایی وی
خیرې بو زیده بکهت ، وجزایه کی ب قهدر ، کو
به حهشته ، بو وی هیه ؟ ﴿ الحديد : ۱۱ ﴾ ،
ونهغه گازییه کا نازکه بو خودان باوهری مالدار
دئیته پیشکیشکرن کو نهو مالی خو د ریکا
خودی دا خهرج بکهت و ل هیفی یی بت کو
خودی جزایه کی مهزنتر بدهتی ، وهکی خودی
ل جهه کی دی سۆز ب وی چهندي دایی

دهمی گوئی : ﴿ إِنَّ الْمُسْدِقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَبُوا اللَّهَ
قَرْضًا حَسَنًا يُضَعْفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴾ ۱۸ هندی
نهون یین خیرې ژ مالی خو ددهن ژ ژن
ومیړان ، وخهرجی یین باش د ریکا خودی دا
خهرج دکهن ؛ دا خودی ژ وان پازی ببت ،

خیرا وی چهندي بۆ وان دئیته زیدهکرن ، و د
سهر هندي زی را خیرهکا بهردهوام ومشه ، کو
بهحهشته ، بۆ وان ههیه ﴿ الحديد : ۱۸ ﴾ .
ئهفه ل ئاخرهتی ، و د دنیاوی زی دا خیر
فایدهی دگههینته خودانی ، د هه دیسهکا
قودسی دا نهوا (بوخاری وموسلم) ژ (نهبوو
هورهیره) فه دگوهیژن ، دبیژت :
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوٲ : ﴿ خودی
دبیژت : (أنفق أنفق عليك) مالی خهرج بکه
ئهز زی دی ل سهر ته خهرج کهم ﴾ .
ودانا خیری ئیکا هند دکهت مروفی خیرکهه
بکهفته بهر وان دوعایان یین ملیاکهت بۆ
خیرکهه ران دکهن ، وهکی د وی هه دیسی دا هاتی
یا (بوخاری وموسلم) فه دگوهیژن :

﴿ ما من يوم يصبح العباد فيه إلا ملكان ينزلان ،
فيقول أحدهما : اللهم اعط منفقاً خلفاً ، ويقول
الآخر : الله اعط ممسكاً تلفاً . هه رپۆژهکا
ل بهنریان بېته سپېده دو ملياکهت دئینه خواری
، ئیک دبیژت : یا رهبری ههچیی مالی خهرج
بکهت تو بو بهدەل فهکه ، ویی دی دبیژت : یا
رهبری ههچیی مالی خهرج نهکهت تو مالی وی
بتهلیفه ﴾ .

ودا پتر بو مه ئاشکەرا ببت کو دانا خیړی
مفایهکی مهزن د دنیایی دا - بهری ئاخړهتی -
دگههینته خودانی ، پیغهمبر - سلاف لی بن -
سهرهاتییا وی زهلامی بو مه فهدگیړت یی خودی
سهره دانا وی بو خیړی فهنجییهکا مهزن د گهل
کری ، پیغهمبر - سلاف لی بن - دبیژت :

﴿ جارهکی زهلامهك ل چۆلی بوو ، گوھ ل
دەنگەکی بوو ژ ناف عەورەکی هاتی دگۆت :
هەرە بیستانی فلانی ئاف بدە ، فیجا وی دیت
وی عەوری خۆ خوارکر وچوو ل هندافی
عەردەکی تژی کەفرین پەش باری ،
ونافا وی عەوری هەمی کۆم بوو وجۆکەك ژ
بەر چوو ، ئەو زهلام ل دویف ئافی چوو کانئ
دی گەهتە کیفە ، وی دیت ئەو ئاف ب نک
بیستانەکی فە چوو ، ودیت زهلامهك یئ
راوەستایە مەرەکا دەستی دا یئ بەرئ جۆکا
ئافی ددەتە بیستانی خۆ ، ئینا وی زهلامی
پسیرا ئافی خودانی بیستانی ژئ کر ، وی ئافی
خۆ بۆ گۆت ، دیت ئەو نافە یئ ژ عەوری
هاتیە گوھان .

خودانى بيستانى گوتى : بۇچى تو پسيارا
نافى من دكهى ؟ وى گوتى : حال ومهسهلپن
من وعه ورهكى ئهفه نه ، فيجا من دقيت بزانم
كانى تو چ ل بيستانى خو دكهى ؟ خودانى
بيستانى گوت : مادهم ته هو گوت ئهز دى بو
ته بيژم ،دهمى بيستانى من دنيتته بهرى ئهز
بهري خو ددهمى كانى دى چ زى ئيت ، وى
بهري ئهز دكهمه سى پشك ، پشكهكى ئهز
دكهمه خير ، وپشكهكى ئهز وعه يالى خو
زى دخوين ، وپشكهكى بو توفى رادكهم ﴿^(۱) .
ژ فى حهديسى ئاشكهرا دبت كو دانا خيران
دبته ئهگهرا هندى كو خودى بهر كهتى بهافيتته
نافى مالى مروفى وقه نجي يان د گهل بكهت ،

---

(۱) وهكى ئهجهد وموسلم ژ ئه بوو هورميرهى فهدگوهيزن .

نه ب تنی هنده بهلکی دانا خیږی دبتہ
ئہگہرا ہندی کو خودی ئاتاف ونہ خوشییان
ژی ژ مروقی بدہتہ پاش ، (حاکم) ژ
(ئہنہسی کوږی مالکی) فہدگوہیژت ،
دبیژت : پیغہمبہری - سلاف لی بن - گوٹ : ﴿
صنائع المعروف تقي مصارع السوء والآفات
والهلكات ، وأهل المعروف في الدنيا هم أهل
المعروف في الآخرة - کرنا قہنجییان خودانی ژ
دویمایییږن خراب وئاتاف وتیږنان خلاس
دکەت ، وخودانیږن قہنجییی ل دنیایی خودانیږن
قہنجیییږنہ ل ئاخړەتی ﴿ . وچونکی ہندەک
کەس ہەنە ہزر دکەن دانا وان بو خیږی دی
بتہ ئہگہرا کیږمبوننا مالی وان پیغہمبہر -
سلاف لی بن - د حەدیسەکا خو دا دبیژت :

﴿ ثلاث أقسم عليهن : ما نقص من مال عبد من
صدقة ، ولا ظلم عبد مظلمة صبر عليها إلا زاده الله
عز وجل عزاً ، ولا فتح عبد باب مسألة إلا فتح الله
عليه باب فقر -

سی تشت هه نه نهز سویندی ل سهر دخوم ،
مالی عهدهکی ب دانا خیهرکی کیم نه بوویه ،
وزورداری ل عهدهکی نه هاتییه کرن ووی
صهر کیشا بت نه گهر خودی نهو سهر فهر راز
نه کر بت ، ونینه عهدهک دهر گه هه کی
خازوکییی فه کهت نه گهر خودی دهر گه هی
فه قیرییی ل وی فه نه کهت ﴿ ^(۱) .

---

(۱) وه کی نه همد وترمذی ژ نه بوو که بشه ی فه د گوهی زن .

ره‌نگین خیّران :

دَفِیْت نه‌ئیتَه هزرکرن کو خیر بهس نه‌وه
مروُف مالَه‌کی بهرکه‌فتی بده‌ته کهسه‌کی
پی‌تقی ، خیر ب دیتنا ئیسلامی گه‌له‌ک ژ فی
ئی‌کی به‌رهره‌تره ، وپی‌خه‌مه‌ت دیارک‌رنا فی
راستی‌یی پی‌غه‌مبه‌ر - سلاق لی بن -

د چهند ه‌دیه‌کین خو دا ئاشکه‌را دکه‌ت
کو مه‌جالی خی‌ری زی‌ده یی به‌رهره‌هه ،
وبه‌رچا‌فترین ه‌دیس د فی دهربارمی دا نه‌وه
یا پی‌غه‌مبه‌ر - سلاق لی بن - تی‌دا دبیزت :
﴿وکل معروف صدقة - هه‌ر قه‌نجی‌یه‌کا هه‌بت
خی‌ره﴾^(۱) ، و د ه‌دیه‌کا دی دا هاتی‌یه :

(۱) نه‌حمه‌د وبوخاری فی ه‌دیه‌سی ژ جابری فه‌دگوه‌یزن ، و نه‌حمه‌د
وموسلم و نه‌بوو داوود ژ حوذه‌یفه‌ی .

﴿كل معروف صدقة ، وإن من المعروف أن تلقى
أخاك ووجهك منبسط إليه ، وأن تصب من دلوك
في إناء جارك . هه رهنجییه کا ههبت خیره ، و
ژ رهنجیئییه کو تو پیشوازییا برایی خو
بکهی وتو یی نافعچاف ههکری ، وکو تو ژ سهتلا
خو بکهیه ئامانی جیرانی خو﴾^(۱) .

وقهنجی وخیر ب گهلهك رهنگان

هه نه :

- قهنجییا ب دلی ئهوه ته خیر بو ههمی مروؤفان
بھیئت وحهسویدی ودلرشی ل نک ته نهبت .
- وقهنجییا ب دهستی ئهوه تو تشتهکی بدیهه
کسهکی یان بدیهه فی ؛ دا مفای بو خوژی ببینت .

---

(۱) ئه همد و ترمذی و حاکم فی هه دیسی ژ جابری قه دگو هیزن .

- وقهنجییا ب دهمی نهوه تو خیری نیشا
- مروغان بدهی وبهری وان بدهیه ریکا راست .
- وقهنجییا سهردمریی نهوه تو ب
- نهخلاقهکی باش تیکهلییی د گهل خه لکی بکهی ، و
- د گهل وان یی نافعافهکری ونهرم وحه لیم بی .
- خو دهمی بو خودی تو حهقی خو ل دویف
- خه لکی بهردهی زی بو ته ب خیر دئیته
- حسیبکرن ، وکی کو تو گهردهنا وان کسان ئازا
- بکهی یین نهخوشی گهاندییه ته ، یان بهحسی ته
- ب خرابی کری ، یان تشتهکی ته بری .
- وخو صهبرئینانا مروقهکی غهریب نهو زی
- بو خودانی خیره !
- ودهمی تو فایدهیهکی دگهینییه
- حهیوانهتهکی نهو زی خیره .

ودفیت نهئیته هزرکرن کو خیرا د گهل مروفی
زمنگین حسیب نابت ، وئهو گوټنا نوکه مه گوھ لی
دبت دهمی هندهک دبیژن : فالانی خیر پی ناچن ،
گوټنهکا نهیا شهرعیه ^(۱)

پیغهمبهر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ کل
معروف صنعته إلى غني أو فقير فهو صدقة - ههر
قهنجییهکا تو د گهل زهنگینهکی یان
فهقیرهکی بکهی ئهو خیره ﴾ ^(۲) .

---

(۱) وئغه نه به حسی زه کاتییه ؛ چونکی ئهو که سین زه کات پی دچن خودی یین

ده سنیشانکرین ، وژبلی وان چی نابت مروف زه کاتی بده ته که سه کی دی .

(۲) طه بهرانی فی حه دیسی ژ بن مه سعودی فه دگو هیزت .

تۆره وئادابین خیرکرنی :

دانا خیری د شریعتی ئیسلامی دا هژمارهکا تۆره
وئادابان بۆ هه نه ، مروفی خیرکه ر دقیت پیگیریی
پی بکهت ؛ دا خیرا خو پویج نه کهت ،
ژ وان تۆرمیان :

۱- دقیت دانا وی بۆ خیری بۆ کناری ب خودی ب
تنی بت ، و ب وی ئنیهتی دا خودی ژ وی رازی ببت
، نه کو بۆ هندی دا مه دحین وی بینه کرن یان دا
خو ژ وی کهسی بلندتر ببینت یی ئەو قهنجیی د
کهل بکهت .

۲- ئەو مالی ئەو خیری ژ ددمت دقیت
مالی وی یی حه لال بت ؛ چونکی مالی حه لال
نه بت خودی قه بویل ناکهت .

۳- دقیت ئەو خیرا خو به گال نه کهت ، ب
هندی کو بکهته منهت ونه خوشیی پی

بگه هینته وی کهسی یی وی خیر د گهل کری ،
و ژ بهر هندی یا هاتییه گوئن : نه گهر ئیکی
قهنجییهك د گهل ته کر ههمی گاڤا بیژه
وچو جاران ژ بیر نهکه ، ونه گهر ته
قهنجییهك د گهل ئیکی کر چو جاران نه بیژه .
۴- دفتیت مروفتی خیرکهر ههمی گاڤان هزر
بکهت نهو خیرا نهو ددمت تشتهکی کیمه ؛
چونکی چی گاڤا وی هزرکر خیرا وی گهلهك یا
مهزنه دی غوروور بو چی بت ودی هزر کهت
کارهکی مهزن وی یی کری ، ب عهکسا وی
مروفتی خیر د گهل دئیته کرن ، دفتیت نهو وی
خیری مهزن ببینت یا د گهل وی دئیته کرن ،
نه گهر خو یا بچویک ژی بت ؛ دا شوکرا وی
قهنجییی بکهت .

۵- دڦيٽ ئهو لى بگهريٽ خيرا خو بدانته
وى جهى خير پى مهزن دبت ، ومهخسهدا مه
پى ئهوه : ئهو خيرى د گهل مروڦين تهقوادار بگهت
يئن بهايى وان ل نك خودى پى مهزن ، ومهعنا ڦى
ئهو نينه خير ل كهسين دى ناچت ، بهلى خيرا د
گهل چاگان ل نك خودى يا ب بهاتره .

۶- هندى خير يا فهشارتى بت چيتره ؛ دا يا
ژ ريمهتیی دوير بت ، ويا ئاشكهرايه كو ئهو
خيركهري پوژا قيامهتى خودى سيبهري
لى دگهت ئهوه يى خيرا خو ب پهنگهكى
فهشارتى ددمت ، بهلى ئهگمراهات وئاشكهراكرنا
خيرى يا ب فايدهر بت ، ومكى كو ببهته تهشجيع بو
مالداران كو ئهو ژى خيران بدن ، هنگى يا باشتر
ئهوه خير يا ئاشكهرا بت .

ئیمامی نهوهوی دبیژت : ((زانا دبیژن :
دانا خیږی ب ږهنگهکی فهارتی بو وان
خیږانه یین سوننهت ؛ دا پتر ئیخلاص تیډا
بت ، بهلی خیږ نهگهر یا واجب بت وهکی
زهکاتی ئاشکهراکړنا وی چیتره)) .

(۷)

**ئەو زەلامی دەمی یی ب تنی
خودی ل بیرا خو بینت
فیجا بکەتە گری**

مروفتی حەفتی یی پیغەمبەری - سلاف لی
بن - بەحسی وی د حەدیسە خو دا گری کو
خودی وی ددەتە بەر سیبەرا خو ئەوە یی
ئەگەر خودی ل بیرا خو ئینا وئەو یی ب تنی
ترسا خودی ئیکا هند ژ وی چی دکەت کو ئەو
بکەتە گری ، ویا زانایە کو ئەفە ئەو مروفتە یی
دو باشی یان ل نک خو کۆم دکەت : کرنا زکری
خودی ، وترسا ژ خودی یا هند کو وی بگرینت

،

وتشتی خیری ل فان ههردو باشییین وی
زیده دکهت ئیخلاصا وی یا مهزنه ئهوا وی ژ
ریمهتییی ددهته پاش وئیکا هند ژ وی چی
دکته کو ئهو دویر ژ مرووفان فان ههردو
باشییان بکته .

زکری خودی :

ئهو رحه یا زیندیبوونی ددهته دلی ، وئهو
قویته یی گیان پی دژیت ، وئهو سهرهکانییا
زهلاله یا خودان دل ژئی دنووشن وتینکا دژوارا
رپکا دویر پی دشکینن ، وئهو بهاره یا خیالا وان
ههردهم ل دۆر کوّم دبت ، وئهو چهکه یی
لهشکهری ئبلیسی پاش دا دشکینت ..

تە دیتییه جارەکی مروفهك كهفتبته
دمرافهکی تهنگ ، ل جههکی ب ترس ونهخوش
ژیابت ، پاشی هند دیت بت ب سهر جههکی
هوین وخوش هل ببت ، یی تهنا ورحهت ، خو
فیرا گههاند بت ولی روینشت بت وبینا خو
فهدابت ؟ نهها مهتهلا زکری خودی بو مروفی
خودی ناس یا ب فی رهنگییه .

زکرکنا مروفی بو خودی نیشانا فیانا
مروفییه بو وی ؛ چونکی یا ئاشکهرایه کو
مروفی نهگەر ئیک فیا ههردهم دی وی ل بیرا
خو ئینت ، ودی ههز کهت بهحسی وی بکهت
، ژ بهر فی چهندی تهربوونا نهزمانی مروفی
ب زکری خودی خوشتفیتترین کاره ل نک
خودی وهکی د وی هه دیسی دا هاتی

يا (ئبن حبان) فهدگوھيژت ، دبیژت :
(موعادی کوپی جهبهلی) دبیژت : من
پسیار ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - کر : چ کار
ل نک خودی خوشتفیتره ژ ههمی یان ؟ وی
گوت : ﴿ أن تموت ولسانک رطب من ذکر الله - کو تو
بمیری وئەزمانی تەب زکری خودی پی تەربت ﴾ .
وچونکی مروؤ دهمی خودی ل بیرا خو
دئینت ئەف بیرئینانە دی بته ئەگهرا هندئ
ئەو خو ژ بی ئەمری یا خودی بدهته پاش ،
خودی فەرمان ل خودان باومران کر کو ئەو
ل سپیده وئیفاران گەلەک زکری خودی بکەن ،

دهمی گوئی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا
كَثِيرًا ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾﴾ . نهی گهلی
ئهوین باوهری ب خودی ئینای ودویکهفتنا
پیغه مبهری کری ، هوین ب دل وئه زمانی خو
گهلهك خودی ل بیرا خو بینن ، و ل ههمی
دهمین خو هوین زکری وی بکهن ، ل سپیده
وئیقاران ، وپشتی نفیژین فهر ، و ل دهمی
تهنگافیان ، هندی ئهف چهندهیه عیبادتهکی
دورسته ، بهری خودانی ددهته فیانا خودی ،
وئه زمانی وی ژ گونه هان دپاریژت ،
وهاریکارییا وی ل سهر خیری دکهت ﴿
﴿الأحزاب : ٤١-٤٢﴾﴾ .

و د گوټنه کا خو یا دی دا خودایی مه زن
ناشکه را دکه ت کو وی خیره کا مه زن بو وان ژن
ومیړان ناماده کری به یین زکری خودی دکه ن ،
دهمی ئه مرکری : ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّالِحِينَ وَالصَّالِحَاتِ
وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ
كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا
﴿٣٥﴾ . هندی نهو زهلام وژنکن یین خو
ب دهست نه مری خودی فه بهر دای ، ویین
باوهری ب خودی وپیغه مبهری وی ئینای ، ویین
گوهداری یا خودی کری ، ویین د گوټنن خو دا
دراستگو ، ویین صهبری ل سهر نه مری خودی

ونه خوشی‌یان دکیشن ، ویین ژ خودی دترسن ،
ویین خیړکهړ ، ویین رۆژیگر ، ویین نامویسا
خو ژ کریټیټی دپاریزن ، ویین ب دل
وئهمانی خودی ل بیرا خو دئینن ، خودی
گونه ژېبرن وخیړه‌کا مه‌زن کو به‌حه‌شته ،
بو فان ئاماده کریه ﴿ الأحزاب : ۳۵ ﴾ .

و د ئایه‌ته‌کا دی یا پیروژ دا خودایی مه‌زن
ئاشکه‌را دکه‌ت کو زکری خودی ئی‌فله‌حیی
دئینه‌ه ری‌کا خودانی ، ئایه‌ت دبیرت : ﴿ يٰۤاَيُّهَا
الَّذِينَ ءَامَنُوا۟ اِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوْا وَاذْكُرُوْا اللّٰهَ
كَثِيْرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿۴۵﴾ . نه‌ی گه‌لی نه‌وین
باوهری ب خودی ئینای ودویکه‌فتنا پی‌غه‌مبه‌ری
کری ، نه‌گه‌ر هوین هاتنه‌ه راستا کو‌مه‌کی ژ وان
کافرین خو بو شه‌ری هه‌وه ئاماده‌کری ،

هوین خوږاگرن و ژ بهر وان نه پرهفن ، وهوین
گه لهك خودی ل بيرا خوږ بينن ودوعا ژي
بكهن كو ئه وهوه ب سهر دوژمنی بيخت ؛ دا
بهلكی هوین ب مراد بكهفن ﴿ الأنفال : ٤٥ ﴾
ونهگهر ههر عيبادتهكي مروڤ بو خودی
دكهت دهمی خوږ یی تایبته ههبت ، وهندهك
عوزر ههبن بو مروڤی دورست بكهن كو هندهك
جاران وی عيبادته نهكهت ، زكري خودی ئه
عيبادته یی چو دهمین تایبته بو نهبن ،
بهلكی ههمی دهمان دئیته كرن ومروڤی چو
عوزر نابن كو خوږ ژي بدهته پاش ،

نایه ته کا قورنائی گازی یه کی ئاراسته ی خودان
باوهران دکهت ودبیژتی : ﴿فَإِذَا قُضِيَتْهُ الصَّلَاةُ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَمًا وَقُعودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا
أَطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
كِتَابًا مَّوْفُوتًا﴾ . هویـن ل هه می حالین خو
خودی ل بیرا خو بینن ، ونه گهر ترس نه ما
هوین نفیژئی ب تمامی بکهن ، وته خسیری یی
تیدا نه کهن ، چونکی نهو ل هندهک دهمین
دهسنيشانکری د شریعه تی دا یا هاتییه
واجبکرن ﴿﴾ النساء : ۱۰۳ ﴿﴾ .
وپنځه مبه ر ژى ـ سلاف لى بن ـ د گه لهک
حه دیسین خو دا به حسى زکری خودی دکهت
وبهایى وی مروفی ناشکه را دکهت یی زکری
خودی دکهت ،

ژ وان حه دیسان : (بوخاری وموسلم) ژ (ئه بوو
موسای) فه دگوهیژن ، دبیژت : پیغه مبهری -
سلافلئ بن - گوټ : ﴿ مثل البيت الذي يذكر الله
فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحي والميت -
مهتلا وئ مالا به حسى خودی تیډا
دئیته کرن ووی مالا به حسى خودی تیډا
نهئیته کرن وهکی مهتلا مروفی زیندی ویی
مرییه ﴾ .

و د حه دیسه کا دی دا یا (بوخاری) ژ
(ئه بوو هورمیره) فه دگوهیژت ، پیغه مبهر -
سلافلئ بن - دبیژت : خودی دبیژت :
﴿ أنا مع عبدی حیثما ذکرني وتحركت بي شفتاه -
ئەز یی د گهل به نییی خو هندی ئهو زکری
من بکەت ولیقین وی ب زکری من بلقن ﴾ .

ههر وهسا د حه‌دیه‌کا دی یا قودسی دا ،
ئه‌وا (بوخاری وموسلم) ژ (ئه‌بوو هورهیره)
فه‌دگوه‌یزن هاتی‌یه : ﴿ انا عند ظن عبدي بي ،
وانا معه اذا ذكرني ، فان ذكرني في نفسه ذكرته في
نفسي ، وان ذكرني في ملأ ذكرته في ملأ خير منهم
، وان تقرب إلي شبرا تقربت إليه ذراعا ، وان تقرب
إلي ذراعا تقربت إليه باعا ، وان أتاني يمشی أتیته
هرولة . نه‌ز ل دویف وی ه‌زیه‌ یا به‌نی‌ی
من ژ من دکه‌ت ، ونه‌ز یی د گهل وی هندی
ئه‌و زکری من بکه‌ت ، نه‌گهر وی د گهل خو
به‌حسی من کر نه‌ز ژی د گهل خو دی به‌حسی
وی که‌م ، ونه‌گهر وی د ناف هنده‌کان دا به‌حسی
من کر نه‌ز دی د ناف هنده‌کین ژ وان چیت‌ر دا
به‌حسی وی که‌م ، ونه‌گهر ئه‌و به‌ؤسته‌کی خو

نیژیکی من بکەت ئەز دئ گەزەکی خۆ نیژیکی وی
کەم ، وئەگەر ئەو گەزەکی خۆ نیژیکی من بکەت
ئەز دئ قولاجەکی خۆ نیژیکی وی کەم ، وئەگەر
ئەو هییدی ب نك من فە بیّت ئەز دئ ب غار ب
نك وی فە ئیم ﴿ .

گری یا ژ ترسین خودی دا :

وەکی بۆری د گەل مە ژ سالۆخەتین وی مروۆفی
خودی پۆژا قیامەتی وی ددەتە بەر سيبهرا خۆ
ئەفەیه : دەمی ئەو زکری خودی دکەت ترسا وی
ژ خودی ئیکا هند ژ وی چی دکەت کو ئەو بکەتە
گری ، لەو یا د جەئ خۆ دایە پستی مە ئیشارەت
دایە زکری خودی چەندەکی بەحسی گری یا ژ
ترسا خودی ژى دا بکەین ؛ دا باش بۆ مە ئاشکەرا
ببەت کو ئەو پۆندکا ژ ترسین خودی دا ژ چافی
دئیته خواری هنگی رادوستت هەتا خودانی خۆ
دبەتە بەهەشتی .

((.. ژ سالۆخهتیین وان خودان باومرانه
ییئ کو خودی ژێ پازیبووی وئهو ب
بهحهشتا خو پازی کرین : ههر جارهکا ئایهتیین
خودی بو وان هاتنه خواندن ئهو سهڕین خو ل
بهر مهزنییا خودی دچهمینن وهند پۆندکان ژ
ترسیئ وی دا دبارینن ههتا بهرسنگیئ خو ته
دکهن .. د ئایهتهکی دا خودایی مهزن مهدهیین
وان بهنیییئ خو دکهت یئ وی قهنجی د گهل
کری ودبیژت :

﴿ إِذَا تَنَالَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا ۝٥٨﴾

﴿ مریم : ٥٨ ﴾ . ول جههکی دی دبیزت :

﴿ قُلْ ءَامِنُوْا بِهٖۤ اَوْ لَا تُؤْمِنُوْاۤ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰوْتُوْا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهٖۤ اِذَا
يُنَالٰى عَلَيْهِمْ يٰحْزُوْنَ ۝١٧ۙ لِلّٰذْقَانِ سُجَّدًا ۝١٧ۙ وَيَقُوْلُوْنَ سُبْحٰنَ رَبِّنَاۤ اِنْ
كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُوْلًا ۝١٨ۙ وَيَخْرُوْنَ لِلّٰذْقَانِ يَبْكُوْنَ وَيَزِيْدُهُمْ
خُشُوْعًا ۝١٩﴾ ﴿ الإسراء : ١٠٧-١٠٩ ﴾ .

ئەوین خودی زانین دایى گاڤا ئایەتین
قورئانى بۆ دئینە خواندن نەشیئە چاقین خو ،
رۆندکان دبارینن وسەری خو ب ترس فە بۆ
خودی دچەمینن ، (ئەبولئەلایى تەیمی)
دبیژت : ((هەچی زانایى زانینا وی نەگرینت
ئەوی چو زانین نەبوویە)) .

ئەوی ئەفرۆ ژ ترسین خودی دا بگریت ،
سوباھى دەمى ئەو ژ قەبرى رادبت وخەلك
ل دۆرین وی دگرین ئەو دى یى ب كەنى بت ،
وئەوی ئەفرۆ دكەنت وخودی ژ بیر دكەت ،
سوباھى دەمى ئەو ژ قەبرى رادبت دى گرىت ..
﴿إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ﴾ ئەفە
د دنیاىى دا ، ئەوین تاوانبار گاڤا خودان باومر
ددیتن ، بۆ خو پى دكرە كەنى

﴿فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَصْحَكُونَ ﴿٣٤﴾﴾

فیجا ئهفرۆ ، ل پوژا قیامهتی ، ئهویڤن د دنیاوی دا
باومری ئینای ب وان ئهویڤن کافر بووین دکهنه
کهنی .. ئیک ب ئیکیه ، وشمرت فیڤرییه !

((سهروهڤی ههمی مروڤین خودی ،
پیغه مبهڤی خودی - سلاف لی بن - صهحابییهکی
وی دبیزت :)) پوژهکی ئهز هاتمه نک وی نفیز
دکر ، وهندی هند وی دکره گری دهنگهکی وهسا ژ
سنگی وی دهات دا بیژی دهنگی مهنجه لا ئافییه
دهمی دداننه سهڤر ئاگری)) . ودهیکا موسلمانان
عائیشا - ئهوا نیژیکی نهه سالان د گهل
پیغه مبهڤی د مالا وی دا ژیا - دبیزت : ((من
نه دیت پیغه مبهڤی - سلاف لی بن - پوژهکا ب تنی
وهسا کری یه کهنی کو دهڤی وی بهش ببت ههتا
مروڤ نیفا دهڤی وی ببینت)) .

وئەبوو بەکر . زەلامی ئیکێ پشتی
پێغەمبەری د نای ئوممەتی دا . هەند مەرقەکی
دل نازک بوو گاڤا ل سەر مینبەرە پێغەمبەری
- سلاڤ لی بن - رادوەستیا هەند دکرە گری
کەسی ئاگەه ژ دەنگی وی نەدما .. جارەکی
چوو دا نەڤیژا بارانی ل بەرا خەلکی بکەت ،
تارەکی شەربەتا هەنگمینی بو وی ئینا ، سی
جاران وی تارار برە بەر دەڤی خو بەلی ژ بەر
گریی ئەو نەشیا شەربەتی ڤەخۆت ، وەندی
وی کرە گری گریا هەڤالین وی ژى هات ،
پشتی هەنگی وان پسیارا وی کر : ئەو تە خیر
بوو ؟ وی گۆت : جارەکی ئەز وپێغەمبەر - سلاڤ
لی بن - ب تنی د گەل ئیک بووین ئینا
پێغەمبەری - سلاڤ لی بن - د گەل خو گۆت :
هەرە ژ من دویر بکەڤە ، ئینا من گۆتی :

ئەى پىڭەمبەرى خودى ئەو تو د گەل كى دئا
خفتى ؟ ۋى گۆت : ئەفە دنيا بوو هاته
بەرچاڤىن من وگۆتە من : ئەگەر تو ژ من
خلاس ببى ژى يىن پىشتى تە ژ من خلاس نابن
وعومەرى گەلەك جارەن د نڤىژا عەيشا ويا
سپىدى ژى دا سوورەتا (يوسف) دخواند
وهند دكرە گرى حەتا پۆندكىن ۋى سنگى ۋى
تەر دكرن .

وعوثمان گاڤا دچوو سەر قەبرەكى هند دكرە
گرى حەتا رپهين ۋى تەر دبوون .
وعەلى سەرھاتىيەكا دريژ د گەل پۆندكان
هەبوو .. جارەكى پىشتى نڤىژا سپىدى ل بەرا
موسلمانان كرى ژ جەئ خۆ رانەبوو وحەتا
پۆژھەلاتى گرى ، پاشى رابوو وگۆت : ئەز
نابىنم ئەفرۆ كەس دكەتە گرى ،

من صهحابی یئین پیغه مبهری - سلاڤ لی بن -
دیتبونون ب شهفی ههمیی وان نفیژ دکر
ووان هند دکره گری ههتا رپهین وان ته
دبون ، بهلی خهک ئهفرؤ دغافلن . وپشتی
هنگی ئهه نه هاته دیتن وی کریه کهنی ههتا
هاتییه شهیدکرن . پشتی شهید بووی ،
رؤژهکی ههفالی وی (ضراری کورپی ضهمورهی)
ل دیوانا موعاوییهی ئامادهبوو ، موعاوییهی گوئی
: بو من بیژه کانی عهلی یی چاوا بوو ؟ وی
گوئ : ئهه (امیر المؤمنین) ئهگهر تو من
عهفی کهه ، وی گوئ : نه ، ئهه ته عهفی
ناکهه . ضراری گوئ : باشه .. ئهه ب خودی
کهمه ئهوی دویر بهری خو ددا ، هیژهکا دژوار
وی ههبوو ، گوئنا وی یا رههوان بوو ، وی
حوکم ب دادی یی دکر ، زانین ژئی دزا ،

ژ دنیایی و خوشییا وی درمقی ، صهبرا وی ب
شهقی دهات وتارییا وی دهات ، ب خودی نهو
مرؤفهك بوو گهلهك دكره گری وگهلهك هزرین
خو دكرن ، دهستین خو و مردگیپان و د گهل
خو دئاخفت ، ههز ژ جلكین كورت وخوارنا
ساده دكر ، گاڤا نهه دهاتینه نك وی نهو وهکی
ههه ئیك ژ مه بوو ، دهمی مه پسیرهك ژئ
دكر وی بهرسقا مه ددا ، ههه چهنده وی نهه
نیزیکی خو دكرین ژئ ونهوی نیزیکی مه بوو
بهلی هند یی ب ههیههت بوو زوی ب زوی
نهه د گهل نهه دئاخفتین ، مرؤفین دیندار د
چافین وی دا دمهزن بوون ، ووی ههز ژ
فهقیران دكر ، خودی شاهده جارهکی من نهو
دیت دهمی شهقی پهردی خو یی تاری بهردای
وستیر ئافابووین نهو د محرابا خو دا

ووی پیهین خو گرتن ووهکی وی مروقی ماری
پیقه‌دای نهو دنالی ، ووهکی وی مروقی خه‌مه‌کا
گران هه‌ی نهو دگری ، دمنگی وی هیشتا یی د گوئی
من دا دهمی دگوت : یا ره‌بی یا ره‌بی ! پاشی دا
بیژته دنیا‌یی : نه‌ری ته خو بو من خه‌ملاندی‌یه ،
تو ل هیفی‌یا منی ؟ ویقه ژ کیفه دئیت ! بو خو
هه‌ره ئیکی دی ، ب سی ته‌لاقان من تو یا به‌ردای ، تو
یا عه‌مر کورت وه‌فال هیلی ، تو یا بی خیری ، ئاخ
ئاخ بو کی‌می‌یا زادی ودویراتی‌یا قویناغی ونه‌خوشی
یا ریکی ! گا‌فا موعاوی‌یه نه‌ف گوتنه گو‌ه لی بووین
رۆندکین وی هند بارین هه‌تا پیهین وی ته‌ر بووین ،
ب دهره‌چکی خو چافین خو پافزکرن وگوت : نه‌ری
ب خودی بابی هه‌سه‌نی یی و‌سا بوو ، نه‌ی ضرار
خه‌ما ته ل سه‌ر وی یا چاوايه ؟ ضراری گوت :
وه‌کی خه‌ما وی ژنکی‌یه یا ئیکانی وی د کوشی دا
هاتی‌یه سه‌رژیکرن فی‌جا چو جاران خه‌ما وی رانه‌بت
ورۆندکین وی ه‌شک نه‌بن .

و (ربعی یی کورپ خراشی) ئیک ژ وان
تابعی یانہ یین (بوخاری وموسلمی)
حەدیس ژئ فەگواستین ، د عەمرئ خۆ
هەمی یی دا وی درەووکا ب تنی ژئ نەکربوو ،
وی چو جارەن نەدکرە کەنی ، پۆژەکی ھندەکان
گۆتی : بۆچی تو ناکە یە کەنی ؟ وی گۆت : من
سویندا خواری حەتا ئەز نەزانم کانئ دی چمە
بەحەشتی یان جەھننەمی ئەز ناکەمە کەنی ..
هەفالیین وی دبێژن : گاڤا رھا وی ھاتی یە
ھلکیشان و حەتا مە فەشارتی ژئ سەروچاڤین
وی ب کەنی بوون .

(ثابتی بەنانی) ئەوی ئەنەسی کورپ مالکی
دگۆتی : چاڤین تە وەکی چاڤین پێغەمبەرینە ،
ھند دکرە گری حەتا چاڤین وی کول بووین ،
رەبوون حەکیمەک بۆ ئینا ،

حه کیمی گۆتی : چافین ته دی چی بن بهلی
ب وی شهرتی تو نه که یه گری ، ثابتی گۆتی : چ
خیر د وی چافی هه یه یی نه که ته گری ؟
بهلی .. دیتنا مروڤین خودی بو مه سه لی د
فی گۆتنی دا کۆم دبت : چ خیر د وی چافی
هه یه یی ژ ترسین خودی دا نه که ته گری ؟
(صه لاهه ددینئ ئه ییووبی) رۆژه کی د ناف
هه فالین خو دا یی روینشتی بوو ، ئیک ژ وان
تشته کی ب که نی گۆت ، هه می یان کره که نی ،
صه لاهه ددین تی نه بت ، هنده کان گۆتی :
بوچی تو ناکه یه که نی ؟ وی گۆت : ئه ز ژ
خودی شهرم دکهم بکه مه که نی وقودس د
دهستین کافران دا بت !)^(۱) .

---

(۱) ئه شه هنده که ژ نافرا (مروڤین خودی وگری یا ژ ترسین خودی دا) ژ
په رتو کا مه (د گهل مروڤین خودی) .

و ل دویماهی یی دئی بیژین : پیغهمبهر - سلاف
لی بن - بهحسی وی مروقی دکهت یی ژ ترسین
خودی دا دکهته گری ودبیژت : ﴿ لا یلج النار
رجل بکی من خشية الله حتی یعود اللبن فی الضرع -
ئهو زهلامی ژ ترسین خودی دا بکهته گری
ناچته ناگری ههتا شیر دزفرته د گوهانی دا ﴾
(۱)

---

(۱) ئهحمده و ترمذی و نهسائی و حاکم فی هدیسی ژ ئهبوو هورهیره ی فه د گوهین .

(۸)

ئەوی خۆل کەسی تەنگاڤ بگرت یان لی ببۆرت

د هژمارەکا حەدیسان دا هاتییه پیڤهەمبەر -
سلاف لی بن - ئاشکەرا دکەت کو ئەو کەسی
د دنیا یی دا مروڤهەکی خودان باوەر
ژ تەنگافییهکی خلاس بکەت ، خودی ژی دی
وی ژ تەنگافییهکا رۆزا قیامەتی خلاس کەت ،
ئیک ژ وان حەدیسان ئەوە یا (ئەبوو هورەیرە
(ژ پیڤهەمبەری - سلاف لی بن - فەدگوهیزت ،
دبیژت : پیڤهەمبەری - سلاف لی بن - گۆت :

﴿من نفس عن مؤمن كربة من كرب الدنيا نفس الله عنه كربة
من كرب يوم القيامة ، ومن يسر على معسر يسر الله عليه في
الدنيا والآخرة ، ومن ستر مسلما ستره الله في الدنيا والآخرة ،
والله في عون العبد ما كان العبد في عون أخيه .. -

ههچیئ تهنگافییهکی ژ تهنگافییین
دنیاپی ژ سهر خودان باومرهکی پراکت خودی ژی
دی تهنگافییهکی ژ تهنگافییین قیامهتی ژ سهر
وی پراکت ، وههچیئ ل سهر مروّفهکی تهنگاف
بکته بهر فرهی خودی ژی د دنیاپی وئاخرهتی
دا دی ل سهر وی کته بهر فرهی ، وههچیئ
موسلمانهکی ستاره بکته خودی ژی د دنیاپی
وئاخرهتی دا دی وی ستاره کته ، وخودی
هاریکاری عهبدیه هندی عهبد هاریکاری برای
خۆ بت ^(۱) .

وئیک ژ وان تهنگافییان یین مروّف دکهفتی
تهنگافییا مالییه ، کو خودی هند مال نه دابته
مروّفی کو تیّرا مروّفی بکته ، فیّجا نه چار
ببت بچت هندهک مالی بو خو ژ کهسهکی
مالدار قهر بکته ..

---

(۱) نهحمده و موسلم وئهبوو داوود و ترمذی وئبن ماجه فیّ هه دیسیّ فهذ گوهیژن .

هنكى ئەو دى كەفتە تەنگاڧىيەكا مەزن
ئەگەر ھات و دەمى زفرا ندنا دەينى ھات وژى
نەئىت دەينى بۇ خودانى بزفراينت ، د قى ھالى
دا ئەگەر ئەوى دىن د گەل وى كرى ، سەروبەرى
وى يى بەرتەنگ ل بەر چاڧ بگرت ، وبۇ خودى
ئىك ژ دو تستان بگەت : يان دەينى خۇ پى بەئىت
ولى ببۇرت ، يان ژى خۇ لى بگرت وبېھنا خۇ لى
فرەھ بگەت ھەتا خودى بەردەستى وى فرەھ
بگەت وئەو دەينى وى بۇ دزفراينت ، ھنكى ئەو
مروڧ دى ژ وان بت يىن خودى رۇژا قىامەتى
سيبەرا خۇ لى دگەت ، دەمى ژ سيبەرا وى
پىڧەتر چو سيبەر نەھەين .

د جاھليەتا بەرى ئىسلامى دا عەدەتى
خەلكى بوو دەمى ئىكى دەينەك د گەل ئىكى
كربا و دەمى زفرا ندنا دەينى ھاتبا ،

خودانی دهمینی دا چته نك دهمینداری خۆ
وبیژتی : ته دفتیت نوکه دینی من بزفرینه ، ته
دفتیت هیشتا مه جالی دی دمه ته ، بهلی ب
وی شهرتی زیدهیی بچته سهر ^(۱) ، وهنگی نهو
دا بو خۆ ئیک ژ دووان هلبژیرت .. وهندهك
جاران زی نهگهر دهمینداری هند مال نهبا دهمینی
خۆ بدمت خودانی دهمینی نهو بو خۆ دکره
عهبد ! ئینا خودایی مهزن ل دۆر فی مهسهلی
گویت : ﴿وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ
تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ . وئهگهر
دهمیندار نهشیا دهمینی خۆ بدمت هوین خۆ لی
بگرن همتا خودی رزقهکی ددمتی وئهو مالی
ههوه بو ههوه دزفرینت ، وئهگهر هوین دهمینی
خۆ ههمیی پی بهیلن نهو بو ههوه چیتره ،

(۱) د جاهلیهتا نوکه زی دا ههر نهو عهدهته ههیه ، ونوکه پترییا بهنقان ودهولهتان

- نهگهر نه بیژین ههمی - فی تهعامولی د گهل ئیک ودو دکهن !

ئەگەر ھوین خیرا وی چەندی بزانی ، وکو ئەو
د دنیاوی وئاخەرتی دا بو ھەوہ خیرە ﴿
﴿البقرہ : ۲۸۰﴾ .

ئەف ئایەتە زید یا ئاشکەرایە کو یا باش بو
خودانی دەینی ئەوہ بیھنا دەینداری خو تەنگ
نەکەت وخو لی بگرت ھەتا خودی بەر دەستی
وی فرھ دکەت وئەو دەینی وی بو بزفرینت ،
ئەگەر ھات ووی زانی سەدا سەد وی چو نینە ،
نە بەس ھندە بەلکی ھندەک تەفسیرزان
دبیژن : واجبە ل سەر خودانی دەینی کو خو ل
دەینداری خو بگرت ئەگەر ھات ووی مال نەبت
وئایەت دبیژت : ئەگەر ھوین ئیکجار لی ببۆرن
ووی ژ دەینی عەفی کەن باشتەر ، وبو ھەوہ ب
خیرترە ئەگەر ھوین بزانی .. ویا ئاشکەرایە کو
ئەو مروقئ حەقی خو ل دویف ھەفالی خو
بەردەت بو ھندی دا ل سەر وی نەبتە تەنگافی

رپوژا قیامهتی خودی دی بیژتی : نهز ژ ته
فهترم کو حهقی خو ل دویف ته بهردهم وته
عهفی بکهه . ونهه وههسی ل بهر نهئیت
نهرمییی د دهر حهقا ههقالی خو دا ب کار
بینت ورهحمی پی ببهت ، خودی ژی رهمی
پی نابته وحهقی خو ل دویف وی بهرنادمت ؛
چونکی ههر ئیکی جزایی وی ل ناخرهتی دی ل
دویف کاری وی یی دنیا یی بت .

وپېغه مبهه ژی - سلاف لی بن - د گهل
حه دیسین خو دا بهری موسلمان یی دایه
هندی کو یی بیهن فرهه بت

و ل خهلکی ببورت ، ژ وان حه دیسان
حه دیسا (نههوولیوسریه) ، کو ئیک ژ
صه حابی یین پیغه مبهه ری بوو - سلاف لی بن -
، دبیزن : جارمکی وی دهینهک ل سهه مرؤفهکی
هههوو ، گاڤا دهمی زفراندنا دهینی وی هاتی

ئەو چوو مالا دەینداری خۆ دا دەینی خۆ ژێ
بخوازت ، گاڤا وی پسارای خودانی مالی کری ،
خودانی د ژۆر ڤه گۆته کچکهکا خۆ : بیژێ
نە ل ماله .. دەنگی وی هاته (ئەبوولیوسی)
ئینا (ئەبوولیوسی) گۆتی : دمرکهڤه من
گوھ ل دەنگی ته بوو ، ئینا ئەو دمرکهڤت ، وی
گۆتی : ژ بهر چ ته ئەڤه کر ؟ وی گۆت :
تەنگافیی وه ل من کر ئەز وه بیژم ، یان
دڤیت من درمو ل ته کربا یان دلی ته دا ژ من
مینت ، یهعنی : من وه گۆت چونکی ژ من
نائیت ئەز دەینی ته بۆ ته بزڤرینم ،
(ئەبوولیوسی) گۆتی : بیژه ب خودی ژ
ته نائیت ، وی گۆت : ب خودی ژ من
نائیت ، ئینا (ئەبوولیوسی) گۆتی :
ههڤه من توب وی دەینی عهفی کری ،

من ى گوه ل پيغه مبهري بووى - سلاف لى
بن - دگوت : ﴿ من أنظر معسرا أو وضع عنه كان
في ظل الله يوم القيامة - ههچى ى خو ل مروقهكى
تهنگاف بگرت ، يان لى ببورت دى ل بهر سيبهرا
خودى بت پوژا قيامهتى ﴾ ^(۱) .

و د ريوايه تهكا دى دا يا (طه بهرانى) ژ
(نه بوليسرى) فه دگو هيژت ، هاتى به :
﴿ إن أول الناس يستظل في ظل الله يوم القيامة
لرجل أنظر معسراً ، أو تصدق عليه - ئيکه مين
مروقى پوژا قيامهتى خو ددهته بهر سيبهرا
خودى نهو زهلامه ى خو ل مروقهكى تهنگاف
گرتى ، يان مالى خو پى هيلاى و نهو عهفى
كرى ﴾ ،

---

(۱) موسلم وگهلهك زاناين دى زى فى حهديسى فه دگو هيژن .

وئەف ریوایەتە مەعنايەکا زیڤدەتر دگەهینت ،
مادەم ئەف مرووفە ئیکەمین کەسە خودی سیبەرا
خۆ لی دکەت ، مەعنا بهایی وی ل نک خودی
کەلەک یی مەزنە .

وهندی هند دانا قهری خیرمکا مەزنە پیغمبەر -
سلاف لی بن - د هندەک حەدیسین خۆ دا ئاشکەرا
دکەت کو هەچی یی دەینەکی د گەل مرووفەکی پیتی
بکەت خودی هندی نیفا وی مالی ئەو ددەتی تو بو
حسیب کەت خیر ، یەعنی : هەر وەکی وی نیفا وی
مالی کریه خیر ،

(عەبدوللاهی کورئ مەسعوودی) دبیژت :
پیغمبەری - سلاف لی بن - گووت : ﴿ إِنَّ السلف
يجري مجرى شطر الصدقة - هندی دەینە وەکی
نیفا خیرئ حسیب دبت ﴾^(۱) ،

---

(۱) ئیمام ئەحمەد فی حەدیسئ فەد گوھیزت .

ومعنا فی حدیسی ئهوه : ئهگهر مروّفهك سهه
دیناران ب دمین بدمته ئیکی ، ههر وەکی وی پینجی
دینار کرینه خیر ، هند خیر دی بۆ ئیتته نفیسین .
و د هه دیسه کا دی دا پیغه مبهه - سلاف لی
بن - دبیژت : ﴿ ما من مسلم یقرض قرضاً مرتین إلا
کان کصدقتها مرة - ههر موسلمانه کی دو جاران
قههه کی بدمت جارهك دی بۆ حسیب بت خیر ﴾^(۱)
و د هه دیسه کا دی دا عن (بورهیده) دبیژت
من گوه ل پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - بوو
دگوت : ﴿ من أنظر معسراً فله بكل يوم مثله صدقة
- هه چیی خۆ ل مروّفه کی تهنگاف بگرت ههر
رۆژ هندی دهینی وی دای هه خیر دی بۆ
ئینه نفیسین ﴾ ،

(۱) ئبن ماجه وئبن حبان و طههه رانی فی حدیسی فه دگوهیژن .

گوٽ : پاشی جارہکا دی من گوہ لی بوو دگوٽ
: ﴿من أنظر معسرا فله بكل يوم مثليه صدقة﴾ -
ہہچیئی خو ل مروٺہکی تہنگاف بگرت ہہر
پوژ دو جارن ہندی دہینی وی دایئ ہند خیر
دی بو ئینہ نفیسین ﴿﴾ ، گوٽ : من گوٽی :
ئہی پیغہمبہری خودی ! من گوہ ل تہ بووہو
تہ دگوٽ : ہہچیئی خو ل مروٺہکی تہنگاف
بگرت ہہر پوژ ہندی دہینی وی دایئ ہند خیر
دی بو ئینہ نفیسین ،

پاشی من گوہ ل تہ بوو تہ گوٽ : ہہچیئی
خو ل مروٺہکی تہنگاف بگرت ہہر پوژ دو
جارن ہندی دہینی وی دایئ ہند خیر دی بو
ئینہ نفیسین ، گوٽ : ئینا پیغہمبہری - سلاف
لی بن - گوٽ : ﴿لہ بكل يوم صدقة قبل ان يحل الدين
فإذا حل الدين فأنظره فله بكل يوم مثليه صدقة﴾ -

بهري دهمی دانا دهمینی بیټ ههر پوژ جارهکی
هندی دهمینی وی دی خیر بو ئینه نفیسین ،
ونهگهر دهمی دانا دهمینی وی هات ووی خو لی
گرت ههر پوژ دو جاران هندی دهمینی وی خیر
دی خیر بو ئینه نفیسین ﴿^(۱)

و د حه‌دیه‌کا دی دا یا (ئیمام نه‌حمه‌د) ژ
(عه‌بدللاهی کوری عه‌بباسی) فه‌دگوهرت ،
دبیژت : جارهکی پیغه‌مبه‌ر - سلاقی لی بن -
هاته‌ مزگه‌فتی وده‌ستی خو ب نک عه‌ردی فه
دریژکر وگوټ : ﴿ من أنظر معسرا أو وضع له
وقاه الله من فيح جهنم - هه‌چی خول
مروفه‌کی ته‌نگاف بگرت یان لی ببورت خودی
دی وی ژ گوری یا جه‌نه‌می پاریزت ﴾ .

---

(۱) ئیمام نه‌حمه‌د فی حه‌دیه‌سی فه‌دگوهرت .

سهرهاتی یا سهحابییه کی :

و چونکی سهحابی یین پیغه مبهری - سلاڤ لی
بن - باش فیڤری فی دهرسی بوو بوون ئیک ژ
وان دهمی مالک دکه ته دهستان لی دگه پیا
ئیکی ببینت دا دهمینه کی د گهل بکهت ، ژ وان
سهحابی یان (قه یسی کورپی سهعدی کورپی
عوبادهی) بوو ..

(عورو هی کورپی زوبهیری) دبیژت :
جاره کی قه یسی کورپی سهعدی تشتهک ب نوت
هزاران فروته موعاویهی ، ئینا مروقهک هنارته
باژیری دا د ناف خه لکی دا بکهته گازی :
هه چیی دهمینهک بقیئت بلا بیته نک قه یسی ،
ئینا قه یسی وی رۆژی چل هزار ب دهمین دان
وی دی ب خه لکی هیلا ، پاشی دهمه کی نهو
نساخ بوو ، ووی بهری خو دایی کیم کهسی

دئین سهرای وی ددهن ، وی گوته ژنکا خو :
بوچی کییم کس دئین سهرای من ددهن ؟ وی
گوئی : ژ بهر دمینان شهرم دکهن بیئه نک
ته .. قهیسای گوئی : قه دای وی مالی بکهفن
یی براین مرقی ژ مرقی دکهت ، لهو وی
بریار دای زهلامهک ل باژیری بکهپیئت وبکهته
گازی : ههچی کس قهیسای دمینهک لی بت
گهردهنا وی ئازا وئهو یی عهفییه ،
پاشی قهیسای گوئی : یا رهبی تو مالی
وکیاران ب رزقی من بکهی ؛ چونکی کیاری بی
مال نائیئه کرن .

سهرهاتییهك ژ ملله تهكئی بۆری :

ئیمامی (بوخاری) ژ (حوزیفهی) فه دگو هیژت

دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوئ :

﴿ إِنْ رَجُلًا كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ أَتَاهُ الْمَلِكُ لِيَقْبِضَ رُوحَهُ ، فَقِيلَ لَهُ : هَلْ عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ ؟ قَالَ : مَا أَعْلَمُ ، قِيلَ لَهُ : انْظُرْ ، قَالَ : مَا أَعْلَمُ شَيْئًا ، غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ أَبَايَعُ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا وَأُجَازِيهِمْ ، فَانْظُرِ الْمَوْسِرَ وَأَتَجَاوِزُ عَنِ الْمَعْسَرِ ، فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ ﴾ .

د فئی چه دیسی دا پیغه مبهر - سلاف لی بن -
سهرهاتییه زهلامهکی ژ ئوممه تهکا بهری مه بو
مه فه دگیپت ، کاری وی کرین وفرۆتن بوو ،
دهمی کهفتییه بهر مرنی خودی ملیاکه تهک
هنارته نک ؛ دا رها وی هلکیشت ، گاڤا نهو
ملیاکهت هاتییه نک گوئی : ئه ری ته جارهکی
خیرهکا ب تنی ژی کرییه ؟ وی گوئ : نزا ..
بیرا من نائییت من خییرهک کریت !

وی ملیاکه تی گوئی : کانی بینه بیرا خو ،
وی گوئی : بیرا من نائییت من خیرهک کربت ،
ژبلی هندئی ئەز مروّفهک بووم من د دنیا یی دا
تشت دفروتنه خه لکی وئەز ل وان دبۆریم ،
ئەوئ مال هەبا من خو لی دگرت ، وئەوئ مال
نەبا من عەفی دکر ، پیغەمبەر - سلاف لی بن
دبیژت : ئینا خودی ئەو عەفی کر وبره
بەحەشتی .

و د ریوایه تهکا دی دا یا کو (بوخاری) ژ
(ئەبوو هورەیره ی) فەدگو هیژت ، پیغەمبەر -
سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ کان تاجر یداین الناس
فاذا رأى معسرا قال لفتیانہ تجاوزوا عنه لعل الله أن
یتجاوز عنا فتجاوز الله عنه 》 .

بازرگانهك هه‌بوو قهر د گهل خه‌لكی دكرن ،
، فیجا ئه‌گهر وی مرۆفه‌کی بهر دهست ته‌نگ
دیتبا دگوته جحیلین خو : لی ببۆرن به‌لكی
خودی ژی ل مه ببۆرت ، ئینا خودی لی بۆری
وئهو عه‌فی کر .

و د ریوایه‌ته‌کا دی دا یا (موسلم)
ژ (عه‌بدللاه‌ی کور‌ی مه‌سعوودی) فه‌دگوه‌یزت
، هاتییه : پیغه‌مبه‌ر - سلاف لی بن - دب‌یژت :
﴿ حوسب رجل من كان قبلکم ، فلم یوجد له من
الخير شيء ، إلا أنه كان یخالط الناس ، وکان موسرا
، فکان یأمر غلمانہ أن یتجاوزوا عن المعسر ، قال :
قال الله عز وجل : نحن أحق بذلك منه تجاوزوا عنه .
حسیب د گهل مرۆفه‌کی به‌ری هه‌وه هاته‌کرن ،
وی چو خیر نه‌بوون ، به‌لی ئهو مرۆفه‌ک بوو
تیکه‌لی یا خه‌لكی دکر ، وئهو مرۆفه‌کی
ده‌وله‌مه‌ند بوو ،

فَیْجَا وی فەرمان ل جحیلین خو دکر کو ئهو ل
مرؤقی بهر دهست تهنگ ببۆرن ، گوٲ : خودی
گوٲ : لیبۆرین پتر بابتهی مهیه ، لی ببۆرن
ووی عهفی کهن .

ژ فی سهرهاتی ی پیغه مبهر - سلاف لی بن
- بو مه فه دگو هیژت ئاشکهرا دبت کو رحما
خودی گه له ک یا به رفره هه لهو سهرا کاره کی
کیم ئهو خیره کا مهزن دده ته مرؤقی ، لهو
دقیٲ مرؤف چو جاران خو بی هیفی نه کهت ،
ودبت خودی سهرا کاره کی مرؤقی چو هزر بو
نه کرین مرؤقی ژ ئاگری ئازا بکهت و ببه ته
به حه شتی ، فایجا دقیٲ چو جاران مرؤف ب
چافه کی کیم به ری خو نه دده ته چو خیران .

دیسا ئەف سەرھاتیە هندی دگەهینت کو
مرۆفۆی خودان باومر ب کرنا هندهك گونەهان ،
یان ب هیلانا هندهك واجبان کافر نابت ؛
چونکی ئەف زەلامە یی پیڤەمبەری - سلاڤ لی
بن - بەحسێ وی بۆ مە کری دەمی مری چو
باشی نەکربوون ژ فۆ پیڤەتر یا مە بەحس ژێ
کری ، بەلی وی باومری ب خودی هەبوو .

خودی یی د گەل دەینداری :

ئیمامی (دارەمی) حەدیسەکی
ژ (عەبدوللاهی کورێ جەعفەری) فەدگوهیژت
، دبیژت : پیڤەمبەری - سلاڤ لی بن - گوێت :
﴿ ان الله مع الدائن حتى يقضي دينه ما لم يكن فيما
يكره الله - خودی یی د گەل دەینداری حەتا ئەو
دەینی خۆ ددمت ، ئەگەر ئەو دەینی وی بۆ
تشتەکی وەسا نەبت خودی پی نەخۆش بت ﴾ ،

وېشتی عبداللاهی ئەف حەدیسە گوھ لی بووی ،
هەر پوژ د گوته خلمەتکاری خو : هەرە دەینەکی بو
مە بینە ؛ چونکی من ئەفیت شەفەك ب سەر من دا
بیت و خودی د گەل من نەبت .

ئەف حەدیسە هندی دگەهینت کو ئەو مروفی
ژ هەوجەیی دەینەکی بکەت ؛ دا پیتقییەکا خو
ب جە بینت ، و دەمی ئەو دەینی دکەت ئنیەتا
وی ئەو هەر جارەکا ژى هات دەینی بو خودانی
بزفرینت ، خودی دی د گەل وی بت و دی
هاریکاری وی بت .

پەیفەك د گوھی دەینداری دا :

بەری ئەم سوحبەتا خو ل دۆر فی توخمی
ژی یی خودی سيبهرا خو لی دکەت ب دویمای
بینین پەیفەك هەیه مە دفیت د گوھی
دەینداری دا بیژین :

کانی چاوا ئیسلامی ل بهر خودانی مالی
شرین کریه کو ئەو دەستی هاریکاریی بۆ
مروڤین پیتقی درێژ کەن وەسا بهری مروڤی
دەیندار زی یی دایه هندی کو هەر گافهکا زی
هات ئەو دەینی بۆ خودانی بزفرینتەفه ، وهەر
جارهکا ژ وی هات ئەو دەینی بۆ خودانی
بزفرینت بهلی ژ قەستا بۆ نهزفرینت هنگی
ئەو دی یی گونههکار بت وکاری وی دی ژ زلی
ئیتە هژمارتن .

و د هەدیسەکی دا یا (بوخاری وموسلم) ژ
(ئەبوو هورمیرە) قەدگوھیژت ، هاتییه
پیغمبەر - سلاقی لی بن - دیژرت : ﴿مطل الغني
ظلم﴾ ، یهعنی : ههما زۆرداری ئەوه مروڤی
دەوله‌مه‌ند دەینی گیرۆ بکەت و ل خودانی
نهزفرینت .

مه‌عنا : ب دیتنا ئیسلامی ئه‌و مرۆفی ژئی
بیٚت ده‌ینی خۆ بده‌ت ، و ل خودانی بزفرینت ،
به‌لی ژ قه‌ستا نه‌زفرینت ، ئه‌و مرۆفه‌کی
زۆرداره ، وگه‌نه‌ها مرۆفی زۆردار یا مه‌زنه
وجزایی وی ژئی ل نک خودی یی دژواره ..
ودقیٚت ژ بیر نه‌که‌ین کو ئه‌ف پهنگی مرۆفان
خرابی‌یه‌کا دی ژئی په‌یدا دکه‌ن ، ده‌می ئه‌و ب
فی کاری خۆ ئی‌کا هند دکه‌ن کو مرۆفین مالدار
ئی‌دی ده‌ینان د گه‌ل خه‌لکی نه‌که‌ن ، وده‌ستی
هاریکاری یی بۆ وان دریژ نه‌که‌ن ، و ب راستی
ئه‌فه ژئی تاوانه‌که ئه‌و د دهر حه‌قا جفاکی دا
دکه‌ن .

(۹)

نهوى هاريكارييا موجاهدى ودهيندارى وعهبدى بكت

د حهديسهكى دا يا (سهلى كورئ حهنيى)
ژ پيغه مبهري - سلاف لئ بن - فهگيراي هاتىيه
: ﴿ من أعان مجاهدا في سبيل الله ، أو غارما في
عسرتة ، أو مكاتبا في رقبته أظله الله في ظله يوم لا
ظل إلا ظله - ههچىي هاريكارييا موجاهدهكى
د رپكا خودى دا ، يان دهيندارهكى د تهنكافىيا
وى دا ، يان عهبدى دا خو پئ بكت بكت ،
خودى سيبهرا خو دئ ل وى كهت وئ رؤزا
ژ سيبهرا وى پيغهتر چو سيبهر نههين^(۱) .

---

(۱) نهف حهديسه نهجهدى و حاكمى و طه بهراني فهگوهاستىيه ، وهندهك زانايان د
دهر حقا سندهدا وئ دا گوتىيه : يا باشه (حهسه نه) وهندهك گوتىيه : نه
خير ، بهلكى يا لاوازه (ضعهفه) .

وهكى ئاشكهرا ئەف حەدىسە بۆ مە ديار دكهت
كو سى پەنگىن دى يىن مروفان هەنە ئەو ژى
پوژا قيامەتى دكهفنه بهر سيبهرا خودى پوژا
كو ژ سيبهرا وى پيئەتر چو سيبەر نەهەين ،
ئەو ژى ئەفەنە : ئەوى ب مالى خو هاريكارييا
مروفي موحاهد بكهت ، وئەوى دەستى
هاريكاريى بۆ دەيندارى دريژ بكهت حەتا ژ
تەنگافىيى دەرباز دبت ، وئەوى مالى بدەتە
مروفي عەبد ؛ دا خو بکرت وئازا ببت .

وئەف هەر سى کارە - وهكى ديار - ب مالى
دئينه کرن ، وئەوى ب فان کاران راببت دفت
مروفهكى مەرد بت ؛ دا دلى وى هارى وى
بكهت كو ئەو بى ترسا ژ فەقيرىيى مالى خو
بدەتە وان كەسىن پيئەتى ..

هاریکاری موحاهدی :

پی نهفیت بیژین : جیهادا د ریکا خودی دا
پیخه مهت بلندکرنا ئالایی ئیسلامی ، ودا دین
همی بو خودی بت ، کوپی بلندی
عیبادهتین ئیسلامییه ؛ چونکی تشتی ژ
همی یان شرینتر ل بهر مروفی رها وییه ونهوی
رها خو دانته سهر دهستی خو وقهستا جهی مرنی
دکمت بو هندی دا پهیقا خودی بلند ببت ، نهو
مهردینی ب وی تشتی دکمت پی مروف ژ همی
تشتان پتر وی بهخیلی پی دکمت ،

خودی مل ب مل وی ددهته د گهل پیخه مبهر
وراستگو یان ، ودهرهجهیا وی ل دنیا پی
وناخرهتی ژ یا که سین دی بلندتر لی دکمت ،
وهندی بهایی مروفی موحاهد ل نک خودی پی مهزنه

پیغه مبهرا - سلاف لی بن - د هه دیسه کا خو دا
دبیژت : ﴿من أظّل رأس غاز أظله الله يوم القيامة -
هه چی یی سیبه ری ل سه ری موجه ده کی بکه ت
خودی ژی پوژا قیامه تی دی سیبه ری ل وی
که ت﴾ ^(۱) ، ئه فه ئه و یی سیبه ری ل موجه دی
بکه ت ؛ دا گه رما روژی کاری تی نه که ت ، پا
هوین بو موجه دی ب خو چ دبیژن ، بهایی وی
ل نک خودی دی چه ند بت ؟

وجیهادا د ریکا خودی دا - وه کی بو مه ژ
نایه ت وحه دیسان ئاشکه را دبت - نه به س ئه وه
مروف ب دهستی خو جیهادی بکه ت ، هه ر
چهنده جیهادا مه زن ئه فه یه ،

---

(۱) حاکم وچهنده زانایه کین دی فی هه دیسی ژ عومهری کوری خه ططابی
فه دگوهرن .

به لکی ژ جیهادییه مروڤ ب مالی خو
هاریکاری یا وی کهسی بکهت یی قهستا جیهادی
دکهت ، چ چهکی بو مواهدی بکرت
وسه روبه ری وی دورست بکهت ، چ عه یالی وی
ب خودان بکهت وچافی خو بدهتی هتا نهو
دزقرته فه ، وپی نه قییت بیژین : نهوی ب رحا
خو و مالی خو جیهادی د ریکا خودی دا بکهت
ئی کجار بهایی وی ل نک خودی یی مهزنه ..
خودایی مهزن دبیژت : ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ
اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ
الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۹۵﴾

ئەوین خو ژ جیهادا د ریکا خودی دا
داینه پاش ، ژبلی خودان عوزران ، وئەوین ب
مالی خو ونهفسا خو جیهاد د ریکا خودی دا
کری د وهکی یهک نابن ، خودی جیهادکەر ب
سەر وان ئیخستینه یین دروینشتی ، و د
بهحهشتی دا دهرهچین بلند یین داینی ،
وخودی سۆز وپهیمان ب بهحهشتی یا دایه وان
هممیان ئەوین ب مالی خو ونهفسا خو
جیهادی دکهن وئەوین ب عوزر روینشتین ژ
بەر وی نهخۆشی وقوربانیا د ریکا ههقیی
دا وان دای ، وخودی ب خیرهکا مهزن جیهادکەر
ب سەر وان یین روینشتی ئیخستینه ﴿

﴿ النساء : ۹۵ ﴾ .

د حه‌دیسه‌کا دی دا یا (موسلم) ژ (زمیدی
کورې خالدي) فه‌دگو‌هیزت ، پیغه‌مبه‌ر - سلاډ لی
بن - دبیزت : ﴿ من جهز غازيا في سبيل الله فقد غزا -
هه‌چی مو‌جاهده‌کی د رپکا خودی دا ب
سهروبه‌ر بکه‌ت هه‌ر وه‌کی وی جیهاد کری ﴾ ،
ژ فی حه‌دیسې دنیته زانین کو ب سهروبه‌رک‌رنا
مو‌جاهدی ب خیرا کرنا جیهادی‌یه ، و ژ لایه‌کی
دی فه‌ نه‌ه‌ کاره دی وی ژ وان که‌سان فه‌د‌مر
که‌ت یین که‌ف ب نه‌کرنا جیهادی لی هاتینه
کرن ، ویا زانایه کو د پتر ژ جهه‌کی دا خودی
وپیغه‌مبه‌ری وی - سلاډ لی بن - که‌ف ل وی
که‌سی کرینه یی خو ژ مه‌یدانا جیهادی بده‌ته
پاش ، وحه‌ژیک‌رنا جیهادی د دلی دا نه‌بت ، به‌لکی د
هنده‌ک جهان دا هاتی‌یه کو نه‌وی ب فی رنګی بت
نه‌وی پشه‌کا نیفاقی ل نک هه‌یه ،

وهکی د ویّ حه‌دیسّ دا هاتی یا (موسلم)
ژ (ئه‌بوو هورهیره) فه‌دگوهیژت ، دبیزت :
پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - گوّت : ﴿ من مات
ولم یغز ولم یحدث نفسه مات علی شعبة من نفاق -
هه‌چی یی بمرت وجیهاد نه‌کربت ، ودلی خو ژی
نه‌بربتی ، ل سهر پشکه‌کا نیفاقی ئه‌و دی مرت
﴿ ، وچونکی جیهاد به‌رفانی‌کرنا ژ ئیسلامی‌یه
یا فهره ل سهر مروّقی موسلمان ههردهم بوّ فی
کاری یی به‌ره‌ه‌ف بت ، وئه‌گهر هات و ژ به‌ر
فی ئه‌گهری یان ئیکا دی رزقی وی د جیهادی
نه‌که‌فت ژی دقیت فیانا جیهادی د دلی وی دا
هه‌بت ، وهیقی‌یا وی ئه‌و رۆژ بت یا ئه‌و
جیهادی تی‌دا دکه‌ت .

و د حه‌دیه‌سه‌کا دی دا پیغه‌مبه‌ر - سلاف لی بن -
ئاشکه‌را دکه‌ت کو ئه‌و ملله‌تی پشت بده‌ته جیهادی

ودهستان بهرانبهردوژمنی داهیلت خودی
شهرمزارییی دی ئینته ریکی ودوژمنان دی
ل سهر زال کهت ، (ئهحمهد وئهبوو داوود)
ژ (عهبدللاهۆ کورۆ عومهري) فهدگوهیزن ،
دبیژت : پیغه مبهري - سلاف لی بن - گوٹ :
﴿ إذا تبايعتم بالعينة ، وأخذتم أذناب البقر ، ورضيتم
بالزرع ، وتركتم الجهاد ، سلط الله عليكم ذلا لا ينزعه
حتى ترجعوا إلى دينكم - نهگهر ههوه کپین وفرۆتتا
ب ريبا کر ، وههوه کورییی چیلان گرتن ،
وهوین ب چاندنی رازی بوون ، وههوه جیهاد هیلا
، خودی شهرمزارییهکا وهسا دی ل سهر ههوه
زال کهت کو ژ سهر ههوه رانهبت ههتا هوین ل
دینی خو زفرن ﴾^(۱) .

(۱) (عینه) ئهوا هه دیس به حس ژێ دکهت ئهوه : مرۆفهك تشته کی ب دهین
بفرۆشته ئیکی ، پاشی ههر وی تشتی ب بهایه کی کیمتر ژێ بکرت ب
پارهیه کی حازر ، بو هندی دا ماله کی حازر بگهتی ، وئفه رهنگه کی ریایی به .

ونه گهر جیهاد کاره کی واجب بت ل سهر
موسلمانان ؛ دا بشین دینی خو پی بیارین ،
و خرابییا دوژمنان ژ خو دویر بکهن ،
خوئاماده کرنا بو جیهادی ژی ل سهر وان
کاره کی فهر بوویه ، خودایی مه زن دبیژت :
﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا
تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
يُوقَ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾﴾ - وهوین گه لی
موسلمانان بو بهر سنگرتنا دوژمنی ههر
تشته کی هوین بشین ژ هیژی و هژمارئ ناماده
بکهن ؛ دا هوین ب وی چهن دی ترسی بهافینه
دلی نه یارین خودی ونه یارین خو ئه وین
ل بهر هه وه ددانن ،

ودا هوین وان ژی بترسینن یین هیشتا
دوژمنییا خو بو ههوه ئاشکهره نهگری ، بهلی
خودی وان دناست و ب یا د دلی وان دا یی
زانایه . وهه مالهکی یان تشتهکی هوین د ریکا
خودی دا خهرج بکهن بو بهرهفانییا ژ
ئیسلامی خودی د دنیاوی دا دی بو ههوه
بهدهل فهکهت ، وخیرا وی ل ئاخرهتی دی دهته
ههوه ، وتشتهك ژ خیرا ههوه ژ ههوه نائیته
کیمکرن ﴿﴾ الأنفال : ۶۰ ﴿﴾ ،

وئەف خۆئامادەکرنە ل سەر دو پشکان دئیته
لیکفەکرن :

- ۱- ب دەستفەئینان وئامادەکرنە هەمی رەنگین
چەکی ؛ دا موحاهد پی بیئە چەکدارکرن .
  - ۲- فیۆرکرن وئامادەکرنە موحاهدان بۆ هندی
دا بشین بەرگری یا کافر و دین دوژمنان بکەن .
- ویا زانایە کو ئەف هەردو رەنگین
خۆئامادەکرنی ب مالی دئیە کرن ، لەو
ئیسلامی بەری موسلمانن مالدار دا هندی کو
ئەو مالی خۆ د فیۆرکی دا خەرج بکەت ،
وئەف کارە بۆ وی ب خیرەکا مەزن هژمارت ،
خیرەکا وەسا یا بەری خودانی بدەتە بەحەشتی

هاریکاری دهینداری :

بۆری د گهل مه ^(۱) کو ئهو كهسی هاریکاری یا
هاریکاری یا مروّفه کی تهنگاف بکەت هەتا وی ژ
وی تهنگافی بیته دهری یا ئهو تیدا خودی
ژی دی هاریکاری یا وی کهت ، هەتا وی ژ
تهنگافی پوژا قیامهتی بیته دهر ، وهکی د
وی هەدیسی دا هاتی یا (ئه‌بوو هورمیره) ژ
پیغمبه‌ری - سلاف لی بن - فه‌دگوه‌یزت ،
دبیژت : پیغمبه‌ری - سلاف لی بن - گو‌ت :

﴿ من نفس عن مؤمن كربة من كرب الدنيا نفس
الله عنه كربة من كرب يوم القيامة ، ومن يسر على
معسر يسر الله عليه في الدنيا والآخرة ، ومن ستر
مسلم ستره الله في الدنيا والآخرة ، والله في عون
العبد ما كان العبد في عون أخيه .. ﴾

(۱) د پهیفا بۆری دا ده‌می مه به‌حسی وی کهسی کری یی خو ل مروّفی ته‌نگاف
دگرت یان لی دبۆرت .

هه چیی ته نگافی یه کی ژ ته نگافی یین
دنیا یی ژ سهر خودان باوهره کی راکهت خودی
ژی دی ته نگافی یه کی ژ ته نگافی یین قیامه تی ژ
سهر وی راکهت ، وهه چیی ل سهر مروقه کی
ته نگاف بکه ته بهر فرهی خودی ژی د دنیا یی
وناخره تی دا دی ل سهر وی که ته بهر فرهی ،
وهه چیی موسلمان ه کی ستاره بکهت خودی ژ
د دنیا یی وناخره تی دا دی وی ستاره کهت ،
وخودی هاریکاری عهبدی یه هندی عهبد
هاریکاری برایی خو بت ^(۱) .

ودبت ته نگافی یا دهینی ژ وان ته نگافی یین
مهزن بت ، ب تایبه تی ئه گهر مروقه یی بهر
دهست تهنگ بت وژی نه ئیت دهینی خو بدهت ،

---

(۱) نه همد و موسلم و نه بوو داوود و ترمذی و بن ماجه فی حدیسی شه د گوهیژن .

وهەر ژ بهر فی چهندی بوویه کوردان د
کهفن دا گوئییه : ((دیتنا دهینداری
نهخوشتره ژ پیقه‌دانا کۆرهماری !)) .
وچونکی ئەه پهنگی دهیندارییی هندهك
جاران بهرئ خودانی ددهته هندهك گونه‌هان
پیغه‌مبه‌ری - سلاق لی بن - گه‌له‌ك جارن خو
ب خودی دپاراست ژ فی پهنگی دهینی ، ئیمامی
(بوخاری) ژ دهیکا موسلمانان (عائیشایی)
فه‌دگوهرت ، دبیژت : ((إن رسول الله ﷺ .
كان يدعو في الصلاة : ﴿اللهم إني أعوذ بك من
عذاب القبر ، وأعوذ بك من فتنة المسيح الدجال ،
وأعوذ بك من فتنة المحيا وفتنة الممات ، اللهم إني
أعوذ بك من المأثم والمغرم - پیغه‌مبه‌ری خودی د
نقیژا خو دا دوعا دکر

ودگوٓت : یا ره‌بی ئەز خو ب ته دپاریژم ژ
عه‌زبا فه‌بری - و ژ فتنا دهجالی ، و ژ فتنا

ساخیی و مرنی ، یا رهیبی نهز خو ب ته دپاریزم
ژ گونههی و دهینداریی ﴿﴾ ، ئینا مروّفه کی گوئی
: تو چهند خو ب خودی دپاریزی ژ دهینداریی
؟! پیغمبهری - سلاف لی بن گوئ : ﴿﴾ إن الرجل
إذا غرم حدث فكذب ووعد فأخلف - زهلام نهگهر
دهیندار بوو دی ئاخفت ودرهوی کهت و دی سۆزی
دمت و ب جه نائینت ﴿﴾ ، یه عنی : نهگهر مروّف
دهیندار بوو و ژئی نه هات دهینی خو بدمت دی
درهوی د گهل خودانی دهینی کهت و دی سۆزی
دهتی و سۆزا خو ب جه نائینت ، ودرهو کرن و ب
جه نه ئینانا سۆز و پهیمانان ههر دو ژ سالو خه تیئ
منافقانه ، فیجا یا د جهی خو دایه مروّف خو ب
خودی بپاریزت ژ وی کاری بهری مروّفی بدهته
فان گونه هان .

و ژ تشتین ناشکهرایه د فقهی ئیسلامی دا ، و
د قورئانی ب خو ژی دا هاتییه : کو دانا
زهکاتی بو مروقی دهیندار دورسته ، خودایی
مهزن دبیژت : ﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ
وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ
اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٦٠ 》 . زهکاتا واجب بو
ههژارین پیته یی چو نهیی دئیته دان ، وبو
وان بهردهست تهنگان ژی یی هند نهبت کو
تیرا وان بکهت ، وبو وان یی زهکاتی کوم
دکهن ، وبو وان یی ههوه دقیت دلین وان ب
لایی خو فه بکیشن یی ههوه هیفی ههی کو
موسلمان ببن یان باوهرییا وان ب هیژ بکهفت
یان مفای بگههینه موسلمانان ،

يان ژى خرابى يا يهكى پى ژ موسلمانان
بدنه پاش ، وزهكات بو نازاكرنا گهردهنا
بهنىيان دئيتته دان ، وبو ههفرگان دا نهو
نهخوشىيا د نابقهرا وان دا پى بيتته چاكرن ،
وبو وان يين قهردارىيى بارى وان گرانكرى ،
وبو شهركهريين د رپكا خودى دا ، وبو وى
رپقنگى يى مال د دهستان دا نهمايت ، نهف
ليكهكرنه تشتهكى فهره خودى داناي . وخودى
يى پرزانايه ب وى تشتى مفايى بهنىيى وى
تييدا ، يى كاربنهجهه د رپقهبرن وشريعهتى
خو دا ﴿ التوبه : ٦٠ ﴾ ، وهكى ژفى نايهتى
ئاشكهرا دبت دهيندار ئيك ژ وان توخمه
مرؤفانه يين زهكات پى دچت ،

وئەوی دەستی ھاریکاریی بۆ دەینداری
دریژ بکەت ، چ خودانی دەینی بت کو دەینی
خۆ پی بهیلت ، یان ژى مرۆفەکی دەولەمەند
بت مالی بدەتی . چ زەکات بت چ خیر بت . دا
ئەو دەینی خۆ پی بدەت ، پۆزا قیامەتی
خودی دی وی دەتە بەر سیبەرە خۆ ، ووی ژ
تەنگافی قیامەتی خلاس کەت .

ھاریکاری عەبدی :

ئەفە مرۆفی سیی یە پی بەحسی وی د
حەدیسى دا ھاتی کو خودی سیبەرە خۆ لی
دکەت : ئەوی ب مالی خۆ ھاریکارییا مرۆفی
عەبد بکەت دا خۆ ژ سەیی دی خۆ بکرت وئازا
ببت ، ووەکی قیە پی عەبدی خۆ ب خۆ بی
بەرانبەر ئازا بکەت ، وئەوی مرۆفەکی عەبد

ئازا بکەت یان پشکداریی د ئازاکرنا وی دا
بکەت ، ژ وی توخمییە یی مروّفهکی پیتقی ژ
تەنگافیی دمر باز دکەت ، لەو ئەو یی هیژای
هەندییە خودی ژ وی ژ تەنگافییا ئاخەرتی
دەرباز بکەت ، وخودایی مەزن د قورئانا پیروژ
دا دبێژت : ﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۝﴾
فَكُ رَقَبَةً ۝ . فێجا بلا وی ب خەرجکرنا مالی خو
، خو ژ ئاستەنگا ئاخەرتی دەرباز کربا ، دا پشت
راست ببا . وتو چ دزانی : ئاستەنگا ئاخەرتی
چیە ، وخەلك ب چ ژئ دەرباز دبن ؟ ئەو
ئازاکرنا گەردەنەکی ژ عەبدینیییە
﴿ البلد : ۱۱-۱۳ ﴾ .

وئەف ئایەتە یا ئاشکەرایە کو ئازاکرنا
گەردەنی ژ عەبدینی یی ئەو کارە یی ئاستەنگا
رۆژا قیامەتی ژ پێکا خودانی رادکەت .

د حەدیسەکی دا یا (بوخاری وموسلم)
ژ (ئەبوو هورمیرە) فەدگوھیزن ، هاتیە :
﴿ من أعتق رقبة مسلمة ، أعتق الله له بك عضو
منها عضواً من النار . هەچی یی گەردەنگە
موسلمان ئازا کەت خودی پیش هەر ئەندامەکی
وی فە ئەندامەکی وی دی ژ ئاگری ئازا کەت ﴾ .
وبەری نوکە بۆ مە دیار بوو کو ئەو عەبدی
دقیق خۆ ژ سەبیدی خۆ بکرت وەند مال
نەبت خۆ پێ بکرت ، ئیک ژ وان توخمە
مروفانە یین زەکات زی پێ دچت .

وئەفە باشتەین دەلیلە ل سەر هندی کو
ئیسلامی بەرگەریانەکا مەزن کریە پێخەمەت
ئازاکرنا عەبدان ، ونەهیلانا دیاردا عەبدینی یی

نه وهکی هندهك دلرهش دبیژت ، دهمی د ناف
ییئ وهکی خو دا دکهنه دهنگ کو ئیسلام
تینییا عهبدکرنا مروڤین ئازایه .

ومروڤ نهگهر گهشه دیرؤکا ئیسلامی
بخوینت دی باش بینت کو جیلین پیشیی و -
حهمد بو خودی - یین پاشیی زی دپترن ژ
نموونهیین گهش یین کو ب خه لکی دایه
زانینی کو ئوممهتا مه د مهیدانا هاریکرنا
موجاهد ودهیندار وعهبدان دا ههردهم یا مهرد
بوویه ، و ل ڤیری ب تنی سی نموونهیان ژ
دیرؤکی دی ڤهگوهیزین :

۱- دهمی موسلمانان خو بو شهری (تهبووکی
(ئاماده دکر ، تهنگافییهکا مهزن ههبوو ، لهو
پیغمبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ کی دی
ڤان چهکدار کهت وخودی گونههین وی دی بو
ژی بهت ؟ ﴾ ،

عوثماني كورئ عهففاني گوت : نهز !

ووی رۆژی عوثماني دهه هزار دینار ، وحهفت سهد وهقییین زیړی ، ونهه سهد وچل حیشتړ ، وشيست ههسپ پيشکیش کرن ، وپشتی موسلمان ژ شهړی زفرین عوپماني تشتهك ژ فی مالی نهزفراند .. وديرؤكا ئيسلامی یا ئهفرؤ ژى هندهك نافان پيشچاف دكهت ب مليوونان مالی خو د رپكا جيهادی دا خهرج دكهن .

۲- جارهکی زهلامهك هاته نك (عهبدللاهی كورئ موبارهکی) گوتی : نهزی دهیندارم ئهگهر تو هاریکارییا من بکهی ، عهبدللاهی گوتی : دهینی ته چهنده ؟ وی گوتی : حهفت سهد دهرههمه ، عهبدللاهی بؤ وهکیلی خو نفیسی : حهفت هزار دهرههمان بده فی مروقی

ئینا وهکیلی وی بو وی نفیسی کو مال یی
کیم دبت ونیزیکه خلاس بت ، وتو یی خهلهت
بووی .. عهبدللاهی بو نفیسی ، گوٓت : ئهگهر
مال کیم مابت عهمر ژی کیمی مای ، هندی
بدی هندی من نفیسی .

۳- و د مهیدانا ئازاکرنا عهبدان دا (ئهبوو
بهکری راستگو) ههردهم سهر دمفتهره ، پوژا
وی (بلال) ب پینج وهقییان کری ، کافران
گوٓتی : ئهگهر ته وهقییهکا ب تنی ژی دابا مه
ئهم دا وی فروشینه ته ، ئهبوو بهکری گوٓته
وان : ئهگهر ههوه سهه وهقی خواستبان ئهز دا
دومه ههوه ..

(۱۰) تاجری راستگو

خودی ئەف دنیایه یا دای و مروفی لی دانای ،
وبهری وی یی دایه هندی کو ئەو خو
بوهستینت و پرزقهکی حەلال بو خو پەیدا بکەت
، و هەندەک پیکین حەلال زی بو دەسنیشان کرن
و دورستکرن کو ئەو پرزی بو خو پی بخوازت ،
و تجارت - یان بازرگانی - ئیک ژ وان پیکانه ،
و چونکی بازرگانی کارەکه حیلە و درەو و غش ژ
هەر کارەکی دی پتر پیکا خو بو نافە دبینت ،
خودی و پیغه مبهری وی - سلاف لی بن - بهری
موسلمانانی یی دایه هندی کو د بازرگانانی خو دا
یی راستگو بت ، و خەلاتهکی مەزن بو وی یی
دانای ئەگەر هات ووی پیگیری ب وی چەندی
کر ، و ژ لایهکی دی فە ئەوی ژ هندی دایه پاش

كو نهو درهوی و حیلئ د بازرگانیا خو دا بکەت ،
و جزایهکی دژوار یی بو دانای نهگەر وی نهو
چهنده کر ..

و د هه دیسهکی دا یا (عهبدللاهی کورئ
عومه ری) فه دگو هیژت هاتییه پیغه مبه ر -
سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ التاجر الصدوق الأمين
المسلم مع النبین والصدیقین والشهداء يوم القيامة -
بازرگانئ وراستگۆ ودهسپاک وموسلمان پۆزا
قیامه تی یی د گهل پیغه مبه ر وراستگۆ
وشه هیدان﴾^(۱) . ویا زانییه کو پیغه مبه ر
وراستگۆ وشه هید ژ وانه یین خودی سیه را خو
ل وان دکهت ، لهو مه فیا ل دۆر فی توخمئ
مرو فان ژی باخفین .

---

(۱) ئیمامئ بهغهوی د کتیبأ خو (شرح السنة) دا فی هه دیسی فه دگپرت .

بهايی بازرگانییا ههلال :

خودایی مهزن د قورئانا پیروژ دا ئاشکهرا
دکهت کو وی پوژ بۆ هندی گهش کرییه دا مروؤف
پزقی تیدا بخوازت وکاری بۆ ژیارا خو تیدا بکهت
، وهکی گوئی : ﴿وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۝۱۱﴾ . وما مه پوژ
بۆ ههوه نهکرییه ژیار هوین بۆ ژیارا خو تیدا
بهلاف دبن ، وهوین ل بهر ههوجهییپن خو
دکهپین؟ ﴿النَّبَأُ : ۱۱﴾ . وههر وهسا د
ئایهتهکا دی دا ئاشکهرا دکهت کو خواستنا پزقی
ب پیکین ههلال قهنجییهکه ژ وان قهنجییاپن
خودی د گهل مروؤفی کرین ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ ۝۱۹۸﴾ چو گونهه ل سهر
ههوه نینه نهگهر هوین ل پوژین ههجی
داخوازا مفای ب پیکا بازرگانییهکی ژ خودایی
خو بکهن ﴿البقره : ۱۹۸﴾ .

وئەو کارى مروّف ب دەستى خو بکەت
ورزقەكى حەلال بو مروفي پيغه بيت -
وبازرگانی ئيك ژ وان کارانە - ئەو باشتري
کارە ؛ چونكى ئەو رزقي پيغه دئيت
حەلالترین رزقە ، وەكى د حەديسەكى دا هاتى
: ﴿ مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطْ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ
عَمَلِ يَدِهِ .. - ئىكى قەت خوارنەك نەخوارىيە
باشتر بت ژ وى يا ئەو ژ کەدا دەستى خو
بخوت ﴾ ^(۱) .

وھەر ژ بهر في ئەگەرى بوويە ھەر
پيغەمبەرەكى هات بت کارەك ھەبوو ،
وپيغەمبەرى مە ب خو ژى - سلاق لى بن - د
ژينا خو دا ھژمارەکا کاران کرىيە وئيك ژ وان
کاران بازرگانی ب خو بوو .

---

(۱) بوخارى في حەديسى ژ مقدامى فەدگوھيزت .

وئەو تاجارەتا مروؤف دكەت حەتا یا دورست
بت چار تشت فئیت تیدا هەبن :
یئ ئیکئی : دفئیت ئەرکانین دورستی یا
عەقدی تیدا هەبن ، وەکی : بکری ، وتشتی
دئیتە کرین ، وئەو عەقدا کرین پی دئیتە کرن
یئ دووی : هەبوونا دادی پی ، ودادی ئەوه
چو زۆرداری د فئ کرین وفرۆتنی دا نەبت ،
وزۆرداری ئەوه لایەك ژ هەردو لایین عەقدی
لی بگەرییت زمرەری بگەهینتە لای دی ، فئجا
چ ئەو زمرەری یا گشتی بت بگەهتە جفاکی
هەمی پی ، وەکی وی یئ قویتی فەشیرت دا
بهای پی وی گران ببت ، چ زمرەرەکا تایبەت بت
بگەهتە بکری ب تنی ، وەکی وی یئ عەیبا
تشتی فەشیرت دا بکری پی نەحەسییت .

ییّ اسی ییّ : قهنجیکارییّ بکەت ،
ومه بهستا مه ب قهنجیکارییّ ئه وه بازرگان ییّ
بیّ وژدان نهبت ، راسته تجارت بو هندییه
خودان مفای بکەت ومالیّ خوّ زیده بکەت ،
بهلیّ دفتیّت بهریّ خودانی ل زیدهیییّ ب تنیّ
نهبت ، ودفتیّت ئه و بزانت خیرخوازی
وبینفرههی ونهرم وحهلیمی ژ ویّ قهنجی ییّ یه
یا خودی ئه مر پیّ کری .

ییّ چاریّ : دهمیّ تاجر ب کاریّ خوّ رادبت
دفتیّت ئاگه ه ژ دینیّ خوّ ههبت ودینداری یا خوّ
قوربانی بازرگانییّ نهکەت ،

وهنگی دی وی ئاگه ژ دینی خو ههبت ئهگهر وی
ئهف ههر شهش مهسهله ل بهرچاڤ گرتن :
- کو ئنیه تا وی ب فی بازارگانییی ئه و بت
ئاڤا روییی خو ب خواستنی نه پیرت .
- وکو مه خسه دا وی ئه و بت ئه و ب فی کاری
خو هه وجهی یه کی ژ هه وجهی یی جفاکا
ئیسلامی ب جه بینت ؛ چونکی بی
تجارهت کاری خه لکی ب ریفه ناچت .
- ئهف بازارگانییا وی دڤیت هند ومختی وی تژی
نه کهت کو جه بو بازارگانییا ئاخرمتی نه مینت .
- خو ل دهمی ب کاری بازارگانییی ژی رادبت
دڤیت ئه و خودی ژ بیر نه کهت .
- دڤیت حرصا وی ل سهر بازارگانییی هند
دژوار نه بت کو ل سهر دلی وی زال ببت
فیجا ب حسیبا فایده ی وخوساره تییی بهری
خو بده ته هه می تشتان .

- دڤيٽ نه بهس ئهو خو ژ حهرامی بلخته پاش ،
بهلكی خو تشتی شك ژى بو وی ژى چى ببت كو نه
يى حهلاله ئهو خو ژى بلخته پاش .

ئهو تاجرى ب فى رهنگى بت

ئهو تاجرى ب فى رهنگى بت دى شيٽ
ديندارى يا خو پاريزت و خوځهته ژ وان يين
روژا قيامهتى دكهفنه بهر سيبهرا خودى، دهمى
چو سيبهرا نههين ژ سيبهرا خودى پيڤهتر.

بازرگانی يا ههرام:

بهرانبهرا فى ديمهنى سپى ديمهنهكى رهش
ژى ههيه، ديمهنى وى بازرگانی يى يه ئهوا ژ
بلى مالى و فايدى ئاگهه ژ چو تشتى دى
نهماى، د فى ديمهنى دا بى وژدانى و دلرهشى و
زۆردارى و غش و ئستغلال و ههر خرابى يهكا
دى يا بيٽه سهر هزرا ته تيڊا ههيه،

و مروقی تاجر نه گهر نهو نهبت یی ئاگه هی
یا وی ژ دینی و نه خلاق هی دی بته نهو دزی
ل پیشچاف مالی خه لکی گور دکمه ته لیس خؤ!
و نه گهر مال نهو بت یی روی یی خودانی ژ
شهرمزاری یا خواستنی بپاریزت، ههر نهو یی
شهرمزاری یا ئاخره تی ژی دئینه ریکی نه گهر
هات و نهو مال نه نهو بت یی وی ب ریکه کا
حلال کومکری، دو گورگین زیده برسی نه گهر
تو بهرده یه ناف که ره کی پهزی هند زمره یی
ئاگه هینه وی پهزی هندی حرصا مروقی ل
سهر کومکرنا مالی و گه هشتنا مه نصبین بلند
زمره یی دگه هینه دینی مروقی، نهفه گوئنا
پیغه مبهری یه - سلاف لی بن وهکی نه حمده و
ترمزی ژ که عبی کور یی مالی فهدگو هی زن.

بۆچی؟

چونكى گاڤا ئارمانجا مروڤى بهس بوو ئهو
مالى خو زېده بكهت، و مهنصبين بلند ب دهست
خوفه بينت، بهرى وى نامينته ل هندى كانى
ئهو ماله يى وى گههاندى يه خو مالهكى
ههلاله يان نه، و ئىكجار بهرى وى نامينته ل
هندى كو ئهو فى مالى د رىكىن خيىر دا خهرج
بكهت، و ئهفهيه رىكا تىكچوونى، ئهو رىكا ل
ئاخرهتى شهرمزارى يى دئينته رىكا خودانى،
ما نه پى يى مروڤى ل مهحشرى ژ جه نالفت
ههتا پسيار ژى نهئيتتهكرن: مالى خو ته ژ كيڤه
ئىنابوو و ته د چ رىكى دا خهرج كرىوو وهكى
(دارهمى) ژ (موعازى كورى جهبهلى)
فهدگوھيژت، ديژرت پيڤه مبهري. سلاف لى بن. گوت:

(لا تزول قدما عبد يوم القيامة حتى يسأل عن أربع عن عمره فيما أفناه وعن جسده فيما أبلاه وعن ماله من أين اكتسبه وفيما وضعه وعن علمه ماذا عمل فيه - روژا قیامهتی عهدهکی پی یی وی ژ جه نالفت ههتا پسیارا چار تشتان ژئی دئیته کرن: عومری وی کانئ د چ دا بوړاندی یه، و لهشی وی کانئ د چ دا ب کار ئینایه، و مالی وی کانئ ژ کیفی ئینایه و د چ دا خهرج کری یه، و علمی وی کانئ چ کار پیچ کری یه).
ئهری تاجری ههرا مخور وی روژی چ بهر سف دی ههبت؟

زانایهکی دگوت: گرفتاری یا مرنئ ئهو نینه کاڤا مروؤ مر مالی مروؤی ههمی ژ دهستی وی دچت،

گرفتاری نهوه پسپارا وی مالی ههمی یی ژئی
دئیته کرن، فیجا ههوه موصیبهتهکا ژ فی
مهزنتر دیتی یه؟ و بازرگانی یا حهرام بهری
خودانی ددمته دو موصیبهتان ئیک ژ یا دی مهزنتره:
یا ئیکى: خه ما وی یا مهزن دی ئه و بت
تجارهتا خو ب رهواج بیخت و سهرمالی خو زیده
بکته بیی بهری خو بدهتی کانئ ئه و ریکا ئه و
ئه و فی مالی پی ب دهست خو دئیخت ریکهکا
حهلاله یان نه، له و دی بیینی ههر ریکهکا مالی وی
پی زیده ببت ئه و دی ب کار ئینت، ههتا رۆژهک
ب سهرا دا دئیت مالی وی ههمی حهرام دبت، و ئه و
لهشی ب حهرامی یی شین ببت پتر یی ژ ههژی
ئاگری یه وهکی د وی حه دیسی دا هاتی یا
(حاکمی) ژ (ئه بووبه کری) فهگوهاستی تیدا هاتی
یه: (من نبت لحمه من السحت فالنار أولى به).

و مروّقی حهرامی بخوٲ و حهرامی بکهته بهر
خوٲ دوعایین وی قه‌بویل نابن وهکی د وی
حه‌دیسّ دا هاتی یا (موسلمی)
ژ (ئه‌بووه‌وره‌میره‌ی) قه‌گوه‌استی.

یا دووی: ته‌ماعی یا وی ریکی نادمتی ئه‌و‌قی مالی
د ریکی‌ن شهرعی یین دوردهست دا خه‌رج بکهته
له‌و سّ ئاتافین مه‌زن دی ئینه ریکا وی:
یا ئیکی: ئه‌ف مالی دی بو وی بته هاریکار ل
سه‌ر کرنا وان گونه‌هان یین خودی به‌ری وی
ژی دایه‌ پاش، و مروّقی گا‌فا خوٲ ده‌وله‌مه‌ند
دیت و باومری یه‌کا مه‌زن د دلی دا نه‌بت دی د
سه‌ر پی یی خوٲ دا چت.

يا دووی: ئەف مالە دى وى فيرى خوشى يى
كەت، حەتا خوشى و بەرفرەھى دبتە پشكەك ژ
ژینا وى، لەو ئیدی ب مرنا وى یە ئەو ل ژینا
خۆ یا بەر هنگى بزفرتەفە، فیجا دى وى بینى
ئەو ھەمى ریکان - یین حەلال و یین حەرام -
دى ب کار ئینت دا فى دەولەمەندى یى ژ دەست
خۆ نەکەت.

يا سى یى: و ئەفە ژ ھەمى یى مەزنترە -
زەنگینی و مالى و ئیکا ھند دى ژ وى چى
کەت کو ئەو خودایى خۆ ژ بیر بکەت، و حەقى
وى ژ سەر خۆ پانەکەت، و ژ بیرکرا مروفی بو
خودى ئەو دەرگەھە یى ھەمى خرابى یین دى
د دويف دا دئین.

به ره رهك ژ دیرۆكى:

ژ نافبهرا سهرهاتى يين وان پيغه مبهرا ن يين
فورئانى بو مه فه گيرايين سهرهاتى يا
پيغه مبهركى ههيه باشتريين دهرس ل سهر
دوير دينى يا تاجر يين بى وژدان ژى دئيتته
ومرگرتن، و كانى چ عهزاب خودى دئيتته ريكا
وى مللهتى يى دهرسپاكى يى د كرين و فروتنى
دا نهكهت.. نهف سهرهاتى يه سهرهاتى يا
شوعهيب پيغه مبهرى يه، نهوى خودى بو
خهلكى باژيرى مهديهنى و دهوروبهريين وى
هنارتى، دا بهرى وان بدهته دينى خودى و
نهخلاقى باش د تهعامولى و كرين و فروتنى
دا.

خودایی مهزن دبیژت: ﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ وَلَا تَتَّقُوا الْمَكِّيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَبُّكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ ﴿٨٥﴾ وَيَقَوْمِ أَوفُوا الْمَكِّيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾ بَقِيَتْ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِخَفِيضٍ ﴿٨٦﴾ قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلَوْتَنَا تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾﴾ - و مه بو
خهلکی مهديهنی برایی وان شوعهیب هنارت،
ئینا وی گوٲت: نهی مللهنی من په‌رستنا خودی
ب تنی بکه‌ن، هه‌وه ژ وی پیٲه‌تر چو خودایی‌ن
هیژای په‌رستننن نینن، و هوین مافی مروٲان د
پیٲان و کیٲشانی دا کیٲ نه‌که‌ن،

هندی ئەزم ئەز دبینم هوین د ژینهکا
بهرفره و دموله‌مه‌ند دا دژین، و هندی ئەزم ژ
بهر کی‌مکرنا هه‌وه بو کی‌شان و پیقانان ئەز
دترسم عه‌زابا رۆژه‌کا وه‌سا ب سهر هه‌وه دا
بی‌ت کو دۆری ل هه‌وه بگرت. و ئە‌ی ملله‌تی من
هوین ب دادی یی پیقان و کی‌شان پیک بینن، و
مافین مرو‌فان د هه‌می تستان دا کی‌م نه‌که‌ن، و
هوین د عه‌ردی دا نه‌که‌رن بی ئە‌مری یا خودی
بکه‌ن و خرابکاری یی به‌لاف که‌ن. ئە‌و مفای
حه‌لال یی بو هه‌وه دمینت پشته‌ی هوین کی‌شان
و پیقانی ب دورستی پیک بینن بو هه‌وه چی‌تره
ژ وی مالی حه‌رام یی هوین ب حیه‌ل ب ده‌ست
خۆ‌فه‌ دئینن، ئە‌که‌ر ب دورستی هه‌وه باو‌مری
ب خودی هه‌بت،

هوبن پیگیری یی ب فەرمانا وی بکەن، و ئەز ل سەر
هەوێ زێرمفان نینم کاری هەوێ بهژمیڤم.

وان گۆت: ئەو شەعەیب ئەری ئەو نفیژا تو
دکەو فەرمانی ل تە دکەت کو ئەم پەرستنا وان
صەنەمان بهیڵین یین بابین مە پەرستن بو
دکر، یان ئەم وان فەند و فیڵین مە دقین د مائی
خۆ دا بکەین؟ و وان - ب ترانه پیکن فە -
گۆتە وی: ب راستی هندی تویی تو مروڤهکی
ئارام و سەر راستی ﴿هود: ۸۷-۸۴﴾.

وەکی ژ ڤان ئایەتان ئاشکەرا دبت شوعەیب
پیڤەمبەری ل دەسپیکێ ڤیا فەسادا مللەتی خۆ
یا عەقائیدی دورست بکەت و بەری وان بدەتە
باوەری یەکا دورست ب خودی و دینی وی؛ دا
بشتی هنگی فەسادا وان یا جفاکی

و ب تایبه تی د لایئ موعامله تی و کرین و
فرۆتنی دا ب سانا هی بیته چاره سه ر کرن؛
چونکی د دینی خودی دا هه می پیکشه د
گریداینه، و لایئ جفاکی و ئابوری - ب دیتنا
ئیسلا ما خودی - دقیت ل سه ر بناخه یه کی
موکم بیته دانان، بناخه یه کی گوهر پینیت
وهختی کاری ته نه کهن، و نه و ب فی چه ندی ژ
هه می دیتن و بهر یخودانی خه لکی جودا دبت،
نه و دیتن ل سه ر هزرا مرو فی یا کیم دئینه
ئافا کرن.

ژ وان عه ده تیئ کو کو د ناف ملله تی شوعه یی
دا به لاف: کی شان و پیقانی وان د دورست
نه بوون، و نه و بهایی وان ژ خه لکی و مردگرت نه
بهایی وی تشتی بوو یی وان ددایی، دهمی وان فیابا
تشته کی ژ ئیکی بکرن دا وی تشتی بی بها کهن

و گاڤا وان نهو تشت بؤ خو دفرؤت داخوآزا
بهايهكی مهزن دكر، و چونكى دمقهرا وان
دكهفته سهر ريكا كاروانى يان نهو دچوونه د
ريكا وان دا و تشتی وان ب بهايهكی نهريزان ژى
دكرى بهرى نهو بيينه د بازاری دا و بهاى تشتی
خو یى درست بزنان، و مهخسهدا وان ب فى
همى یى نهو بوو نهو خرابكارى یى د عهردى
دا بكه، و مالى خهلكى بى حهق بگههيننه خو.
گاڤا پيغهمبهري وان شوعهيب هاتى و ژ وان
خواستى نهو فى كارى بهيلن، و غشى و حيلى و
درهوى د كرين و فروتنى دا نهكه؛ دا خودى
غهمبى ل وان نهكهت، گوآنا وان نهقه بوو، وان
گوآ: نهري نفیژين ته چ عهلاقهت ب بازار و
كرين و فروآنا مهقه ههيه؟!

یه‌عنی هه‌روه‌کی زمان حالی وان وه‌کی یی
(علمانی یی) ئه‌فرۆ دگۆت: دین ل کیهه، و
ئابۆر و بازرگانی ل کیهه؟ نه‌یژین خو بکه و
مای خۆ د کرپن و فروتنه مه نه‌که.. و ده‌می
وان دین و دنیا ژیک جودا کری، خودی ل وان
هاته غه‌زه‌بی و نه دنیا بو وان هیلا و نه دین
وان هه‌بوو.

ج‌زایه‌کی دژوار:

ئه‌گه‌ر ج‌زایی بازرگانی راستگۆ و ده‌سپاک ل
دنیا یی ئه‌و بت خودی به‌ره‌مه‌تی بو وی به‌ه‌افیه
مالی وی، و ل روژا قیامه‌تی وی بده‌ته به‌ر
سیبهره‌خۆ، و ب سلامه‌تی ژ ته‌نگافی یا مه‌زن
روژی دهر باز بکه‌ت، بازرگانی دره‌وین یی حیلی
و غشی و خیانه‌تی بکه‌ت ج‌زایه‌کی دژوار ل
دنیا یی و ئاخ‌ره‌تی بو هه‌یه،

و گرفتاری نه‌وه زمره‌را خرابی یا وی ل
دنیايي نه ب تنی دگه‌ته وی به‌لکی دگه‌ته
جفاکي ههمی یی، نه‌و جفاکا دمستی وی ژ
خرابی یی نه‌گرت، و به‌ری وی ژ فی کریتی یی
نه‌ده‌ته پاش.

(بن ماجه) ژ (عه‌بدللاهی کورئ عومه‌ری
فه‌دگوه‌یزت، دبیزت: روزه‌کی پیغه‌مبه‌ری -
سلاف لی بن - به‌ری خو دا مه و گوٲ: ﴿يَا مَعْشَرَ
الْمُهَاجِرِينَ ! خِصَالُ خَمْسٍ إِذَا ابْتُلِيتُمْ بِهِنَّ ، وَأَعُوذُ
بِاللَّهِ أَنْ تُدْرِكُوهُنَّ : لَمْ تَظْهَرِ الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ قَطُّ ؛
حَتَّى يُعْلِنُوا بِهَا ؛ إِلَّا فَشَا فِيهِمُ الطَّاعُونَ وَالْأَوْجَاعُ
الَّتِي لَمْ تَكُنْ مَضَتْ فِي أَسْلَافِهِمُ الَّذِينَ مَضَوْا ، وَلَمْ
يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِلَّا أَخَذُوا بِالسِّنِينَ وَشِدَّةِ
الْمُونَةِ ، وَجَوْرِ السُّلْطَانِ عَلَيْهِمْ ، وَلَمْ يَمْنَعُوا زَكَاةَ
أَمْوَالِهِمْ إِلَّا مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ ،

ولولا البهائم لم يُمَطَّرُوا ، ولم يَنْقَضُوا عهدَ الله
وعهدَ رسوله إلا سَلَّطَ اللهُ عليهم عدوهم من غيرهم
، فأخذوا بعضَ ما كان في أيديهم ، وما لم تحْكُم
أئمتهم بكتابِ الله عزَّ وجلَّ ويتخيروا فيما أنزلَ اللهُ
إلا جعل اللهُ بأسهم بينهم -

گهلی مشهختان پینج تشت ههنه نهگهر ب
سهر ههوه دا بئن و نهز خو ب خودی دپاریزم
کو هوین بگههنی: ههر مللهتهکی فاحشه د ناف
دا پهیدا بوو ب رهنگهکی وهسا کو نهو ناشکهر
بکهن ئیشین وهسا د ناف وان دا دی بهلاف بن
یین کو د ناف پیشی یین وان دا نهههین، و گاڤا
وان حيله د کیشان و پیقانی دا کر خهلا و
گرانی دی د ناف وان دا بهلاف بت و مهزنین وان
دی زورداری یی ل وان کهن، و نهگهر وان زکاتا
مالی خو نهدا باران دی ژ وان ئینه برین

و نه گهر ژ بهر چه یوانه تان نه با ههر باران بو
نه دهات، و چی گاڤا وان پهیمانا خودی و
پیځه مبهري وی شکاند خودی دوزمنه کی نه ژ
وان دی ل سهر وان زال کهت، فیجا نه و دی
هنده کی ژ وی تشتی د دمستی وان دا هه ی بهت،
و چی گاڤا مه زنی وان حوکم ب قورئانی نه کر
خودی دی وان فیکرا بهر دمت.

و د چه دیسه کا دی دا یا (موسلم) ژ
(نه بوزهری) فه دگو هیزت، هاتی یه:
پیځه مبهري - سلاق لی بن - سی جارن گوت:
﴿سی مروف هه نه روژا قیامه تی خودی نه
دگهل دناخفت، نه بهری خو ددمتی و نه وان ژ
گونه هان پاقر دکهت و عه زابه کا دژوار بو
هه یه﴾ (نه بوزهری) گوت: نه و تی چوون و
خوسارمت بوون، نه و کینه نه ی پیځه مبهري خودی؟

پيغهمبهري - سلاف لي بن - گوت: ﴿ئهو
زهلامی جلكين خو وەسا شوپ دكەت هەتا
دگەهتە د بن گۆزەكان دا، و ئەوئ خيران ددمت
و خيرين خو دكەتە منەت، و ئەو تاجري تشتی
خو ب سويندان دفرۆشت﴾.

(۱۱)

پیغه مبهرو راستگو و شهید

دیسان ژ وان رهنګین مروّقان یین خودی روژا
قیامه تی وان ژ ترس و سهما مهزن رزگار
دکته و ددته بهر رحما خو و هند روّناهی
یی ب رزقی وان دکته کو نهو ریکا خو پی
ببینن - وهکی ئیمامی شافعی د (موسندها) خو
دا ژ (ئهنه سی کورئ مالکی) فه دگو هیژت :-
پیغه مبهرو راستگو و شهیدن.. ئهنه س
دبیژت: ﴿جبریلی گوته پیغه مبهری - سلاف لی
بن :- ل روژا ئهینی یی سه عه تهك ههیه ههر
خودان باومره کی تیډا دوعایا خیږی بکته
به رسفا وی دی ئیته دان، و نهف روژمیه یا ل نک
مه دبیزنی: روژا زیدهیی یی،

پیغمبه‌ری - سلاڤ لئ بن - گوئی: ئه‌ی جبریل
روژا زیده‌یی یی چیه؟ جبریلی گوئی: خودایی ته
نهاله‌کا به‌رفره‌ه د به‌حه‌شتی دا دانایه کۆمیین
مسکی لئ هه‌نه، فێجا ئه‌گهر بوو روژا قیامه‌تی
خودایی مه‌زن هندی وی بقییت ژ ملیاکه‌تیین خو
دئینته خواری، و ل دۆری هنده‌ک منبه‌ریین
روناهی یی هه‌نه جه‌یین پیغمبه‌ره‌ان ل سهر
داناینه، و ل ره‌خ و روی ییین وان منبه‌ره‌ان هنده‌ک
منبه‌ریین دی ییین ژ زی‌ری هه‌نه ب یاقوت و
زه‌به‌رجه‌دان د نه‌خشان‌دینه، شه‌هید و راستگو ل
سهر دروینشتینه...

ژ فئی حه‌دیسئ ئاشکه‌را دب‌ت کو ئه‌ف ههر سی
ره‌نگیین مروّفان - و ب تایبه‌تی پیغمبه‌ر -
سه‌روه‌ریین وان مروّفانه ییین خودی وان دده‌ته‌به‌ر
سیبهره‌ خۆ، و ژ ترسا مه‌زن ته‌نا دکه‌ت.

پیغهمبه رین خودی:

ئەون یین خەلکی هەمی یی ب ریکا وان
خودی نیاسی، و ئەو خیرا گەهشتی ییە وان
کەسین روژا قیامەتی خودی وان ددەتە بەر
سیبەرا خو ب ریکا پیغهمبه ران یا گەهشتی یی،
و ئەوی بەری خەلکی بدەتە باشی یەکی خیرا
وی هندی یا وی کەسی یە یی وی باشی یی
بکەت.

و ژ بەر کو دەرەجا پیغهمبه را ژ یا هەمی
خەلکی بلندترە، روژا قیامەتی دەمی روژ دنیته
هندافی سەری مرووفان و ئەو دکەفنه د تەنگافی
یەکا دژوار دا، خەلک قەستا پیغهمبه ران دکەن؛
دا ئەو مەهدەری بو وان بکەن، و ژ خودایی خو
بخوازن ئەو بیته و حسیبی دکەل بەنی یین خو
بکەت، هنگی پیغهمبه ر ژ وی تەنگافی یی د
تەنانە، و ل بهر سيبهرا خودایی خو دژین،

و ئەو مروؤف ژ نك پيځه مبهركى بۆ نك
پيځه مبهركى دى دئيڻه فهگوهاستن ههتا
دئيڻه نك سهروهرى پيځه مبهران، و سهييدى
دووندهها ئادهى، موحه ممه دى هلبژارتى -
سلاف لى بن - و ب ئانهى يا خودى و دهستويى
يا وى ئەو دئيىت و مهدهرى بۆ خهلكى
مهحشرى دكهت، و حسيب دهست پى دكهت)
حهديسا مهدهرا مهزن بوخارى و موسلم
ژ ئه نهسى كورپى مالكى فهدگوهيژن.
و قهدر و بهايى پيځه مبهران ژ هندی بهرچاقتره
كو ئەم ل فيرى بهحس ژى بكهين، و ئاخفتنى
ل دۆر دريژ بكهين.

مروؤفين راستگو:

يپن كو ب عه ره بى ديژنى: (الصديقون)،
و ئەفه ئهون يپن كو د باوهرى يا خو دا
د راستگو،

و مروڤ د باومری یا خو دا یی راستگو نابت
حه تا دلی خو هه می یی، و ئاشکرای و نهینی
یین خو ته سلیمی خودی و پیغه مبهری وی
بکته و ژ وان پیغه تر منته ب که سه کی دی
نه بت.

و مه رته با فان رهنگه مروڤان ئیکسه ر پشته
مه رته با پیغه مبهران دئیت، وه کی ژ وی
حه دیسان ل ده سپیکی مه فه گیرای بو مه
ئاشکه را بووی، و د قورئانا پیروژ زی دا خودایی
مه زن نه ڤ مروڤه ل مه رته با دووی ئینان و
ئیکسه ر پشته پیغه مبهران به حسی وان کر
وه کی نه مر کری:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ
أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ۝﴾

و ههچی یی گوهداری یا فهرمانیی خودی و
ریکا پیغه مبهری وی موحه ممه دی سلاف لی بن
بکهت نهو نهو یی خودی بهایی وان مهزن
کری، فیجا نهو دی هه فالینی یا وان کهن یی
خودی قهنجی ب بهحهشتی دگهل کری ژ
پیغه مبهر و راستگو یان نهو یی ب دورستی
باومری ئینان، و شهید یی د ریکا خودی دا و
چاکین خودان باومران، و نهو چ باش هه فالن
وان د بهحهشتی دا ههین ﴿النساء ۶۹﴾.

و دا پتر بو مه ئاشكەرا ببت كانى ئەف رەنگى
مروغان ب چ سالۆخەتن دى بىژين:
ژ سالۆخەتین راستگوياڻە:

(۱) ئەو باۋەرى يى ب ۋەھى يا خودى ھەمى
يى دئىنن، و گۆتتا پىڭەمبەرى - سلاڧ لى بن ت
ل نك وان يا ھندى نىنە دان و ستاندىن ل سەر
بىنە كرن كانى يا دورستە يان نە، يان زى كانى
بۆچى پىڭەمبەرى ئەڧ ئاخفتنە گۆتى يە، ب
تنى يا گرنگ ل نك وان ئەۋە كانى راستە
پىڭەمبەرى ئەڧ گۆتنە گۆتى يە يان نە، ئەگەر
ئەيە.. خلاس گۆتنەكا دورستە بىي ئەۋ خۇ ل
ھندى بگرن كانى عەقلى وان دى چ بىژت و
چاۋا تەڧسىر كەت، رۇژا پىڭەمبەرى - سلاڧ لى
بن - د ناف مللەتى خۇ دا بەلاڧ كرى كو خودى
د شەڧەكى دا ئەۋ يى برى يە (بەيتولەڧدس)ى
و يى ئىنايەڧە،

ل بهر وان گهلهك يا ب زهحمهت بوو ځی
چهندی باومر بکهن، هندهك چوونه نك
(ئهبوبهكری راستگو) و گوټنی: ههڤالی ته یی
هو دبیرت، وان هزر كر ئهو زی ودهکی وان دی
دو دل بت کانی باومر بکهت یان نه،
ئهبوبهكری گوته وان: ئهگهر وه وهگوټبت
راسته! يا گرنگ ل نك ئهبوبهكری ئهو بوو
بزانت کانی راسته پیغمبهري - سلاڤ لی بن -
ئهو تشته گوته یه یان نه، و ئهگهر وی ئهو
گوټبت راسته.. و ئهو کهسین خو ب خودان
باومر دزانن و دگهل هندی زی عهقلی خو، یان
زهوقی خو، یان مهصلهحهتا خو دکهنه چهکهه
بو باومری پی ئینان و وهرگرتنا چه دیسین
پیغمبهري - سلاڤ لی بن - ئهوان ب دورستی
باومری نه ئینایه، بلا ل خو بزفرن.

(۲) ئەو رىخا خۇ، و مالى خۇ، و ھەر تىشتەكى
وان ھەي، ب دى خۇش گۆرى خودى و
پىغەمبەرى وى - سلاڧ لى بن - دىكەن، و ئەو ڧى
خۇگۆرىكرنى ناكەنە مەنەت ل سەر كەسى؛
چونكى ژ بلى رازىبونى خودى بەرى وان ل
تىشتەكى دى نىنە، و ئىك ژ وان دەلىڧەيەكا ب
تنى ژى دودل نابت كو رىخا خۇ پىشكىش بىكەت
ئەگەر ھات و وى زانى ئەو ب ڧى ئىكى
پىغەمبەرى خودى، يان ئەو ھەقى يا پىغەمبەر
پى ھاتى، دى پارىزت.

و دىرۇكا سەھابى يان گەلەك بەرپەرپىن
گەش - د ڧى مەجالى دا - د نالڧ خۇ دا پاراستىنە،
ئەو بەرپەرپىن ھندى دگەھىنن كو ئەڧ جىلە د
باوھرى يا خۇ دا جىلەكى راستگۇ بوو،

و ههما بهسه ل فیڙی ئهم ئیشارمتی بدمینه
سهرهاتی یا شههیدبوونا (زمیدی کورئ
دهسنه‌ی) کو ئیک ژ خه‌لکی مه‌دینی بوو، ژ
ئه‌نصاری یان، دهمی کافرین مه‌که‌هی ئهو گرتی
و بری دا بکوژن، ئه‌بووسوفیانی گوئی:
- ئه‌ری ته‌ هه‌ز دکر ئه‌گهر تو فی کافی د ناف
عه‌یالی خو دا بای و موحه‌مه‌د ل شوینا ته‌ با
مه‌ کوشت با؟
زمیدی گوئی:

- ب خودی ئه‌گهر بیژنه‌ من: ته‌ پی خوشه‌ تو
فی کافی د ناف عه‌یالی خو دا بای، و موحه‌مه‌د
ل وی جه‌ی ئهو لی ستری یه‌ک چووبا د پی یی
وی را.. ئه‌ز دا بیژم: نه‌!
و و منه‌بت بیته‌ هه‌ز کرن کو ئه‌ف
خو‌گۆریکرنه‌ یا تایبه‌ت بوو ب وی دهمی فه‌ یی
پیغه‌مه‌ر - سلاف لی بن - تیدا ژیا،

و خوگۆریکرا مروفی بو سووننهت و وی
ریکی یا پیغمبهر پی هاتی گهلهك یا کیتر
نینه ژ خوگۆریکرا مروفی بو پیغمبهری ب
خۆ.

(۳) و چونکی وان باومری یهکا بی توخیب ب
پیغمبهری - سلاف لی بن - و دینی وی ههیه،
ئهو چو ری و ریبارا پیغمبهری نائیخن، و ئیک
ژ وان مرنا خو باشر دبینت ژ هندی کو ل
جههکی بژیت دینی خودی یی لی حاکم نهبت.

(۴) و مروفی ن راستگو ئهون یین دینی ژ
ژیدمری وی یی دورست و مردگرن، کو کیتاب و
سووننهته، و تیگههشتنا وان ژی بو دینی
تیگههشتنهکا دورسته، ل دویف مهنهجی
پیشی یین فی ئوممهتی یه.

(۵) و ومكى ژ نافی فان مروّڤان (الصديقون)
دئیتە زانین ئەو توخمەكى مروّڤانە راستگویی
و باومەری ئینانا ب راستی یی نیشانا وانە، ئەو
پئ دئینە نیاسین، لەو درەو و درەوکرنا ب
حەقی یی ریکاکا خو ل نک فی رەنگی مروّڤان
نابینت و دبت ئەفە پشکەك ژ حکمەتا ھندی
بت کو تاجری راستگوو روژا قیامەتی دی د گەل
فی توخمی مروّڤان بت.

مروّڤین شەھید:

و شەھید - ب دیتنا ئیسلامی - ئەو کەسی
خودان باومەرە یی کو قەستە بەروکین شەری
کری، و بەرانبەر کافر و بی دینان راوەستیای؛
دا دینی خودی ب سەر کەفت، فیجا رەحا خو د
فی ریکی دا گووری ئیسلامی کری، و د مەیدانا
جیھادی دا ھاتی یە کوشتن،

ئەفەیه شهید یی کو خودی کەرما مەزن
دگەل کری و ئەو دایە بەر سیبەرە خو، و
گەلەك قەنجی یین دی ژى د گەل کرین.

د حەدیسەکا دورست دا یا (ئیمام ئەحمەد)
ژ (عوتبەیی کورپی عەبدی) فەدگوهیژت،
پێغەمبەر - سلاق لی بن - بەحسی وی مروفی
خودان باومر دکەت یی کو ب رجا خو و مالیج
خو دەرکەفتی یە جیهادا د ریکا خودی دا
و هنگی راوهسیای حەتا هاتی یە کوشتن،
و دبیزت: ﴿ئەو یی د خیفەتەکی فە ل بن
عەرشى ژ پێغەمبەرەن پێقەتر دەرەجا کەسەکی
ژ یا وی ب قەدرتر نینە..﴾.

ل دەسپیکى دى بیژین: خودایى مەزن
د قورئانی دا دبیزتە مە: هوین هزر نەکەن
ئەوین د ریکا خودی دا شهید دبن دمرینە:

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ (١٥٤) - و هوین گهلی خودان باومران، نه بیژنه وان جیهادکه ران نهوین د ریکا خودی دا دئینه کوشتن: نهو دمرینه، بهلکی نهو ب ژینه کا تایبته ب وان فه د گورپن خو دا دزیندینه، ب تنی خودی ب وی ژینی یی زانایه، بهلی هوین پی ناحهسن ﴿البقره: ١٥٤﴾.

و د نایه ته کا دی دا خودایی مه زن دبیرت: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾ (١٦٩) فَرِحِينَ بِمَاءِ اتِّلَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ - و تو نهی موچه ممه د، هزر نه که کو نهوین د ریکا خودی دا هاتینه کوشتن دمرینه

ب چو ناحهسن، بهلکی نهو د ژینهکا
بهزرهخی دا دزیندنه ل نک خودایی خو یی
وان جیهاد بو وی کری، و د ریکا وی دا هاتینه
کوشتن، رزقی وان د بهحشتی دا بو وان دئیته
دان، و نهو یین د خوشی یان دا. نهو گهلهک
کهیفخوش بوون دهمی خودی منعت ل وان
کری، و ژقهنجی یا خو یا مهزن و کهرهما خو
یا بهرفره نهو نعمت و رازیبوونا چافین وان
پی روهن ببن دایی، و وان کهیف ب برایین وان
یین موجهد دئیت نهوین وان ل پشت خو
هیلاینه ل دنیاوی؛ دا نهو زی ب وی
سهرکهفتنی ب سهر کهفن یا نهو پی
سهرکهفتین، ژ بهر کو نهو دزان هندی نهون
نهو زی دی گهههه وی خیری یا نهو گههشتینی،

ئەگەر ئەو ژى د ریکا خودى دا هاتنه کوشتن، و
کو چو ترس ل سهر وان د وی تشتى دا یی ل
ئاخرمتی دئیته ریکا وان نینه، و ئەو ب خەم
ناکەفن ل سهر وی بارا نهگهشتى یه وان ژ
دنیاپی. و ئەو د کهیفهکا مهزن دانه ژ بهر وان
قهنجی یین خودی یین بو وان هاتینه دان، و کو
خودایی خیرا وان یین باوهرى ب وی ئینای
بهرزە ناکەت، بهلکی ژ قهنجی یا خو بو وان ب
خودان دکەت و مهزن دکەت ﴿ (ال عمران:
۱۷۸-۱۶۹).

و چونکی ئەو کهسین قهستا جیهادی دکەن و
بهرانبهەر دوژمنین خودی رادوهرستن، پی ل
ترسی ددانن و مهردینی یی ب رحا خو دکەن،
خودی جزایی وان دکەته ئەو ترسا ئاخرمتی
ژ سهر وان رادکەت؛

چونکی دو ترس ل سهر خودان باومری کوم
نابن، و مهردینی یی دگهل وی دکهت وی ددهته
بهر سیههرا خو و خوشی یا بهحهشتی یا مهزن
ب رزقی وی دکهت، پیغمبهه - سلاف لی بن -
دبیژت: ﴿هندي رحین شهیدانه یین د زکی
تهیرهکی کهسک دا ژ فیقی یی بهحهشتی یان ژ
دارین بهحهشتی دخون﴾ ئیمای ترمزی فی
حه دیسی فه دگوهیژت.

ئه فه قهنجی یا مهزن هیشتا ل جیهانا
به رزهخی دگهل شهیدان دئیته کرن بهری
قیامهت راببت و بهحهشتی بچه بهحهشتی، و
پشتی قیامهت رادبت و بهحهشتی دچه
بهحهشتی، جه شهیدان د بهحهشتی دا ب
وی رهنگی یه یی د وی هه دیسی دا هاتی یا
ئیمای شافعی ژ ئهنهسی کوری مالکی فه دگوهیژت
ومکی د دهسپیکا فی بابوتی دا فه گیرای.

و د حه‌دیسین دورست دا هاتی یه کو خودی
وان قه‌نجی یان ددهته مروقی شه‌هید یین
کو نه‌دهته چو که‌سین دی، بو نموونه:

ههر ژ وی دهمی چپکا ئیکئی یا خوینا وی
درژت خودی گونه‌هین وی ههمی یان بو ژئی
دبه‌ت، و ههر هنگی جهی وی ل به‌حه‌شتی بو
دئیته نیشادان، و نه‌و ژ عه‌زابا قه‌بری دئیته
پاراستن، و ترس و سه‌هما مه‌زن یا روژا
قیامه‌تی ناگه‌ته وی، و مه‌هدرا وی بو
حه‌فتی که‌سان ژ بنه‌مالا وی دئیته قه‌بویلکرن
ئه‌فه و هنده‌ک تایبه‌تمه‌ندی یین دی یین
شه‌هیدی د وی حه‌دیس د هاتینه یا نه‌حمه‌د و
ترمزی و ئبن ماجه‌ی ژ مقدامی فه‌دگو‌هی‌زن.
و دقیت هزر نه‌ئیه‌ته کرن کو شه‌هیدین ئوممه‌تا
موحه‌مه‌دی - سلاف لی بن - به‌س نه‌ون یین کو
ل به‌روکین شه‌ری کافران دئیته کوشتن،

هەر چهنده ئەفه سەرورین هەمی شەهیدانە،
گەلەك كەس هەنە ژ شەهیدان دئینه هژمارتن،
یان خیرا شەهیدا بو دئیتە دان، ژ وان:

- ئەوئ ل بهر سنگی حاکمەکی زالم راوەستت
و حەقی یی بیژتی، فیجا ئەو حاکم وی بکوژت،
پیغەمبەر - سلاق لی بن - دبیزت: ﴿سەییدي
شەهیدان حەمزەیی کورئ عەبدولەتەلبی یه، و
ئەو زەلامی ل بهر سنگی مەزنەکی زالم
راوەستت و بهرئ وی بدمتە باشی یی و وی ژ
خرابی یی پاشفە لی بدمت، فیجا ئەو وی
بکوژت﴾ حاکم فی حەدیسئ ژ جابری
فەدگوھیزت.

مەعنا: جیهادا ب ئەزمانی دگەل مروفی
زۆردار یا کیمتر نینه ژ جیهادا ب دەستی دگەل
کەسئ دین دوژمن.

و نه گهر ههر که سه کی دمهفته را وی یا خیران
ب مرنا وی بیته گرتن، مروقی (مرباط) نه وی
ل سهر توخیبی دمهوله تا ئیسلامی بیته کوشتن،
یان ههتا بمرت، خیریڼ وی ههر

بو دئینه نفیسین ههر وهکی نه وی ساخ
ههتا روژا قیامهتی رادبت، وهکی پیغه مبهه -
سلاف لی بن - دبیژت و ترمزی و نه بو داوود و
ئبن حبان و حاکم فی هه دیسی فه دگو هیژن.
و داکو مروقی شهید د ناف خه لکی هه می یی
دا یی ناشکه را بت، روژا قیامهتی دمی شهید
دئیته مه حشهری برینا وی هیشتا یا ب خوینه
رهنگ رهنگی خوینی یه و بین بیئا مسکی یه،
(موعاز) دبیژت: پیغه مبهه ری - سلاف لی بن -
گوټ: ﴿ هه چی یی د ریکا خودی دا برینه ک
بکهفته لهشی روژا قیامهتی دی ئیت

رهنگی وی رهنگی زهغههرانی یه، و بیئا وی
بیئا مسکی یه، مؤرا شههیدان پیغه ههیه، و
ههچی یی ژ دل داخوازا شههیدبوونی بکهت،
خودی خیرا شههیدان دی دمتی نهگهر خو نهو
ل سهر جهی خو بمرت، و ههچی یی ل سهر
پشتا حیشترا خو شهری د ریکا خودی دا بکهت
بهحهشت دی بو وی قهر بت ﴿نیمام نهحمهد
فی حه دیسی فهدگو هیزت .

و نهگهر خیرا وی یی د ریکا دا شههید دبت
هنده یا مهزن بت، خیرا وی یی سهر و مالی خو
د ریکا خودی دا پیشکیش دکهت هیشتا
مهزنتره، (نهبوو نومامه) ژ پیغهمبهری ت سلافا
لی بن - فهدگو هیزت، دبیژت: ﴿شههیدی ژ
همی یان ب قهدرتر نهوه یی خوینا وی هاتی
یه ریتن، و ههسپی وی هاتی یه سهرژی کرن ﴿
وهکی ته بههرانی فهدگو هیزت.

(۱۲)

ئەوئ ب زۆرداری ھاتی یە کوشتن

ھەرچەندە ئەف رەنگی مرۆفان ژ شەھیدانە
بەلئ حەدیسین تاییبەت د دەرھەقا بەھایی وی دا
ھاتینە، و کو ئەو رۆژا قیامەتی نیژیکترینی
مرۆفانە بۆ عەرشی خودیج، ناترست دەمی
خەلک دترسن، و ب خەم ناکەفت دەمی خەلک
خەمگین دبن، ژ بەر فی چەندی مە ژى فیا ب
رەنگەکی تاییبەت بەحس فی توخمی مرۆفان
بکەین.

نیژیکترین کەس بۆ عەرشی خودی:

(نەسائی) ژ (عەبدوللاھى كورئى عەمرى)
فەدگوھیزت: پیغەمبەرى - سلاف لی بن - گوٲ:
﴿إِنَّ أَقْرَبَ الْخَلَائِقِ مِنْ عَرْشِ الرَّحْمَنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
الْمُؤْمِنُ الَّذِي قُتِلَ مَظْلُومًا رَأْسُهُ عَنْ يَمِينِهِ ,

وَقَاتِلْهُ عَنْ شِمَالِهِ , وَأَوْدَاجُهُ يَشْخَبُ يَقُولُ : رَبِّ سَلْ
هَذَا فِيمَ قَتَلَنِي ؟- نِيْزِيكْتَرِيْن چِيْكْرِي بۇ عەرشى
خودى رۇزا قىيامهتى ئەو خودان باومرە يى ب
زولم ھاتى يە كوشتن، سەرى وى يى ل لايى وى
يى راستى، و ئەوى ئەو كوشتى يى ل لايى وى
يى چەپى، و رەھيىن ستويى وى خوين ژى
دزىت، دىبىژت: يا رەببى پسيارا فى بكة كانى
بۇچى ئەز كوشتبووم❦.

ژ فى ھەدىسا پىرۇز ئاشكرا دبت كو ئەو
مرۇفى خودان باومر يى بى ھەق ھاتى يە
كوشتن رۇزا قىيامهتى يى نىزىكى خودى يە،
بەلكى نىزىكترين كەسە بۇ خودىن خودى وى
دەدەتە بەر سيبهرا عەرشى خۇ، و گوھدارى يا
دەمەوا وى دكەت و داخوازا وى بۇ ب جھ دئىنت
و بەرى ھەر تىشتەكى ھوكمى د نافیھەرا وى
و وى زالى دا دكەت يى ئەو كوشتى،

و د حه دیسه کی دا یا (بوخاری و موسلم) ژ
(عهبدللاهی کورې موسعوودی) فه دگو هیژن
هاتی یه: پیغمبر - سلاف لی بن - دبیرت:
﴿ئیکه مین تشتی رۆژا قیامه تی حوکم پی د
نافه را مرو فان دا دئیته کرن د خوینان دایه﴾.
گونه ها زۆرداری یی:

زۆرداری ئیک ژ وان گونه هانه یین خودی و
پیغمبری وی - سلاف لی بن - ئەم ژئ داینه
پاش، و ب مه دایه زانینی کو ئەو که سی
زۆرداری یی بکهت رۆژا قیامه تی جهی وی
جه هه نه مه، و هنگی که سه ک نابت مه هدرئ بۆ
وان بکهت، خودایی مه زن د ئایه ته کی دا ئەمر
دکهت و دبیرت: ﴿وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْأَزْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى
الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ مَّا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمِيمٍ وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ ۝﴾ -

و تو مروڤان ژ وی رۆژا نیڤیک بترسینه یا
کول بهر وان گهلهک دویره کو رۆژا قیامهتی
یه، دهمی ژ ترسا عهزبا خودی دا دل ژ سنگان
بلند دبن و ب گهوری یین وان فه دئینه ریڤدان،
و نهو د تژی خهم و کۆفانن. زۆرداران چو
دۆست و ههڤالین نیڤیک نابن، و وان چو
مههدمرچی ژه نابن مههدمری بو وان ل نک
خودی بکهن، دا مههدمرا وان بیته وهرگرتن ﴿
(غافر: ۱۸).

ههروهسا وان کهسهک نابت پشتهفانی یی ژ
وان بکهت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ
سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿۷۱﴾ -
و زۆرداران چو پشتهفان نابن پشتهفانی یا وان
بکهت، یان عهزایی ژ وان پاشفه لی بدهن ﴿
(الحج: ۷۱).

و چونکی ئەو زۆرداری یا دبتە ئەگەر
تیچوونا رها مرۆفەکی بێ گونەھ مەزنی
گونەھە، خودایی مەزن دەمی بەحس ژێ دکت
دبیژت:

﴿مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ
نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ
النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا
وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعَدَ
ذَٰلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾ ژ بهر هی تاوانا
كوشتنی مه بو ئسرائیلی یان کره شریعت کو
ههچی یی نهفسهکی بێ تۆلفهکر، یان ژ
بهرکرنا خرابکاری یی و دوژمناتی یا شریعتی
خودی ل دنیا یی بکوژت، ههروهکی وی مرۆف
هه می کوشتین

ژ بهر کو وی خو هیژای عهزبا خودی یا
مهزن کر، و ههچی یی خو ژ کوشتنا نهفسهکا
خودی حهرام کری دا پاش ههروهکی وی مروّف
ههمی زیندی کرین؛ چونکی پاراستنا مروّفهکی
ب تنی پاراستنه بو مروّفان ههمی یان، و ب
راستی پیغهمبهریّن مه ب هیجهت و دهلیلین
ئاشکهر ل سهر راستی یا پهیاما وان گازی بو
دکر، ژ باوهری ئینانا ب خودی و پیک ئینانا
تشتی ل سهر وان هاتی یه فهر کرن بو
ئسرائیلی یان هاتبوون، پاشی پشتی هنارتنا
پیغهمبهران گهلهک ژ وان ئسرائیلی یان ب کرنا
حهرامی یی و هیلانا فهرمانا خودی زیدهگافی
یی ل سهر توخویبیین خودی دکهن ﴿
(المائدة: ۳۲).

و د نایه ته کا دی دا خودایی مه زن هنده ک ژ
وان گونه هان ده ژمیړت ییڼ دبنه نه گه را هندئ
کو خودانی وان عه زابه کا زیډه د جه هنه می دا
ژ بهر بخوت، نایه تا فورنایی دبیرت:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ
الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ
أَثَامًا ۖ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ
مُهَانًا ۖ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ
يَبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا
۝۷۰﴾ و نه ون ییڼ ته وحیدا خودی دکه ن، و ژ بلی

وی دوعایان ژ که سی دی ناکه ن و پهرستنا
که سی ژی ناکه ن، و وی نه فسی ناکوژن یا خودی
کوشتنا وی حهرامکری و هسا تی نه بت نه و وی
تشتی بکه ت کو خو پی هیژای کوشتنی بکه ت، و
نه و زناپی ناکه ن، به لکی نامویسا خو دپارپژن،

وهسا نهبت دگهل جهلالین خو ژ ژن و جاری یان،
و ههچی یی تشتهکی ژ فان گونههین مهزن بکهت
ل ئاخرمتی دی گههته جزایی خو. روژا قیامهتی
عهزاب دی بو وی دوقات بت، و نهو رمزیل و بی
بها دی مینته تیدا. بهلی ههچی یی ژ فان گونههان
تۆبه بکهت تۆبهکا دورست و باومری یی بینت
باومری یهکا راست و کارئی چاک دگهل دا بکهت،
ئهوان خودی گونههین وان دی ژئی بهت و ل
شوینی خیران دی دهته وان، ژ بهر تۆبهکرن و
پهشیمانی یا وان. و خودی باش گونهه ژیر بوویه
بو وی یی تۆبه بکهت، و یی دلوفانکار بوویه ب
بهنی یین خو کو بهری وان دایه تۆبهکرنی پشتی
وان ئاشکهره بی ئهمری یا وی کری ﴿الفرقان:
٦٨-٧٠﴾.

هه رامي يا زۆردارى يى:

زۆردارى - ب هه مى رهنگين وي فه - ژ وان
كارانه يين خودىچ و پيغه مبهري وي - سلاف لي
بن - هه رامكرين، و د هه ديسه كا قودسى دا يا
(موسلم) ژ (ئهبوو زمرى) فه دگوهيزت،
خودايي مهزن ئه مر دكهت: ﴿ئهى بهنى يين
من! من زۆردارى ل سه ر خو هه رامكرى يه، و
من ئهو د ناف هه وه ژى دا هه رامكرى يه، فيجا
هوين ژى زۆردارى يى نه كهن﴾.

و د هه ديسه كي دا يا (موسلم) ژ (جابر)ى
فه دگوهيزت، پيغه مبه ر - سلاف لي بن - ئاشكه را
دكهت كو زۆردارى يا دنيايى بو خودانى خو ل
ئاخره تي دبته تاري تاي، ده مي دبيزت: ﴿خو ژ
زۆردارى يى بده نه پاش هندى زۆردارى يه رۆزا
قيامه تي تاري تاي يه، و هوين خو ژ چريكى يى
ژى بده نه پاش

هندی چرپکی یه ئه و بوو یین بهری هه وه
برینه هیلاک، وی بهری وان دا هندی کو ئه و
خوینا ئیک و دو برپژن و پی ل نامویسا ئیک و
دو بدانن*.

و زۆرداری خودانی خو هیژای هندی دکهت
کو غه زهبا خودی د سهر دا بیته، و ههر چهنده
هندهک جاران خودی بهندکی ل دویف زۆرداری
بهرددمت، و ژ بهر حکمهتهکا ئه و پی دزانت
هه یامهکی ئه و بیهنا خو لی فره دکهت، بهلی
دقیته هزر نهئیه کرن خودی ئه و یی ژ بیر
کری یان بو وی یا هیلا، (بوخاری و موسلم) ژ
(ئه بوو موسای) فه دگو هیژن، دبپژن:
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوته: * - هندی
خودی یه ل دویف زۆرداری بهرددمت، و ئه گهر
وی ئه و گرت ئه و ژئ خلاس نابته،

پاشی ئه و ئایهت خواند یا خودایی مهزن تیدا
دبیژت: کانی چهوا من خه لکی وان گوندین
زۆردار ب عه زابی گرتن دهمی وان بیج ئه مری
یا من کری و پیغه مبه ریڤن من دره وین
دهریخستین، وهسا ئه ز دئ خه لکی گوندین دی
ژی ب عه زابی گرم ئه گهر وان ب کوفرا ب
خودی و نه گوهداری یا وی و دهرکنا ب
پیغه مبه ریڤن وی زۆرداری ل خو کر. هندی
گرتنا وی یه ب عه زابی یا ب ئیش و دژواره.

رهنگین زۆرداری یی:

زۆرداری ب ههمی رهنگین خوڤه یا چهرامه،
و ئه هه چهرامی یه هیشتا کریتر ئی دئیت دهمی
دگه هته نامویس و مال و رها مروڤه کی خودان
باوهر و بی گونه ه، و ههر رهنگه کی زۆرداری یی
یی دگهل مروڤی بیته کرن خودی حهقی
مروڤی دئ ژ وی چی کهت یی زۆرداری کری

چ دنیا یی بت چ ل ئاخره تی، ژ بهر فی
چه ندی عه جی بگری نه بن ئه گهر بیژین:
مرو فی زوردار موفلسی ئاخره تی یه..
(موسلم) ژ (ئهبووهورهیره ی) فه دگو هیژت:
دبیژت: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گو ت:
﴿ئهری هوین دزان مرو فی موفلس کی یه؟﴾
صه حابی یان گو ت: موفلس ل نک مه ئه وه یی
خو فلسه ک نه بت، پیغه مبهری - سلاف لی بن -
گو ت: ﴿موفلسی ئوممه تا من ئه وه یی روژا
قیامه تی بی ت نفیژین کرین، و روژی یین
گرتین، و زه کاتا دای، به لی دی ئیت و وی
خه بهرین گو تینه فی، و بی به ختی یین ل فی
کرین، و مالی فی یی خواری، و خوینا فی یا
ریتی، و ئه فه یی قوتای، فیجا ژ خیرین وی دی
دنه فی، و فی، فیجا ئه گهر خیرین وی خلاص
بوون بهری حه قی خه لکی ژ سه ر راببن

دی ژ گونه‌هین وان یین مایی راکهن و دمنه وی،
پاشی نهو دی ئیته هافیتن د ئاگری دا*.

ژ بهر فی چهندي و دا کەس ژ مه ژ فی
توخمی مروغان نهئیتە هژمارتن، پیغمبهر -
سلاف لی بن - ژ مه دخوازت کو ئەم خو بدەینه
ئازاکرن ژ وان کەسان یین مه زۆرداری لی کری،
د دنیاوی دا بهری ئاخرەتی، _بوخاری) ژ
(ئەبوو هورمیره) فه‌دگوهیت، دبیرت:
پیغمبهری - سلاف لی بن - گوٓت: ﴿مَنْ كَانَتْ
عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرَضِهِ ، أَوْ مَالِهِ فَلْيُودِّهَا إِلَيْهِ
قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ إِلَيْهِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ، لَا يُقْبَلُ فِيهِ دِينَارٌ وَلَا
دِرْهَمٌ ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ وَأُعْطِيَ
صَاحِبُهُ ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْ
سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَتْ عَلَيْهِ - ئەگەر ئێک ژ هه‌وه
زۆرداری یه‌ک ل برایه‌کی خو کربت، ب تشته‌کی

يان به حسی وی کربت، بلا ئه فرۆ بچت خو پئی
بدته ئازاگرن بهری رۆژهك بیّت نه دینار لی
ههبن نه دهرههم، ئهگهر وی کارهکی چاک
ههبت هندی زۆرداری یا وی دی ژئی ئیته
ستاندن، و ئهگهر وی چو چاکی نهبن، دی ژ
گونههین ههفالی وی دهنه وی. ❀

خوابترین مروف:

(بوخاری) ژ (عهبدللاهی کورئ عهیباسی)
فه دگوهیژت، دبیزت: پیغه مبهری خودی - سلاق
لی بن - دبیزت: ❀ - مروفی ژ ههمی یان پتر
خودی ئه و نهفیت ئه و کهسه یی ل حهرهمی
وی تشتی بکهت یی خودی حهرامکری، و ئهوی
ریبازهکا جاهلی د ئیسلامی دا دهربیخت، و
ئهوی بی حهق داخوازا خوینا مروفهکی بکهت
دا خوینا وی بریزت. ❀

و هندی کوشتن گونه‌هه‌کا مه‌زنه پیغه‌مبه‌ر -
سلاف لی بن - دبیزت: ﴿لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى
اللَّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بغيرِ حَقِّ - ل بهر خودی نه‌مانا
دنیایی ژ کوشتنا خودان باومره‌کی بی حقه
سفکتره﴾.

و ژ بهر کریستی یا کوشتنی ئیسلامی یا حه‌رام
کری مروّف خو حه‌یوانه‌کی ژ قه‌ستا بکوژت، و
گه‌ف یی ل وی که‌سی کرین یی حه‌یوانه‌کی بو
خو بکه‌ته ئارمانج و ژ قه‌ستا بکوژت.. قیجا پا
هوین چ دبیزن بو وان یین خو ب کوشتنا
هه‌ژاران قه‌ مزویل دکه‌ت و خو‌شی یا خو د قی
چه‌ندی را دبینن؟

(ئەحمەد) ژ (ئەبوو سەعیدی خودری)
فەدگوهیژت، دبیژت: پیڤەمبەری - سلاف لی بن -
گۆت: ﴿ستویەك ژ جەهنەمی دمر دگەفت
دئاخفت دبیژت: ئەفرۆ سی کەس خەما منن:
هەر کوتکارەکی سەر ڕەق، و هەچی یی
شریکەك بۆ خودی دانابت، و هەچی یی
نەفسەك ژ قەستا کوشت بت، فیجا ئەو دی وان
د ناف خۆ دا پیچت و هافیته د ئاگری دا﴾.
رەنگەکی شەهیدان:

حەدیسین پیڤەمبەری - سلاف لی بن - یین
دورست ل سەر هندی کۆم دبن کو هەر کەسەکی
د بهر حەقی خۆ دا زۆرداری لی بیته کرن و
بیته کوشتن ئەو شەهیده و رۆژا قیامەتی جەیی
وی بەحەشتە، (نەسائی) ژ (سووهیدی کورپی
موقرانی) فەدگوهیژت، دبیژت:

پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ: ﴿هه چی یی
د بهر حهقی خو دا بیټه کوشتن نهو
شههیده﴾.

و ژ فی بهر فرهتر نهو حه دیسه یا (نه حمه د)
ژ (سه عیدی کورې زمیدی) فه دگو هیژت، دبیژت:
﴿هه چی یی د بهر مالی خو دا بیټه کوشتن
نهو شههیده، و هه چی یی د بهر خوینا خو دا
بیټه کوشتن نهو شههیده، و هه چی یی د بهر
دینی خو دا بیټه کوشتن نهو شههیده، و هه چی
یی د بهر مروټین خو دا بیټه کوشتن نهو
شههیده﴾.

و نه ف رهنگی شههیدان زی - وهکی رهنگین دی
- یی هیژای هندی یه بچته به حه شتی،
(نه سائی) ژ (عه بد لاهی کورې عه مری)
فه دگو هیژت، دبیژت:

هه چی یی ب زولم د بهر مالی خو دا بیته
کوشتن به حهشت بو وی ههیه.

و ل وی دهمی نهف حهسه بهایی فان رهنگه
مرؤفان بو مه بهرچاف دکهن و کو نهو
شهیدن، حه دیس هندئ ژی دگه هینن کو چی
نابت بو مرؤفی موسلمان بهرانبهر زولی
دهستان داهیلت، و ریکی بدهته زالم و زورداران
کو مالی وی تالان بکته، و مرؤفین وی رهزیل و
بن دهست بکهن، بهلکی دفییت نهو ب فی ئیکی
یی رازی نهبت، و دهستان بدهته بهرپهفانی یی
عهرز و عه یال و نامویسا خو، خو نهگهر نهف
چه ندا هه ببه نهگهر کوشتن و نه مانا وی، و
خو نهگهر نهوئی فی تهعدایی یی لی دکته
که سهکی موسلمان ژی بت، و دفییت نهو بزانت
دهمی نهو فی چه ندی دکته نهو یی بهرپهفانی
یی ژ حهقه کی خو یی شهرعی دکته،

و ههر جارهکا وی تهعداکهر کوشت چو ل
سهر وی ناچت، و گاڤا وی تهعداکه‌ری نهو
کوشت نهو دی ژ شه‌هیدان ئیته هژمارتن.
حهقی ژینی حهقه‌کی شهرعی یه خودی یی
دایه مروّقی. ههر مروّقه‌کی هه‌بت. و ژ خودی
پیّقه‌تر بو کسه‌ی نینه فی حهقی ژ ئیکی
بستینت، و نهو کسه‌ی فی حهقی بده‌ته خو نهو
یی ته‌عدایی یی ل حهقی خودی دکه‌ت، لهو
روژا قیامه‌تی خودی ب خو ژی دی دمه‌ومدارئ
وی بت. و نهو ته‌عدایی یی ل سهر حهقی
ژینا کسه‌کی بکه‌ت. ب دیتنا ئیسلامی. ههر
وه‌کی وی ته‌عدایی ل سهر ژینا مروّقان ههمی
یان کری؛ چونکی ته‌عدایی یا وی هنگی
ته‌عدایی یه ل سهر حهقی ژینی ب خو،

و ئەوئ نەفسا کەسەکی بپاریزت هەر وهکی
نەفسین مەرۆفان هەمی پاراستین؛ چونکی وی
ئەو ژین پاراست یا مەرۆف هەمی تیدا د پشکدار.
ژ بهر ئەفا بۆری د قورئانی و سوننەتی دا
گەلەك جاران نەهی یا موسلمانان هاته کرن کو
ئەو فئ تاوانا مەزن بکەن، و تەعدایی یئ ل
سەر روحا مەرۆفەکی بئ گۆنەه بکەن، یان خو
پشکداری یەکا کیم د فئ تاوانی دا بکەن..
(ئیمامی بەیەهقی) ژ (ئەبوو هورەیرە)
فەدگوهیزت، دبیژت: پیغمبەری - سلافي بن -
گۆت: ﴿هەچی یئ ب کەرەکی کەلیمەیهکی
هاریکاری یئ ل سەر کوشتنا موسلمانەکی بکەت
رۆژا قیامەتی دەمی ئەو دئیته نك خودی ل
سەر ئەنی یا وی دی یا نفیسی بت: یئ بئ
هیقی یە ژ رحما خودی﴾.

(۱۳)

خودانی دلین پاقر

ژ (عهتائی کورئ یه ساری) دئیته فه گوهاستن،
دبیژت: موسا پیغه مبهری - سلاف لی بن - پسیار
ژ خودایی خو کر و گوئی: یا ره بی مروقین ته
کینه، یین تو وان ددهیه بهر سیبهره عهرشی
خو روژا ژ سیبهره ته پیقهتر چو سیبهر
نه ههین؟ خودی گوئی: مروقین من نهون یین
دلین وان د پاقر، و دهستین وان د بی گونهه،
نهوین بو من چهز ژ ئیک و دو دکه، نهوین
ئه گهر به حسی من بیته کرن به حسی وان ژ
دگهل دئیته کرن، و ئه گهر به حسی وان هاته
کرن به حسی وان ژ دئیته کرن، نهوین د سهر
نه خوشی یان را دهنقیژا خو دورست دگرن، و
ههردم ل زکری من دزقرن کانئ چاوا باز
هیلینا خو دزقرن، و عیجز دبن دهمی دبینن

ئەو تەشت یی دئیته کرن یی من حەرامکری
کانی چاوا پلنگ عیجز دبت دەمی کەربین وی
دئینه فەکرن، و دلین وان ب فیانا من تژی دبن
کانی چاوا دلین زارۆکان ب فیانا خەلکی تژی دبن.

و د ریوایەتەکا دی دا هاتی یه: ئەوین
مزگەفتیین من ئافا دکەن، و ل بهر سپیدەیان
داخوازا گونەه ژێرنی بو خۆ دکەن هژمارەکا
زانایان فی ئەسەری فەدگوهیزن، وەکی (ابن اُبی
الدنیا) و (ابن اُبی شیبە) و (أبو نعید) و (ابن
المبارک) و (أحمدی)، و ئەف زیدەهی یا دویماهی
یی (ابن اُبی العساکر فەدگوهیزت).

و ل فییری ئەم دی بەحسی رەنگی ئیکی ژ فان
توخمه مەرۆفان کەین، یین خودی وان ددەته
بەر سيبهرا خۆ: ئەوین دل پاقر.

دلّ پاقژ.. سهرماله کی مهزنه:

دلّ پاقژ مهزنترین سهرماله مروّفی خودی
خیرا وی قیای دشیّت ب دهست خو بیخت،
و نهویّ بشیّت دلّ خو وهلّ بکەت وهکی وی
دشیّت نهو ب سهر کهفت و وی ئیفلەح دیت؛
چونکی دل بو لهشی وهکی سهرۆکی یه بو
لهشکهري، نهگەر سهرۆک یی باش بوو لهشکهري
دی باش بت، و نهگەر سهرۆک خراب بوو
لهشکهري وی ژى ههمی دی چاڤ ل وی کهن،
فیجا یا فەرە هەر کهسهک چافی خو بدمته دلّ
خو، و وی باش بنیاست؛ چونکی نهویّ دلّ خو
بنیاست دی خو نیاست، و نهویّ خو بنیاست دی
خودایی خو ژى نیاست، و نهویّ دلّ خو
نه نیاست نهو تشتین دی ئیکجار نانیاست.

دلی مروفی نهگهر بوو مالی مروفی، و مروفی
شیا وی بکهته نهو ئامانی بیر و باوهرین پاک د
ناف خۆ دا دحهوینت، دی بته دلهکی تزی
رؤناهی، نهو رؤناهی یا گهشاتی یی نه ب تنی
ددهته دلی بهلکی دیمّ خودانی زی گهش دکهت،
نهف رؤناهی نهوه یا خودی مهتهل ب وی و ب
وی جهی نهو تیډا و وی کهسی وی هل دگرت
ئینای، دهمی گوئی:

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَوْهٍ فِيهَا
مُصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ
وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَضَرِبَ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾﴾

خودی رۆناهی یا عهسمانان و عهردی یه.
مهتهلا رۆناهی یا وی یا ئهو بهری خهکی
ددهتی، کو باومری قورئانه یا کو د دلی خودان
باومری دا، وهکی وی کولهکی یه یا چرایهک
تیدا، فیجا کولهک رۆناهی یا وی چرای بگرت و
نههیت بهلافه ببت، و ئهو چرا د شویشهکی دا
بت یا کو ژ زهلالی یا خو وهکی وی ستیرا گهش
بت یا وهکی دوپ و مراری یان، ئهو چرا ژ زهیتا
دارهکا پیروز بیته هلکرن، کو دارا زهیتوینی یه،
یا رۆژهلاتی ب تنی نهبت کو ئیقاری یان ب
تنی رۆژ لی بدمت، و یا رۆژئافایی ب تنی نهبت
کو سپیدمیان ب تنی رۆژ لی بدمت، بهلکی ل
جههکی نافنجی بت،

نیژیکه زهیتا وی - ژ زهلالی یا خو - ئەو ب
خو گەش بکەت بەر ئاگر بگەهتی، فێجا ئەگەر
ئاگر گەهشتی گەلەك گەش بکەت، رۆناهی یا ل
سەر رۆناهی یی یە، رۆناهی یا ژ بەر گەشاتی یا
زهیتی زێدەباری رۆناهی یا ژ هەلکەنا ئاگری
دئیت. و خودیج بەری وی ددەتە دویکەفتنا
قورئانی یی وی بقییت، و ئەو مەتەلان بو
مرۆفان دئینت؛ دا ئەو عەقلى بو خو ژى
وەرگرن. و خودی ب هەر تەشتەکی یی پ
زانایە، چو تەشت ل بەر وی بەرزە نابن ﴿
(النور: ۳۵).

فێجا ئەو شویشا زهلال یا رۆناهی یی د ناف
خو دا هل دگرت - وەکی د مەتەل دا هاتی - دل
خودان باومری یە.. یی زهلال و نەرم و موکەم،

ب زهلالی یا خو حهقی یی و هیدایهتی دبینت، و
ب نهرمی یا خو دلوفانی و رحم ژئ دزیت، و
ب موکمی یا خو جیهادا کافران دکهت، و
سالوختهک ژ فان سالوختهتی دی د ناف خو دا
بهرزه ناکهت، و ل پشت خو نافهشیړت.

پاقری یا دلی فهرمانا خودی یه:

دهسپیکا سوورمقا (المدر) ژ وان ئایهتان بوون

یین ل سهری بو پیغهمبهری - سلاف لی بن -

هاتینه خواری، د فان ئایهتان دا خودایی مهزن

چهند فهرمانهک ل پیغهمبهری خو کرن؛ دا

هر ژ دهسپیکا گازی یا خو پیگیری یی پی

بکهت، و ئیک ژ فان فهرمانان ئهفه بوو: ﴿وَيَاكَ

فَطَهَّرَ﴾ (المدر: ٤)، و بارا پتر ژ تهفسیرزانان ل

وی باومرینه کو مهخسه د ب پهیفا (ثیاب) د فی

ئایهتی دا دله،

یه‌عنی: خودی فەرمانی ل پیځه‌مبه‌ری خو
دکه‌ت کو نه‌و دلی خو پاقر بکه‌ت؛ دا بشیت
به‌رده‌وامی یی ب ریکا خو بدمت، ریکا به‌لافکرنا
روناهی یا خودی، و نه‌و که‌سی دوپکه‌فتنا
پیځه‌مبه‌ری زی - سلاف لی بن - بکه‌ت، و ل سهر
ریکا وی بچت، دفتیت دفی دل پاقری یی دا چاف
ل وی بکه‌ت؛ چونکی دفتیت نه‌و بو مروفان یی
خیرخواز نابت، و مروف خیرخواز نابت نه‌گهر
دلی وی یی پاقر نه‌بت.
و حه‌تا مروف دلی خو پاقر بکه‌ت، دفتیت
دو پیگافان پافیت:
یا نیکی: دفتیت نه‌و ه‌رده‌م دوعایان ژ خودی
بکه‌ت کو نه‌و دلی وی پاقر بکه‌ت و ه‌اریکاری یا
وی بکه‌ت کو نه‌و دلی خو پاقر بکه‌ت،

و ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - دئیته
فه گوهاستن کو پستی ههر جارهکا وی دهسنفیژ
دشویشت وی شاهده ددا و دگوت؛ یا رهبی تو من
بکه ژ وان یین تهوبه دکهت، و ژ وان یین خو
پاقر دکهن ﴿فی حه دیسی (موسلم) ژ عومه ری
فه دگوهیژت.

و خو پاقر کرنا مروفی بهری کرنا نفیژی ب
وی رهنگی ئهم دزانین و دبئیژینی؛ دهسنفیژ، کا
چهوا شهرته که بو نفیژ کهری بهری ل بهرانبهر
خودی راوهستت و دگهل وی باخفت، وهسا
پاقر کرنا دلی ژی شهرته که بو خودان باومری کو
پی بجته د بهحهشتی دا، مهعنا؛ پاقری یا دلی
و لهشی پیکفه د دنیا یی و ئاخره تی دا مروفی
دکه هینته خودایی وی.

یا دووی: دفتیت مروڤ وان سالۆخهتان ل نک
خۆ پهیدا بکهت یین پاقری یی د دلی دا پهیدا
دکهن، و حهتا ئهو فان سالۆخهتان پهیدا بکهت
دفتیت ئهو وان سالۆخهتان بزانت.
سالۆخهتین دلی پاقر:

دلی پاقر یی خودانی دگههینته رازیبونا
خودی ب هژمارهکا سالۆخهتان دئیته ناسین، و
ئهم ل فییری هندهک ژ وان سالۆخهتان دی
بهرحاڤ کهین:

دلی پاقر ئهو دله یی خودی و فیانا وی و
رازیبونا وی ههمی خه ما وی بت، لهو دیچ
بینی بهری وی یی ل خودی ب تنی، ئنیهتا وی
د ههمی کاران دا خودی یه، و مرادا وی ل
ههمی دهمان رازیبونا خودی یه، صهبرا وی ب
زکری خودی دئیت،

و رحه تی یا خو د عیباده تی وی دا دبیت،
گافا نه مره کی خودی ب جه دئیت ب خوشی
یی دحه سییت، و په رستنا خودی بو وی دبه
(زهوق)، لهو دهمی نهو خودی دپه ریست نهو ب
تامه کا تایبته دحه سییت و حه ز دکه ت چو
جاران ژ فی حاله تی دمر نه که فت.

(۲) دلی پاقر ژ خواندنا قورنای تییر نابت، و ژ
زکری خودی و به حسی وی ناوه ستییت، ئیمامی
عوسمان - خودی ژی رازی بت - د گوتنه کا خو
دا دبیزت: (نه گهر دلین مه پاقر بوون چو
جاران ژ خواندنا قورنای تییر نابن).

و دل گافا وه لی هات ب گوهدانا ئاواز و
سترانیین فاسقان رحه ت ببت، و خوشی یا خو
تیدا ببیت، و هند ب ئاخفتنا خیری فه
نه ئیته گریدان هندی ب گوتنن پویج و بی
خیران فه مژویل ببت،

ئەو دل دلەکی پاقر نابت، و رۆناهی یا خودی
جەئ خۆ تیدا ناگەت، و رۆژ بۆ رۆژی شەیتان
جەئ خۆ دى لى فرەه کەت حەتا رۆژەك دئیت
ئەو دل دبتە هیلینا شەیتانی.

(۳) دلى پاقر دلەکی سپى یە و رۆناهی ژى
دپەشت؛ چونکی چرایى باومرى یى هەردەم یى
تیدا هە، لەو فتنە کارى تى ناگەن، ئیمامى
(موسلم) ژ (حوزەیفەى) فەدگوھیزت، دبیژت:
من گوھ ل پیغەمبەرى - سلافى بن - بوو
دگوت: ﴿کانى چەوا حیسیلى دافەك ب دویف
دافەكى فەیه وەكا فتنە ئىك ب دویف ئىكى فە
ب سەر دالان دا دئین، فیجا هەچی دلى فیانى
فتنى چوو د ناف دا خالەكا رهش دى تیدا چى
بت، و هەچی دلى فیانا فتنى نەچوو تیدا
خالەكا سپى دى تیدا چى بت،

حه تا دل دبتە ئیك ژ دووان: دلەکی سپی یی
وهکی هەلانی فیجا فتنەیهک کاری تی ناکەت
هەندی عەرد و عەسمان مابن، و دلی رهشی
سپپاتی یەکا کیم د ناف دا وهکی گۆزکی
دەرنشیفکری نه خرابی ل بهر وی خرابی یه و
نه باشی ل بهر وی باشی یه، و هەما وی تشتی
دزانت یی بۆ وی خوۆش.

(٤) دلی پاقر ئهوه یی خرابی یی و باشی یی
ژیک جودا دکەت، و ب تەبیعەتی خوۆ هەز ژ
خرابی یی ناکەت و خوۆ ژێ ددەتە پاش، و
قەستا باشی یی دکەت، نه وهکی دلی مری ئهوی
خرابی یی ژ باشی یی جودا نهکەت، و ب
تەبیعەتی خوۆ پتر هەز ژ خرابی یی دکەت،
(عەبدللاهی کورێ مهسعوودی) دبێژت: (ئەوی
دەک نەبت باشی یی و خرابی یی پی بنیاست
ئەو چوو هیلاکی).

و دل هنگی دی یی زیندی بت نهگهر هیژا
زانینی و ژیک جوداگرنی، و هیژا شیانی و
فیانی ل نک ههبت؛ چونکی نهو ب زانینی و
ژیک جوداگرنی باشی یی ژ خرابی یی فافیر
دکته، و ب شیانی و فیانی باشی یی هلدبژیرت
و چهز ژی دکته.

(۵) دلی پاقر مالا تهقوایی یه و جهی خودی
ترسی یی یه، د ئایهتهکا قورئانی دا خودایی
مهزن مهدهحین هندهك خودان باومران دکته و
دبیژت: ﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَمْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لَلَّتَّقَوَىٰ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَآجُرٌ عَظِيمٌ﴾ (۳). نهو نهون یین خودی دلین
وان بو تهقوایی جهرباندين و خوری کرین،
لیبۆرینا ژ گونههان و خیرهکا مهزن، کو
بهحهشته بو وان نک خودی ههیه

(الحجرات: ۳).

(۶) دلی پاقر ئه و دله یی ههردهم ل خودایی
خو دزفرت و هند ب ناف گونههی فه ناچت
حهتا خو ژ بیر فوکهت، و د گونههی را ستویر
دبت، فیجا ئاخفتنا خیروی و و معز و نصیحهت
کاری تی نهکهن، قورئان بهحسی وان کهسان
دکته یین بهحهشت بو وان دئیته نیزیککرن، و
دبیژت: ﴿وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ۝۳۱﴾ هَذَا مَا تُوْعَدُونَ
لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِیظٍ ۝۳۲ مَن خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَیْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِیبٍ
۝۳۳ ادخلوها بسلام ذلك يوم الخلود ۝۳۴ - و جهی بهحهشتی
بو تهقواداران هاته نیزیککرن، و ئه و ژ وان یا
دویر نابت، و بو پتر دلخوشی یا وان ئه و وی ب
چاف دبینن. بو وان دئیته گوئن: ئهفه ئهوه یا
ژفان بو ههوه - گهلی تهقواداران - پی دهاته دان
بو ههر یهکی ژ گونههی خو توبه بکته،

و پاراستنی ل سهر وی تشتی بکهت یی وی
نیژیکی خودایی وی دکهت، ژ کارین فهر و
عیبادهتان، ههچی یی د دنیایی دا ژ خودی ژ
خودی ترسای و ل ئاخرهتی ب دلهکی تۆبه‌که‌ر
و ساخلام فه ژ گونه‌هان هاتی یه نک وی ﴿
(ق: ۳۴-۳۱).

و یا زانایه کو هندی مروّف پتر گونه‌هان
بکهت دلی مروّفی رهقتر لی دئییت، و هندی دل
رهقتر لی بییت پتر ژ تۆبه‌کرنی دویر دکهفت، و
گاڤا دل وهلی هات هزرا تۆبه‌کرنی تیّدا نه‌مینت
دی خراب بت و بته دلهکی پیس و بی خیر.
(۷) دلی پاقر دلهکی ساخلامه، ههر تشته‌کی
موخاله‌فا ئه‌مری خودی و پیغه‌مبه‌ری وی تیّدا
بت ریکا خو بو نابینت، لهو دله‌که ژ عه‌بدینی
یا ههر تشته‌کی ژ بلی خودی یی ساخلامه،

و دلی ب فی رهنکی بت نهوه روژا قیامهتی
مفای دگههینته خودانی، روژا نه مال و نه
عهیال چو مفای نهگههیننه کهشی: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ
مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾﴾ (الشعراء :
۸۹۸).

و دی ساخلام نهو دله یی ژ خودی پیقهتر
کهسی چو شریکاتی تییدا نههه، لهو فیان و
نهفیانا وی، دان و ستاندنا وی، ترس و هیفی یا
وی ژ خودی ب تنی یه، و نهو کهسی دلی وی یی
ب فی رهنکی بت چاوا خودی وی نادهته بهر
سیبهره خو؟

(۸) دلی پاقر دلهکی نازکه، یی نهرمه، یی پشت
راسته، خو دهیلته ب هیفی یا خودی فه،

(موسلم) ژ (ئەبوو ھورەیرە) ڤەدگۆھیزت،
دبیژت: پیغەمبەر - سلاق لی بن - دبیژت:
﴿کۆمەکا مروڤان دچنە بەحەشتی دلین وان
وەکی دلین تەیرانە﴾.

وەکی دلین وان د نازکن، و وەکی دلین وان د
بی خەمن، خۆ دەیلانە ب هیفی یا خودی ڤە،
برسی ژ هیلینا خۆ دەر دکەڤن سپیدی، و
ئیڤاری تیڕ دزڤرنی، خودی رزقی وان ددمت.

۹) و دویمای یی دی بیژین: دلی پاڤژ ئەو
یی کەرب و نەڤیان و حەسویدی ریکا خۆ بو
نەبێنت، و خۆ مەزنکرن و غوروور و حەژیکرن
دنیا یی جەیی خۆ لی نەکەت، و زانا دبیژن:

"پاڤژی یا دلی تمام نابت حەتا ژ پینج تشتان
نەئیتە پاڤژکرن: ژ وی شرکا تەوحیدی پویج
دکەت، و ژ وی بیدعە یا سوننەتی خراب دکەت،
و ژ وی شەھووەتا ئەمری خودی دشکێنت،

و ژ وی غهفله تا زکری خودی ژ بیرا مروقی
دبهت، و ژ وی هه وایی ئیخلاصی نه هیلت".
ئهفه پینج پهردنه دلی ژ خودی دویر ئیخن،
و ههر رنگه کی ژ فان ژی گهلهک تا ژی دجن.
و ل فیژی ب تنی سهرهاتی یا سهحابی یهکی
دل پاقر دی بو هه وه فه گیرم؛ دا بزنان کانی
دلی پاقر خودانی خو دگه هینته ژ مه رته به؛
(ئیمام ئه حمهد) ژ (ئه نه سی کوری مالکی)
فه دگوهیژت، دبیژت: جاره کی ئه م دگه ل
پیغه مبهری - سلاف لی بن - دروینشتی بووین،
وی گوته مه: ﴿زه لامه کی ژ خه لکی به حه شتی
دی ئیته نک هه وه﴾، گوته: مه دیت زه لامه کی
ئه نصاری هات چپکین ئافا ده سنقیژا ب ریهین
وی فه بوون، و وی نهعالا خو کربوو د دهستی
خو یی چه پی دا، و روژا دی پیغه مبهری - سلاف
لی بن - ههر وه گوته،

و مه دیت ههر ئهو زهلام هات، و روژا سی
یی ژی پیغه مبهری - سلاف لی بن - ههر وه گوټ،
و مه دیت دیسا ئهو زهلام هات، فیجا گاڤا
پیغه مبهر - سلاف لی بن - ژ جهی خو رابووی،
عبداللاهی کورپی عه مری ب دویف وی زهلامی
دا چوو، و گوټی: ئه ز و بابی خو یین ب
ههفرکی چووین و من سویندا خواری ئه ز سی
شهفان نه چمه مال، فیجا ئه گهر تو من بجهوینی
ئه ز دی ئیمه نک ته، وی گوټ: بلا، و
عبداللاهی به حس دکر دگوټ: سی شهفان ئه ز
مامه ل نک وی، و من نه دیت ئهو ب شهفی
رابووی چو نفیژ کرین، به لی چ گاڤا ژ خهو
راببا و خو ژ سهر ته نشته کی وهرگی رابا سهر
ته نشتا دی زکری خودی دکر و دگوټ: (الله
اکی)، ههتا دبوو سپیده،

بهلّ پا من نهديت وان ههر سى رۇژان ژ
ئاخفتنا خيړى پيښهتر وى تشتهكى دى گوت
بت، فيجا دهمى ههر سى رۇژين من خلاس
بووين و نيژيك بوو من عهملهلى وى ب چو ڤه
نهگرتى، من گوتى: ئهى عهبدى خودى، چو
شهر و ههفركى د نابقهرا من و بابى من دا چى
نهبووينه، بهلّ حال و مهسهلپن من ئهڤهنه،
من دڤيا بزانه كانى تو چ عهملهلى دكهى ههتا
سى رۇژان ل دويڤ ئيك پيښه مبهرى - سلاڤ لى
بن - ئهڤ ئاخفتنه د دمرحهقا ته دا گوتى، بهلّ
پا من نهديت ته تشتهكى مهزن كرى، فيجا
بيژه من: تو چ دكهى ههتا پيښه مبهرى - سلاڤ
لى بن - ئهڤ گوتنه د دمرحهقا ته دا گوتى؟
گوت: وى گوته من: ئهڤهيه يا ته ديتى، پاشى
گوت: ئهز ڤى كارى دكه م يى ته ديتى،

بهلی پا نهز غشی بو موسلمانه کی د دلی خو
دا هل ناگرم، و نهز چه سویدی یی زی ب ئیکی
نابه م سهرا خیره کا خودی دایی، عهبدللاهی
گوت: نهها نهفهیه یا تو گه هاندی یه فی
دهره جی، و نهفهیه یا نه م نهشین بکهین.
کو مروف بشیته دلی خو، و نه هیلت نهو
مروفی ل دویف خو ببهت، نهفهیه نهو کارئ
مهزن یی مروفین مهزن ب تنی دشین پی
رابین.

(۱۴)

خودانین دستین بی گونهه

دستین بی گونهه یین کو ب روهای یا
عهسمانی قریژا عهردی ژ خو داقوتای، و ب ئافا
دهسنفیژئی چهژیکرنا دنیا یی ژ خو شویشتی..
ئهو دستن یین خودانین خو ددهنه بهر سیبهره
خودی، فیجا دستین بی گونهه ب چ
سالۆخهتن؟ و بوچی ئیکا هند دکهن کو
خودانین وان بگههنه فی دهرهجا مهزن؟ ئهفه
دی بابهتی پهیفا مه یا فی جاری بت.

هندیکه دسته ئهو ئهندامی لهشی مروفی یه
یی ژ ههمی یان پتر کار - چ باشی بن، چ خرابی
- بی دئینه کرن، و مهزترین گونهه و بی
ئهمری یین خودی ئهون یین ب دستان دئینه کرن،

لهو تاوانبار روژا قیامهتی دهمی دگههنه
جزایی خوئی مهزن بو وان دئیته گۆتن: ﴿ذَلِكَ
بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ -
ئەف عەزابا دژوار یا گەهشتی یە هەوێ ژ بهر
وان گۆتن و کریار و باومری یین ب گۆنه بوو
یین هەوێ ب دەستی خۆ دنیایی دا پێشکێش
کری، و هندی خودی یە پڕ زۆرداری بهنی یان
نینه ﴿ال عمران: ۱۸۲﴾.

و چونکی دەست د دنیایی دا دبتە ئێک ژ
ئامویرهتین کرنا باشی یی و خرابی یی، روژا
قیامهتی ئەو ل سەر خودانی دبتە ئێک ژ وان
شاهدان یین وی چو هزر بو نه کرین: ﴿الْيَوْمَ نَخْتِمُ
عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ﴾ -

ئەفرۆ ئەم دى خەتمى ل سەر دەقین وان
دەین قیجا ئەو ناخەقن، و دەستین وان دى
دگەل مە ئاخەقن و بەحسە وى تىشتى كەن یى
وان دگر، و پى یین وان دى شەهەمى ب وى
تىشتى دەن یى ئەو پى د دنیاىى دا ب نك ئە
چووین ﴿یس: ٦٥﴾.

سالۆخەتین دەستین بى گۆنەھ:

چونكى دەستین بى گۆنەھ ئەون یین
خودانی وان ب دورستى خودى دناسن، ئەو ب
وان هەمى سالۆخەتان دئینە نیاسین یین كو
خودى ناس پى دئینە ناسین:

(١) دەستین بى گۆنەھ ئەون یین ب ریتنا
خوینا وى مروقى خودى كوشتنا وى حەرامكرى
نەهاتینە سۆركرن؛

چونکی وان باومری ب وی گۆتتا پیغهمبهری -
سلاف لی بن - ههیه یا که تیدا هاتی:
﴿گونههین مهزن ئهفهنه: شرکا ب خودی، و
هیلانا دلی دایبابان، و کوشتنا نهفسی، و سویندا
ژ درمو یا خودانی خو د گونههی دا نقو
دکەت﴾ وهکی بوخاری ژ عهبدللاهی کورپی
عهمری فهدگوهرت.

(۲) دهستین بی گونهه ئهون یین وی کاری
نهکهن یی خرابی یی ب سهر وی دا بینت،
خرابی یهکا وهسا کو رحا وی پی تی بچت؛
چونکی ئهو دزانت ههچی یی د دنیا یی دا خو
ب تشتهکی بکوژت، ئهو وی رهنگی عهزابی د
جههنه می دا بو خو هلدبژیرت دا پی بیته
عهزابدان، وهکی د هه دیسین پیغهمبهری دا -
سلاف لی بن - هاتین.

۳) دهستیڻ بی گوننه هون یڻ (ئرهاب)ی و ترسکاری یی نهکهن، و کارهکی و هسا نهکهن موسلماننهک ژ بهر بترست، یان نهخویشی یهک پی بگهته رها وی، یان مالی وی، یان نامویسا ویح چونکی نهو باش د وی گوتنا پیغه مبهری - سلاف لی بن - دگهن یا تیدا هاتی:

﴿نهگهر موسلماننهکی بهری چهکی خو دا برایهکی خو، ملیاکه تیڻ خودی لهعنه تا دی ل وی کهن هتا نهو بهری چهکی خو ژئ وهرگیرت﴾ و هکی بهرزاز ژ نهو بو بهکری فه دگو هیزت.

نهفه بهس نهگهر نهو بهری چهکی خو بدهتی ب یاری فه دا وی بترسینت، پا فیجا نهگهر بو دوژمناتی نهو بهری چهکی خو بدهتی حالی وی دی چ بت.

(۴) دهستین بی گوننه نهون یین خو ژ
زۆرداری یی ددهنه پاش، نه نهو زۆرداری یی ل
کەسی دکهن و نه هاریکاری یا کەسی ژی دکهن
کو زۆرداری یی ل ئیکی بکهن؛ چونکی نهو
دزانن کو خودی یا فی دهستی بو فی ناهیلایت،
وان باومری ب وی گۆتنا پیغمبهری - سلاف لی
بن ت ههیه نهوا تیدا هاتی: ﴿هندي زوله رۆزا
قیامهتی تاریاتی یی به بو خودانی خو﴾ وهکی
بوخاری و موسلم ژ عهبدللاهی کورپی عومهری
فه دگوهیزن

(۵) دهستین بی گوننه نهون یین مالی خه لکی
ب چهرامی نه که نه د ناف مالی خو دا، نه ب ریکا
دزی یی، و نه ب ریکا غشی، و نه ب ریکا
ریبایی و موعامله تین نه دورست؛ چونکی نهو
دزانن خوارنا چهرامی یی د دنیا یی دا خودانی
خو دئیخته بهر له عهنتا خودی،

و ل ئاخرهتی وی هیژای ئاگری جههنه می
دکته، و نهو دزانن ریبه بهره که تی ژ ناف مالی
رادکته، و خودانی خو شهرمزار دکته.

(۶) دهستین بی گونه ه نهون یین بهرتیلان
ومرنه گرن دا حهقی یی پی بکه نه نه حهقی، یان
نه حهقی یی پی بکه نه حهقی؛ چونکی وان
باوهری ب وی گوئنا پیغه مبهری - سلاف لی بن -
ههیه یا تیدا هاتی؛ ﴿له عننه تا خودی ل وی بت
یی بهرتیلان بدمت و یی بهرتیلان و مرگرت﴾

(۷) دهستین بی گونه ه سستی یی و حیلی د
کیشان و پیقانی دا ناکهن، و غشی د کرین و
فرۆتنی دا ناکهن؛ چونکی نهو دزانن حیهله بازی
یا د کیشان و پیقانی دا ملی مروقی حهرام
دکته، و دبتنه نه گهرا هندی خودی بهره که تی ژ
داروباری و شینکاتی راکته، و کولب و خه لایی
د ناف خه لکی دا به لاف که ت،

وهکی د ویّ حه‌دیسّ دا هاتی یا (ته‌به‌رانی) ژ
(عه‌بدللاهّ کورّی عه‌بباسی) فه‌دگوهیژت.
۸) ده‌ستین بیّ گونه‌ه شوین ده‌ستی خودی د
مرؤقان دا ناگوهۆپن؛ چونکی وان باومری ب ویّ
حه‌دیسّ هه‌یه یا تی‌دا هاتی: ﴿له‌عنه‌تین خودی
ل وان ژنان بت ییّن ده‌قان ل روی ییّن خو دده‌ن
یان داخوایّ ژ هنده‌کین دی بکه‌ن کو ده‌قان ل
روی ییّن وان بده‌ن، و وان ژنن مو ییّن بروی
ییّن خو هل دکی‌شن یان ژ هنده‌کین دی دخوازن
کو موی ییّن بروی ییّن وان بو به‌لکیشن، و وان
ژنن ددانن خو بو جوانی ییّ مفره‌د دکه‌ن،
ییّن کو خه‌لقّ خودی دگوهۆپن﴾ وهکی
بوخاری و موسلم ژ عه‌بدللاهّ کورّی
مه‌سه‌وودی فه‌دگوهیژن.

(۹) و دمستین بی گونه ه توخویبین عهردی
ژی ناگوهوژن، و عهردی خهلکی ب سهر یی خو
فه بهرنادمن، و مالی وان ناگههیننه خو؛
چونکی وان باوهری ب وی گوتنا پیغهمبهری -
سلاف لی بن - ههیه یا تیدا هاتی: ﴿ههچی یی
ب دمستی خو حهقی مروفهکی موسلمان بو خو
ببهت، خودی جههنه می دی بو وی فهرکته،
و بهحهشتی دی ل وی حهرام کته﴾، زهلامهکی
گوت: خو نهگهر تشتهکی کیم زی بت نهی
پیغهمبهری خودی؟ پیغهمبهری - سلاف لی بن -
گوت: ﴿خو نهگهر شفکهکا سیواکی زی بت﴾
وهکی موسلم ژ نهبوو ئومامه ی فه دگوهرت.

(۱۰) و دمستین بی گونه ه فهتوایین ژ دره و
بی بهخت مؤر ناگهن و د ناف خهلکی دا بهلاف
ناگهن، بو هندی دا دلی مهزن و کاربدستان پی
خوش بکهن،

و دوژمناتی یا وان بۆ خودی و دینی وی و
عهبدین وی یین ئیسلامخواز پنی بکهن و بکهنه
تشتهکی شهرعی و رهوا، یان بۆ هندی دا دلّ خه لکی
ب لایّ خو ڤه بکیشن و بۆ خو بکهنه دویقه لانی و
پشتهفان.. دهستین بی گونه ه پشتهفانی یا هزر و
بیرین گه نی ناکه، و مه دیحه و سترانان ب زۆردار و
ته واغیتان نافه هینن؛ دا مه نصبه کی به روهخت و
په رتاله کی فانی ب دهست خو بیخن، به لکی هه ردهم
ل لایّ هه ژار و بی ری و ستهم لی کری یان
رادوهستن، و خو بۆ بی ئەزمانان دکه نه ئەزمان،
گوتنا وان دکه هیننه جهین بهرپرسیار، و خو دکه نه
دهست بۆ مروفین بی دهست، ب کاری وان رادبن، و
خو دکه نه چاف بۆ مروفین بی چاف، ریکی نیشا
ددهن.

ئه ڤه نه دهستین بی گونه ه یین کو خودی رۆزا
قیامه تی خودانی وان ددهته بهر سيبهرا خو، و وان
ژ ترسا مه زن رزگار دکهت.

(۱۵)

**نهوین ب وان بیرا خه لکی ل خودی
دئیته هه و ب خودی بیرا خه لکی
ل وان دئیته هه**

یه عنی: به حسی وان دگهل یی خودی دئیته
کرن، و به حسی خودی دگهل وان دئیته کرن،
وهلی یین خودی یین چی گاڤا مروقی نهو دیتن
زکری خودی دئیته سهر نه زمانئ مروقی،
مروقین خودی یین خودی ب وان دئیته ناسین،
و نهو ب خودی دئینه ناسین.

(عهبدللاهی کورئ عه عباسی) دبیزت:
پیغه مبه ری خودی - سلاف لی بن - دبیزت:
﴿وهلی یین خودی نهون یین نه گهر نهو هاتنه
دیتن زکری خودی دئیته کرن﴾ وهکی نه بوو
نه عیم و دهیله می فه دگو هیزن.

وهلی یین خودی ئهویڤن بۆ عهردی وهکی
ستیرانه بۆ عهسمانی، رۆناهی ژئی دپهشت، و ل
شهفین تاری بۆ خهلکی دبنه رینیشان، هندهك
دهلیلین ساخ و زیندینه خودی ل سهر عهبدین
خۆ داناین، ژ فیانا خۆ جلکهکی ژ رۆناهی یی
یی ل بهر وان کری، و ب حهقی یا خۆ ئهویڤن
کرینه ئهو نهویره یین بهرئ خهلکی ددهنه
ریکا وی، دلین وان ب ههژیکرنا خۆ یین
پاقرکین کانئ چاوا لهشین وان ب عیبادهتی
خۆ بژوین کرینه.

وهلی یین خودی دوختورین دلانه، ئهگهر
کهسهك ژ دهردی دویربوونا ژ خودی نهخۆش
ببت دهرمان ل نك وان ههیه، و ئهگهر مروّفهك
ژ گهفا خودی پشت راست ببت ترساندنا ژ
عهزابه خودی ل نك وان ههیه، ئهون زادی ریکئ
ددهنه وان یین قهستا خودی دکهن،

و مزگینی یا گههشتنی ددهنه وان یین ریکا
راست گرتی، و وی خوشی یا ل دویماهی یی
ههی ل بهر ریفتنگان شرین دکهن دا ژ چوونا ل
سهر ری لیقه نهبن.

وهلی یین خودی ئهون یین خهما وان ههمی
ئهو کانن دی چاوا پتر خو نیژیکی خوشتقی یی
خو کهن، و خوشی یا وان ههمی د هندئ دا
کانن کهنکی دی گهفنه د عیبادهتی دا، دهمی
خودی قههنجی یین خو دگهل وان دکهت ئهو
شوکرا وی دکهن، و دهمی ژین ل سهر وان دئیته
تهنگرن ئهو صهبری دکیشن، زهنگینی یا وان
ههردهم یا دگهل وان چونکی یا د دلی وان دا،
ههر وهکی ب چافین دلی خو وان بهری خو یی
دایه غهیبی لهو ژ بلی خودی وان هیقی یین
خو ژ ههر خوشتقی یهکی دی برینه، و خودی
ب تنی یی مای ئومیدا وان.

خودی ئه‌و بو سهر سفرا که‌رما خو خواستن
و ئه‌و د گازی یا وی چوون، ژ ههر تشته‌کی د
دنیا‌یی دا ب روژینه، و مرن فتارا وانه، گرانی
یا باری ئه‌و ژ هندی گیرۆ نه‌کرن کو قه‌ستا
ئارمانجا مه‌زن بکه‌ن، مه‌زنی یا خودی جهی خو
د دلین وان کر له‌و چو فتنه نه‌شیان دلین وان
ل بهر ره‌شه‌بایی خو بچه‌مینن، یان بی‌خنه
بیسه‌دافیین خو.

وه‌لی یین خودی یین کو ل سهر به‌نی یان
دبئه هیجه‌ت، دقیت ل هه‌می دهمان هه‌بن و
چو جاران عه‌رد ژ وان فاله نه‌بت - وه‌کی ئیمام
عه‌لی دبیرت ؛ دا هیجه‌تا خودی ل سهر به‌نی
یان به‌تال نه‌بت، د هژمارا خو دا ئه‌و ژ خه‌لکی
د کیمترن، به‌لی ب بهایی خو قه‌ ل نک خودی
ئه‌و ژ هه‌می یان مه‌زنترن،

ب وان خودی دهلیلین خو دپاریزت هتا نهو
وان دهلیلان ددهنه ف هندهکین وهکی خو،
ههقالینی یا دنیا یی وان ب هندهک لهشین وهسا
کر یین رحین وان ب (الملاء الأعلى) فه د
گریډای، لهو دنیا نهشیا وان ب لایي خو فه
ببهت.

وهلی یین خودی یین کو نهگهر کهسهکی
دوژمناتی یا وان کر، خودی بو عیجز دبت و
نهو ژی (ئیعلانا) شهرې دگهل وی کهسی دکهت،
وهکی د وی حه دیسا قودسی دا هاتی یا
(بوخاری) ژ (نهبوو هورمهیره) فه دگو هیزت:
﴿مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ﴾ ههچی یی
نه یار هتی یا وهلی یهکی من بکهت، نهز دی
ئیعلانا شهرې دگهل وی را کههینم.

و ئەگەر هەر تشتەك ب شەرحی بیته
رۆهنكرن دانهناسینا وهلی یین خودی یا ب وی
رهنگی نینه؛ چونکی ئەو پتر ب ریکا فهگیرانا
سهرهاتی یان ئاشكەرا دبت، لهو نوکه دی چهند
به‌رپه‌ره‌کین کورت ژ دمفته‌ه‌را وهلی یین خودی
فه‌که‌ین یین کو دیتنا وان بیرا مروّفی ل خودی
دئینته‌فه.

صه‌حابی یی پیغه‌مبه‌ری عه‌بدللاهی کورێ
عه‌بباسی دبیزت: ﴿به‌ریخودانا مروّفی وی
زه‌لامی ژ مروّفین خودی ئەوین ب دویکه‌فتنا
سوننه‌تی دئینه‌ ناسین و دبنه‌ ژ گازیکه‌رین
مه‌نه‌جی سوننه‌تی ب تنی دیتنا وان دبته
ئه‌گه‌را هندی خودان قه‌ستا سوننه‌تی بکه‌ت و
خۆ ژ بیده‌یی بده‌ته‌ پاش؛ چونکی سهر و
سیمایی‌ن وان باشت‌رین ده‌لیله‌ ل سهر سوننه‌تی.

(حهسه نی بهصری) ئهوی د مالا پیغه مبهری
دا - سلاف لی بن - هاتی یه شیرفه کرن، و ل سهر
دهستی خه لکی بهدری هاتی یه ب خودانکرن،
ئیک ژ وان وهلی یان بوو یین خودی کرینه
هیجهت و دهلیل ل سهر خه لکی زهمانی وی،
دهمی دناخفت تو دا بیژی ملیاکه تهک یی
وهی یی بو دئینته خواری، حکمه تا
پیغه مبهران ل سهر ئه زمانی وی دگه ریا، گوتنا
وی نه وهکی گوتنا که سهکی دی بوو، دلی وی،
رحا وی، وهجهی وی، بهری ئه زمانی وی
دناخفتن، لهو بیی خودانی ب ناخفتنا وی فه
دهاته گریدان.. بهحسی وی دکهن دبیزن..
دهمی ئه و ب ریقه دچوو تو دا بیژی
ئیخسیره که فه رمان ب سهر برینا وی یا هاتی یه
دان و نوکه بو جه لادی یی دئیته برن،

گاڤا بهحسی جههنهمی ل نک وی دهاته
کرن تو دا بیژی ئاگر بو وی ب تنی یی هاتی یه
ئامادهکرن، رۆژهکی (جههسهن) ی ل مزگهفتی
ومعزهک ل خهلکی دکر، ئهو هه دیس بو وان
خواند یا تیڤا هاتی: مرۆڤهک هزار سالان ژ
سالیڤ ئاخهرتی دمیڤته د جههنهمی دا پاشی
خودی وی عهفی دکهت و دچته بهحهشتی..
حهسهن گری و گوٲ: خۆزی ئهو زهلام ئهز بام!
ئهڤه ههسهنه دهمی ب ریڤه دچوو رۆناهی یا
باومری ژ سه ر و چافان دچوو، لهو ههچی یی
ئهو ددیت (تهسبیحا) خودی دکر.

و (موحهمهدی کورئ سیرینی) زی ب فی
رهنگی بوو، ئهبوو عوانه دیڤژت: جارهکی من
کورئ سیرینی ل بازاری دیت، ههچی یی ئهو
ددیت تهسبیحا خودی دکر.

(عهبدللاهی کورپ موبارهکی) دبیژت: چهند
جارهکا من (فوزهیلن کورپ عیازی) دیت لت دلی
من یی ژ من رهش بووی، و پاشی وی کره
گری.. (عهبدللاهی) نهوی ئیمامی بوخاری دهمی
بهحسی بابی خو دکهت ئیک ژ مهدهین بو وی
دکهت، دبیژت: چووبوو دهستی عهبدللاهی
کورپ موبارهکی.. (موحهممهدی کورپ واسعی)
ههقالهکی وی دبیژت: چی گاڤا نهز پی
حهسیابام کو دلی من یی رهق بووی، نهز دچووم
من بهری خو ددا وهجهی موحهممهدی کورپ
واسعی دلی من نهرم دبوو..

ئیمامی مهزن (سوفیانی سهوری)، زانایهکی
وهکی (شوعهیبی کوپی حهربی) دبیزت: نهز
هزر دکهم سوباهی خودی سوفیانی دی ئینت دا
ببته هیجهت ل سهر خه لکی، دی بیژته وان:
هوین نهگه هشتبوونه پیغه مبهری خو، ما هوین
نهگه هشتبوونه سوفیانی زی؟

زانایی حه دیسی یی مهزن (عه بدلغهنی یی
مه قدسی) دهمه کی چووبوو ئه به هانی، گاڤا
دچوو سویکی خه لك ههر دو لایین جادی کۆم
دبوون و سهح دکرنی، و دبیزن: نهگهر وی فیابا
دا ئه صبه هانی ئیخته بن دهستی خو.

و شیخی زاهدان (شیخ عه بد اقادری گهیلانی)
دهمی دروینشته خواری بو وهعزی ب هزاران
مروڤ لی ئاماده دبوون، و ب سه دان گونه هکاران
تۆبه دکر.

و زانای نافرار (ئبن قهیم) دبیزت: گاڤا دنیا
ل مه تهنگ دبوو و نهخۆشی زیده دبوو ئەم
دچووینه نك شیخ (تهقییهددین ئبن تهیمیهی) مه
گوهی خۆ ددا ئاخفتنا وی باری مه سڤك دبوو و ئەم
ب بیئفرههی یی دحهسیاین.

ئەڤ نموونه و یین وەکی وان هندی دگههینن کو
ئەڤ وهلی یین خودی ئەو بوون یین گاڤا خەلکی ئەو
ددیتن بیرا وان ل خودی دهاتهڤه، و گاڤا خەلکی
بهحسی خودی دکر بیرا وان ل وان دهاتهڤه، و پی
نهڤیت بیژین: ئەڤ چەندا هه ژ ڤالاتی یی نههاتی
یه، بهلکی ئەڤ وهلی یین هه ئەو بووینه یین ژینا خۆ
هه می بوۆ خودی تهرخانکری، و شیانیڤ خۆ هه می د
خزمهتا دینی وی دا صهرفکرین، لهو بهحسی وان و
یی خودی پیکڤه هاته گریدان..

و ئەوین د دنیا یی دا ب ڤی رهنگی د نیژیکی
خودی بن، ل ئاخهرتی ژی ژ وی د دویر نابن، و
خودی وان ددهته بهر سیبهره خۆ.

(۱۶)

ئەوین د سەر هەمی نه خوۆشی یان را دەسنفیژا خوۆب دروستی دگرن

مەزنیترین عیبادەتی ئیسلامی کو نفیژه
نائیتە کرن هەتا نفیژکەر ب وی کاری رانەبت
یی ئەم دبێژینی: دەسنفیژ، دەسنفیژ رەنگەکی
خۆ پاقرکرنی یە مروۆف پی رادبت، پاقرکنا
هەندەک ئەندامین لەشی یین ب سەرڤە، بەل
ئەگەر مروۆفی خودان باومر باش هەرا خوۆ د فی
دەسنفیژگرتنی دا بکەت دی گەلەک رانانین
مەزنیتر ژ فی چەندی د پشت را بینت.

دەمی مروۆف بو نفیژی خوۆ ئامادە دکەت، نفیژ
ئەو عیبادەتی مروۆفی ل دیوانا خودی حازر
دکەت، و پەیوەندی یی د نافبەرا مروۆفی و
عەسمانی دا گری ددەت، شریعت ژئ دخوازت
ئەو ل سەری نافی خودی بینت،

نافی خودی ئهوی دبتە نافر دکهفته د
نافبهرا کاری بۆ دنیایی فریژی بووین هەتا ب
کیر دیدارا خودی بین دفت بینه شوشتن، ئه
ئافا کو پیتی یه ل نک مروفی دەسنفیژی
دشوت ببتە ئه و رمزا عەسمانی یا تارباتی یین
نەفسی ژ ئەندامین لەشی دهن، و رۆناهی یا
باوهری ل سەر بەلاف دکهن، ئەگەر دەمی خودان
باوهر ب ئافا دەسنفیژی دەست و پی یین خو و
روی یی خو دشوت بینتە سەر هزرا خو کو ئه
ب رۆناهی یا عەسمانی فان ئەندامین لەشی خو
بۆ دیدارا خودی یی ئاماده دکهت؛ دا ئه و ببتە
مەخلووقەکی عەسمانی ل سەر عەردی، هنگی
ئەو دی وەسا د دەسنفیژی گەهت کو ئه و بۆ
نەفسی ئه و دەرمانه یی هەمی خەم و نەخۆشی
یان ژێ فەدرەفینت.. دی وە هەست کەت کو

دهمی ئەو دەسنقیژی دشت ئەو نه ب تنی
یی هندهك ئەندامین لەشی خو دشت، بەلکی
ئەو یی وی سەحەتا نهخۆش دشت یا ئەو تیدا
دژیت، فیجا ئەو ئاف دەمی ب سەر ئەندامین
لەشی وی دا دنیته خواری دی وی هزری ل نک
وی پەیدا کەت کو ئەفە هوینکاتی یا رازیبوونی
یە، و رحەتی یا قەناعەتی یە ب سەر لەشی وی
و رحا وی دا دنیته خواری.

ئەفەیه دەسنقیژ ئەوا دبتە کلیل بو نقیژی و
دقیت ئەم ب فی رەنگی د دەسنقیژی بگەهین؛
دا ب دورستی حکمەتا وی خیرا مەزن بزانیان یا
کو د دەسنقیژ شوشتنی را هەی.

خیرا دهسنفیژ شویشتنا دورست:

د دهرحهقا خیرا دهسنفیژ شویشتنی دا
کهلهک هه دیس ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن -
پین هاتینه فه گوهاستن، ل فیژی ئهم دی
هندهکان فه گیرین:

(۱) (ئه حمهد و نه سائی و ئبن ماجه) ژ (ئه بوو
مالکی ئه شعهری) فه دگوهیژن، دبیژت:
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوژ: ﴿إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ
شَطْرُ الْإِيمَانِ . . گرتنا دهسنفیژی ب رهنگه کی
تمام نیقه کا باوهری یی یه﴾. و ئه فه مهزترین
هه دیسه د خیرا دهسنفیژ شویشتنی دا هاتی، و
یا ئاشکرایه کو پیغه مبهری - سلاف لی بن -
شهرتهک بو وی دهسنفیژی دانا یا کو مروژ پی
خودان خیر بت و گوژ: (اسباغ الوضوء)

و پهیفا (اسباغ) د زمانې عه‌ره‌بان دا ب راما‌نا
(اتمام وایفا) دئیټ، په‌عنی: ئه‌و ده‌سنفیژا تمام
و پیکهاتی بت، و چو کی‌ماسی تی‌دا نه‌بن.

(۲) (موسلم) ژ (ئهبوو هورهیره
فه‌دگو‌هیژت، کو پی‌غه‌مبه‌ری - سلا‌ف لی بن -
گو‌تی په: ﴿أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَا يَرْفَعُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ
بِهِ الدَّرَجَاتِ ، وَيُكَفِّرُ بِهِ الْخَطَايَا ؟ كَثْرَةُ الْخَطَا إِلَى
الْمَسَاجِدِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ ، وَإِسْبَاغُ
الْوُضْوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ - ئه‌ری ئه‌ز وی تش‌تی نی‌شا
هه‌وه نه‌ده‌م پی‌ کو خودی گونه‌هان پی‌ ژئ
دبه‌ت، و دمه‌جان پی‌ بلند دکه‌ت﴾، گو‌تن: به‌لی
ئهی پی‌غه‌مبه‌ری خودی، گو‌ت: ﴿- ده‌سنفیژ
شو‌یشتنا ب تمامی د سه‌ر نه‌خو‌شی یان را، و
که‌له‌ک هاف‌یټنا پی‌گافان بو مز‌گه‌فتی،

و مانا ل هیفی یا نفیژئی پستی نفیژئی و
ئهفهیه خو گریدانا د ریکا خودی دا.

(۳) (بوخاری) ژ (ئهبوو هورمیره)
فه دگوهیزت، دبیزت: پیغمبهری - سلاقی بن -
گوټ: ﴿صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تَضَعُ فِي صَلَاتِهِ
فِي سُوقِهِ أَوْ فِي بَيْتِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا ، ذَاكَ أَنَّهُ
إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا
يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خُطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا
دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ ، فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ
الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَاةٍ : اللَّهُمَّ صَلِّ
عَلَيْهِ ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ ، وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا
انْتَظَرَ الصَّلَاةَ - نفیژا زهلامی ب جماعت بیست
و پینج جاران هندی نفیژا وی یه ل مالا وی
یان ل بازارا وی، ئهفه ژ بهر هندی چونکی
ئهگهر وی دهسنفیژا خو ب دورستی شویشت،

پاشی دمرکهفته مزگهفتی و بو نفیژی
دمرکهفت نه بو تشتهکی دی، هر بیگافهکا نهو
بهاقیّت دمرجهک دی بو وی پی بلند بت، و
گونهههک دی بو پی ئیته ژیرن، و نهگهر وی
نفیژ کر ملیاکهت دی مینن دوعایان بو وی کهن
هندی نهو ل جهی نفیژا خو بمینت، دی بیژن:
یا رمبی ته رحمی پی ببه، و ئیک ژ ههوه دی د
نفیژی دا بت هندی نهو ل هیفی یا نفیژی
بت. مهنا دهنفیژگرتنا ب رهنکهکی
دورست دبتنه نهگهرا وهریانا گونههین خودانی.
(۴) وژ فی ژی ئاشکراتر نهو حه دیسه یا
(موسلم) ژ (عوسمانی کورپی عهفانی)
فه دگوهیژت، دبیژت: من دیت پیغه مبهری -
سلاف لی بن ت دهنفیژ شویش، پاشی گوّت:

(مَنْ تَوَضَّأَ هَكَذَا ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ،
وَكَانَتْ صَلَاتُهُ ، وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً . ههچی
یی هؤسا دهسنقیژی بشۆت گونههین وی یین
بهری هنگی دی بۆ ئینه ژیبرن، و نقیژا وی و
چوونا وی بۆ مزگهفتی دی بۆ ب خیر حسیب
بن.

(۵) و د حه دیسهکا دی دا (موسلم) ژ
(عوسمانی کورپی عهففانی) فه دگوهیژت،
دبیژت: من گوهل پیغه مبهری بووت سلاق لی
بن ت دگۆت: (ههچی یی دهسنقیژی بۆ نقیژی
بشۆت، پاشی بچت نقیژا فهرز دگهل خهلکی
بکهت، یان ب جماعهت بکهت، یان ل مزگهفتی
بکهت، خودی گونههین وی دی بۆ وی ژ
بهت.

(۶) (موسم) ژ (ئه‌بوو هورمیره‌ی فه‌دگوه‌ی‌زت،
 دبی‌زت: پی‌غه‌مبه‌ری - سلاف لی بن ت گو‌ت: ﴿إِذَا
 تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ أَوْ الْمُؤْمِنُ فَعَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَتْ
 مِنْ وَجْهِهِ كُلِّ خَطِيئَةٍ ، نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ
 مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتْ مِنْ
 يَدَيْهِ كُلِّ خَطِيئَةٍ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ
 قَطْرِ الْمَاءِ ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلِّ خَطِيئَةٍ
 مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ ،
 حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ . ئه‌گه‌ر به‌نی یی
 موسلمان، یان یی خودان باو‌مر ده‌سنفی‌ژ
 شو‌یشت و روی یی خو شو‌یشت، هه‌ر گونه‌هه‌کا
 وی ب چافی خو به‌ری خو دایی دگه‌ل ئافی یان
 دگه‌ل چپکا دو‌یما‌هی یی یا ئافی دی ژ روی یی
 وی دهرکه‌فت، و ئه‌گه‌ر وی پی یی‌ه خو شو‌یشتن
 هه‌ر گونه‌هه‌کا ئه‌و ب پی یی‌ن خو ب نک فه

چووبت دگهل ئافى يان دگهل چپكا دويماهى يى
يا ئافى دى دمرکهفت، ههتا ئهو ژ گونههان
دمينته پاقر.

سوننه تا دهنفیزی:

و ژ سوننه تین دهنفیزی یه مروڤ پشتی
ژ دهنفیزی خلاس دبت شاهده بدهت، وهکی
د وى هه دسى دا هاتى يا (موسلم) ژ (عومهري)
فه دگوهیزت، دبیزت: پیغه مبهري - سلاف لی بن
ت گوت: هه چى یى ژ هه وه ب تمامی
دهنفیزی بشوت، پاشى بیژت: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) ههر
ههشت دمرکههین به ههشتى دى بو وى ئینه
فه کرن، چى دمرکههى فیا دى تیرا چته ژور.
و ههر ژ تمامی یا دهنفیزی یه مروڤ پشتی
ژ دهنفیزی خلاس دبت دو رکاهه تین سوننهت
ب نافی سوننه تا دهنفیزی بکهت،

(بوخاری و موسلم) ژ (ئەبوو ھورەیرە)
فەدگۆھیزن، دبیژت: پیغەمبەری - سلاڤ ئی بن -
گۆتە بیلالی: ﴿ئەھى بىلال، بیژە من: د ئیسلامی
دا چ کار تە کری یە پتر تو یی ژئ ب هیفی بی،
من یی گوھ ل پیژنا تە بووی د بەحەشتی دا﴾،
بیلالی گۆت: چو کار من نەکری یە ئەز یی ژئ
ب هیفی بم پتر ژ ھندی کو چی گاڤا من
دەسنڤیژا خو شویشت شەڤ بت یان روژ بت من
- ھندی خودی بو من نفیسی ت نفیژ ب وی
دەسنڤیژی کرینە.

(۱۷)

ههژیکهر و نه‌فیندارین خودی

نه‌فینداری نه‌و دهره‌جهیه یا (عارف) و
(سالک) د ریځا وی دا بهری ئیک و دو رادکه‌ن..
نه‌و زاده یی دل و رح پی دژین، و نه‌و سیناهی
یه یا چاف پی قه‌تره دکه‌ن، و نه‌و گهمی یه یا
خودانی خو ژ پیلین دنیا یی بهری ئاخره‌تی
رزگار دکه‌ت.

و نه‌گهر خودی که‌سه‌کی بده‌ته بهر سيبهرا
خو چونکی وی بو خودی هه‌ز ژ برایه‌کی خو
کری یه، نه‌ری پا هوین بو وی که‌سی چ دبیزن
یی فیانا خودی دلی وی و‌سا تژی کربت کو ژ
خودی پی‌قه‌تر نه‌و که‌سی دی نه‌بینت، جهی وی
روژا قیامه‌تی دی ل کی‌فه‌ت؟

(بوخاری و موسلم) ژ (ئەنەسە) فەدگوهیژن،
دبیژت: زەلامەکی گۆتە پیڤەمبەری - سلاڤ لئ
بن -: ئەی پیڤەمبەری خودی قیامەت کەنگی
یە؟ گۆت: پیڤەمبەری - سلاڤ لئ بن - گۆتی:
﴿ما تە چ بو وی ئامادە کری یە؟﴾ گۆت: وی
گۆت: من گەلەك روژی و نفیژ و خیر بو ئامادە
نەکرینە، بەلئ ئەز حەز ژ خودی و پیڤەمبەری
وی دکەن گۆت: پیڤەمبەری - سلاڤ لئ بن -
گۆتی: (تو دی دگەل وی بی یی تو حەز ژئ
دکەي).

فیانا خودی و پیڤەمبەری:

ژ تمامی یا باوهری یا مروفی یە کو خودی و
پیڤەمبەری وی - سلاڤ لئ بن - ل بهر وی ژ هەر
تشتەکی دی خوشتفیتر بن،

و نهوی فیانا هتشته کی دی ژ یا خودی و
پیغه مبهری وی پتر د دلی دا ههبت نهو دی یی
به رئاتاف بت، وهکی د نایه تهکا پیروز دا هاتی:
﴿قُلْ إِنْ كَانَتْ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ
كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِّنْ آلِهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ
بِأَمْرٍ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾﴾ - تو نهی
پیغه مبهر، بیژه خودان باومران: نه گهر هوین
باب و زارو و برا و ژن و مروفتین خو یین
نیزیک و وی مالی ههوه کو مگری و وی بازارگانی
یا هوین ژ بی رهواجی و ساربونا وی دترسن و
وان خانی یین بهر فره یین هوین تیدا، نه گهر
هوین فیانا فان ب سهر فیانا خودی و
پیغه مبهری وی و جیهادا د ریکا وی دا بیخن،

پا دی د چافه ری یی عهزبا خودی بن. و
خودی بهری وان ناده ته ریکا راست یین ژ
گوهرداری یا وی دمرکهفتین ﴿التوبة: ۲۴﴾.

و (بوخاری و موسلم ژ (عهبدللاهی کورئ
عهباسی) فه دگوهیژن، دبیزت: پیغه مبهری -
سلاف لی بن - گوټ: ﴿فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَا
يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ
- ئەز ب وی کهمه یی نه فسا من د دهستی دا
ئیک ژ هه وه باومری یی نائینت هتا ل نک وی
ئەز یی خوشتفیر بم ژ بابو کور و ههمی
مرؤفان﴾، و ئەگەر ئەفه به حسی فیانا
پیغه مبهری بت - سلاف لی بن - پا هوین بو فیانا
خودی چ دبیزن؟

و فیانا مروفی بو خودی هنگی دی یا تمام
بت نهگه دلی وی بو خودی ب تنی یی قالا بت،
و کانئ چهند دلی وی ب فیانا تشتهکی دی فه
مزویل ببت نهو هند ژ فیانا خودی تییدا کییم
بوویه.

و نهوین تامکری یه نهفینی باش دزانن کو
مروفی نهفیندار ب فیانا خو دزیت، و بو فیانا
خو دزیت، ب دلدارئ خو دبینت، و ب وی ددمت
و دستینت، و رادبت و دروینت، د حه دیسه کا
قودسی دا هاتی یه، خودی دبیژت: ﴿مَا يَزَالُ
عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوْفَلِ حَتَّى أُحِبَّهُ ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ
كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ
، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا ، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا .
عهبدی من دی مینت خو ب کرنا سوننه تان
نیژیکی من کهت هتا نهز هز ژ وی دکهم،

گاڤا من چه ز ژ وی کر ئەز دئ بمه ئەو گوھ یئ
وی پئ گوھ لی دبت، و ئەو چاف یئ ئەو پئ
دبینت، و ئەو دەستی ئەو پئ دگرت، و ئەو پی
یئ ئەو پئ ب ریڤه دچت❖

مروڤی ئەگەر چه ز ژ ئیکی کر ل سهری دئ
وان کاران کهت یین وی پئ خوش؛ دا ئەو خو
نیژیکی وی بکهت، پاشی پستی فان کارین ب
سهرڤه سهرڤه و ئاشکەرا، ئەو دئ بهرگه‌پیانئ
کهت کو ب دلئ خو ژ ی وان کاران بکهت یین
خوشتفی یئ خو پئ خوش، و هنگی ئیکا هند
دئ ژ وی چی بت ههمی دهمان دئ هزر کهت کو
ئەو یئ خوشتفی یئ خو دبینت، و ئەڤهیه
دەرەجا (نحسانئ) و ئەوئ د فیانا خو بو خودئ
دا بگه‌هته ڤئ دەرەجئ ئەو وەسا دئ عیبادەتئ
خودئ کهت هەر وەکی ئەو وی دبینت، و هنگی
ئەو دئ هەستی ب شرینی یا ڤئ ئەڤینی کهت،

و هندی فیانا مروفی بو خودی یا پتر بت
نیژیکی یا وی ژ خودی دی پتر لی ئیت، و چه‌ند
ئهو پتر نیژیکی خودی ببت، خودی ژی پتر دی
خو نیژیکی وی کهت، و هنگی ئهو ب دورستی
دی تام کهته شرینی یا باومری.

چاوا دی هه‌ز ژ خودی کهین؟

و چونکی ده‌می مروف هه‌ز ژ ئیکی دکهت و
قه‌ستا وی دکهت ئهو قه‌دره‌کی مه‌زن بو مروفی
دگرت، و ئاخ‌ره‌ت مه‌عنا وی ئه‌وه مروف قه‌ستا
خودی بکهت، خودی ل ئاخ‌ره‌تی به‌ایه‌کی مه‌زن
دده‌ته وی یی د دنیا‌یی دا هه‌ز ژ وی کری، له‌و
مروفی خودان باومر هه‌رده‌م ل وان ری‌کان
دگه‌ری‌ت یین وی دکه‌نه ژ هه‌ژیکه‌رین خودی،
و ئه‌وین ل سه‌ر ری‌کا فیانا خودی چووین
دبیژن: ب دو ری‌کان فیانا خودی ل نک مروفی
به‌یدا دبت:

یا ئیکی: کو مروڤ ب دورستی خودی بناست؛
چونکی ئهوی خودی ب دورستی نه‌ناست، فیانا
وی ژی بو خودی یا دورست نابت، و ناسینا
مروڤی بو خودی و پیغه‌مبه‌ری وی - سلاف لی
بن - خو بو مه پی دایه ناسینی، و چهند مروڤ
خودی پتر بناست فیانا مروڤی ژی بو وی دیچ
پتر لی ئیت.

یا دووی: برینا هیفی یی ژ فیانا دنیایی و
هر تشته‌کی به‌ری مروڤی ژ فیانا خودی
ومرگپرت، و هندی فیانا مروڤی بو دنیایی پتر
لی بیت ئه‌ف پتری یه دی ل سهر حسیبا
کیمبوونا فیانا خودی بت؛ چونکی فیانا خودی
و یا دنیایی پیکفه د دی دا کۆم نابن.

نیشانین فیانا مروؤی بو خودی:

فیان نه گهر گوتنا ب دمفی ب تنی بت ههر
که سهکی ههبت دشیئت بیژت: نهز ههز ژ خودی
دکه م، و من پیغه مبهری وی دفیئت، بهلی نه گهر
ببته مجدی دی بینی نهف مروؤی فی گوتنی
دکهت و دبیزت گهلهک ژ خودی و فیانا وی یی
دویره، و ههتا مروؤ بزانت کانن راسته نهو
ههز ژ خودی دکهت یان فیانا خودی هزره که
نهفسا وی، وی پی دخاپینت، دفیئت نهو بهری
خو بدهتی کانن نیشانین فیانا خودی ل نک وی
ههنه یان نه، و نیشانین فیانا خودی - ب کورتی
- نهفه نه:

- کو نهو ههز ژ (لیقائا) خودی بکهت،

و مهعنا فی نهو نینه مروؤ ههز ژ مرنی
بکهت.. نه،

خودان باومری وهکی ههر خودان رحهکی مرن
نهفیت، و لیقانا خودی تشتهکه پشتی مرنی
دئییت.

- کو ئه و فیانا خودی ب سهر ههر فیانهکا دی
بیخت، و خو ژ ههوایی نهفسی و دلچوونین
ئهرزان بدهته پاش.

- و ئهوی چهز ژ خودی بکهت دی وان کار و
کریاران کهت یین خودی چهز ژی دکهت، و دی
ژ وان کار و کریاران دهته پاش یین بی ئهمری
یا وی تیدا بت؛ و نه تشتهکی بهرعهقله مروف
ب تمامی چهز ژ ئیکی بکهت و وان کاران بکهت
یین وی پی نهخوش بت، و دقیت نهئیته هزر
کرن کو بی ئهمری ئیکجار فیانی دهلوهشینت..
نهخیر،

گهلهك مروّف هه نه چهز ژ ساخله می یی
دکهن بهلی دگهل هندی ژی وی تشتی دخوت یی
ساخله می یا وی تیکددمت، بهلکی بی ئه مری
تمامی یا فیانی کیّم دکهت.

- فیانا خودی بهری خودانی ددهته هندی کو
ههردهم ئه و زکری خودی بکهت، و ئه زمانی وی
ب بهحسی وی یی تهپ، چهز ژ گوئنا وی بکهت
و گوهداری یا قورئانی بکهت.

- و دفیّت صهبرا وی ب خودی بیّت، و تامی ژ
(موناچاتا) وی ببینت، و ب خهّم بکهفت ئه گهر
هات و دهم ب سهر وی دا چوو بیی ئه و زکری
وی تیّدا بکهت.

- و ئه گهر مروّفی ب دورستی خودی بقیّت
پیّتی یه حیز ژ پیّغهمبهری وی ژی بکهت،

و چهز ژ وی شریعهتی ژی بکەت یی وی ب
ریکا پیغه مبهری خو بو مرو فان هنارتی، و چهز
بکەت شریعهتی خودی یی ل کار بت.
ئەوی ئەف نیشانه ل نک هەبن ئەوه یی چهز
ژ خودی دکەت، و ئەوی چهز ژ خودی بکەت
روژا قیامەتی خودی وی ددەتە بهر سيبهرا خو.

(۱۸)

ئەوین عیجز دبن دەمی بی ئەمری یا خودی دئیته کرن

د وی ئەسەری دا بی مووسای - سلاف لی بن
هاتی یه فهگوهاستن د دمرحهقا وان کهسان دا
یین خودی رۆزا قیامهتی سیبهره خو لی دکەت
هاتی یه: ﴿وَالَّذِينَ يَغْضَبُونَ لِمَحَارِمِي إِذَا اسْتُحِلَّتْ
كَمَا يَغْضَبُ النَّمِرُ إِذَا حَرَبَ - ئەوین وەسا عیجز
دبن دەمی ئەو تشت دئیته کرن یین من حەرام
کرین کا چاوا پلنگ عیجز دبت دەمی زیده
کهربین وی فهدبن﴾.

مەعنا: ئەو مرووفین سەرا کرنا خەلکی بو
گونههی و بی ئەمری یا خودی عیجز دبن و
کهربین وان فهدبن، ژ وان توخمین مرووفانه

يڤن رۇڙا قيامهتې خودی وان ددهته بهر
سيبهرا خو.. و بهری نوکه مه گۆت بوو: ئهويڤن
ب دورستی ههز ژ خودی بکهن خودی وان
ددهته بهر سيبهرا خو، و يا زانا يه کو ئهو
مروفي ههز ژ خودی بکهت دی عیجز بت دهمی
دبیت کهسهك بی ئهمری يا وی دکهت یی ئهو
ههز ژئ دکهت، يهعنی: ژ پیتقی یڤن فیانا
خودی يه مروف عیجز ببت دهمی دبیت
ئهمری خودی یی دئیته پی لیدان، و بستهیی يا
ل سهر کرنا گونههی يا د ناف خه لکی دا به لاف
دبت.

و ل فیړئ ئهم دی بهحسی فی توخمی
مروفان کهین ئهويڤن فهرمانا ب باشی یی ل
خه لکی دکهن و بهری وان ژ خرابی یی
ومردگیړن، و عیجز دبن دهمی دبینن خرابی يا
دئیته کرن.

فهرمانا ب باشی یی و پاشفه لیّدانا ژ خرابی یی:

ئیمامی (موسلم) ژ (عهبدللاهی کورپی
موسعوودی) - خودی ژی رازی بت -
فه دگو هیژت، دبیژت: پیغه مبهه - سلاف لی بن ت
دبیژت: ﴿مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّتِهِ قَبْلِي إِلَّا كَانَ
لَهُ فِي أُمَّتِهِ حَوَارِيُونَ ، وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ
وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ ، ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ
يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ، وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ ، فَمَنْ
جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ
فَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ لَيْسَ
مِنْ وَرَاءِ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ - یه عنی:
خودی بهری من پیغه مبهه رک د ناف ئوممه ته کی
دا نه هنارتی یه نه گهر وی هندهک هه فال
و هوگر نه بن کاری ب سوننه تا وی بکهن،
و پیگیری یی ب فهرمانا وی بکهن،

پاشی پشتی وان هندهك كهس دئین وی تشتی
دبیژن یی نهكهن، و وی کاری دكهن یی فهرمان
پی ل وان نههاتی یه کرن، فیجا ههچی یی ب
دهستی خو جیهادا وان بكهن نهو یی خودان
باومره، و ههچی یی ب دلی خو جیهادا وان
بكهت نهو یی خودان باومره، و ههچی یی ب
نهمانی خو جیهادا وان بكهت نهو یی خودان
باومره، و د پشت وی چهندي را دندهكا باومری
یی نینه.

نهف ههديسا پیروژ بو مه ئاشكهرا دكهت كو
خودی بو ههر ئوممهتهكي پیغهمبهرهك هنارتی
یه؛ دا ئایهتین خودی بو وان بخوینت و ریكا
دورست نیشا بدمت، و هندهك ریڤنیشانان ل بهر
چافین وان بدانت دا پی ب سهر راستهري یا
خودی هل ببن، و پشتی فان پیغهمبههران دهمی
سال و زهمان ل سهر مللهتین وان دریژ دبن،

و هیډی هیډی ئه و ژ روڼاهی یا چرای
پیځه مبهړینی یی دویر دکهفن هندک مروفت
پهیدا دبن ژ ریځا راست لاددهن، و مهنه جی
پیځه مبهړان ژ ژینا خو دهر دئیخن، له و دی بینی
درمو د ناف وان دا زیده بهلاف دبن، و کار و
که سپی وان نه وه ئه و وی تشتی دبیزن یی
نه کهن، ب فی رمفتاری کهچ و نه شرین و گوټنا
بی کریار ئه و خه لکی دخاپینن، و گاڤا ئیک ژ
وان کاره ک کر زی دی بینی نه ئه و کاره یی
خودی و پیځه مبهړی - سلاف لی بن - فرمان لی
کری.

ل فیږی دهوری مروفتین زانا و تیځه هشتی ب
شریعتی خودی دئیت، پیځه مبهړ - سلاف لی بن
- د گوټنا خو یا پیروژ دا وان ددانته بهرانبهر
بهرپرسی یه کا مهزن، و تهرازی یه کا بنه جه

بۆ وان دەسنیشان دکهت دا ئەو باومری یا خو
پێ بکێشن و بزانی کانی ئەو چەندن و چەندی
دئینن.

ئەو چەپدانا کریت ژ ریکا پیغه مبهراڤا گافا د
ناف جفاکی دا دمرکهفت، زانا و مروڤین موخلص
بۆ دینی دڤیت ههلوستهکی موکم بستینن:
ئەگەر د شیانا وان دا ههبت دڤیت ئەو ب
دهستین خو وی چەپدانی راست بکهن، و
نههیلن دهلیقه بۆ خرابکاران پهیدا ببت کو
خه لکی ژی دگهل خو د سهردا ببهن، ئەگەر
هات و پیل ژ وان یا دژوارتر بت و ئەو ب
دهستی نهشیان بهرگری پی بکهن، بلا ئەو ب
دی جیهادا خرابی پی و خرابکاران بکهن، و ب
ئەزمانی ریکا دورست نیشا خه لکی بدهن، دا
کهسی چو هیجهت ل سهر وان نهبت.

ژ بهر فی چهندی قورئانا پیروژ ب رهنهکی
زیده ئاشکرا بو مه دیار دکهت کو فهرمانا ب
باشی یی و پاشفه لییدانا ژ خرابی یی ئیک ژ
بناخه یین (عهقائدی و سلووکي)یه بو
موسلمانان چ ژن بن چ میړ، دهمی دبیزت:
﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ (التوبه: ۷۱).

ژ بهر فی نهگه ری ئیسلام دبیزت: ههر
موسلمانه کی ههبت - ژن بت یان میړ بت - گاڤا
تشته کی خراب و نه شهرعی د جفاکا موسلمانان
دا چی بوو و خو بی دهنګ کر، نه ب دهستی و
نه ب دهفی و نه ب دلی نه رازیبوونا خو ل سهر
فی خهله تی یی دیار نه کر، نهو موسلمان ژ
تاوانباران دئیته هژمارتن، و دقیت ژ فی
رهفتاری نه ئیسلامی بیته پاشفه لییدان،

و ههما بهسه بیژین: پیغه مبهەر - سلاڤ لی بن
- د حه دیسا خو یا بووری دا گهفی ب نه مانا
باومری یی ل فان رهنکه مرو فان دکهت، دهمی
دبیژت: (و د پشت وی چهندی را دندکه کا
باومری یی نینه) ومکی مه فه گیرای.

راسته خویکا گوئنا حهقی یی یا مهزنه، بهلی
بیژنه من: بوچی زانایین راست و دورست
میراتگرین پیغه مبهرا نه؟ ما نه ژ بهر هندی
چونکی نهو ژی ومکی وان خو گووری راستی یی
دکهن؟

راسته یا ب سانا هی نینه مروف بهرگری یا
پیلی بکهت، و بهرگه پیری بکهت کو وی
خهلهتی یی یا خه لك ل سهر هاتی یه مهزنکر
دورست بکهت؛ چونکی بیر و باومرین مروقی -
نه گهر خو د خهلهت ژی بن - مروف زوی ب زوی
ل بهر نائییت دهستان ژی بهر دمت،

به لّ کهنگی ههوه دیتی یه ب ریځا راستی و
سهره رازی یّ ب گول و نیږگزان یا خهملاندی بت؟
لازمه د ناف ملله تی دا هندهك كهس هه بن خهله تی
یّ راست بکهن و باشی یّ به لاف بکهن، ئه گهر هات و
مه فیا کهلهکا مه ب سلافه تی دمر باز ببه کناری
ته ناهی یّ؛ چونکی ئه گهر جفاك خراب بوو دی خو
به رئاتاف کهت، و ئه گهر ئاتاف هات فایدی کهسی
ناکهت بیژت؛ ههر پهر و پیپکا خو! عهر د گاڤا
دهژپیّت باش و خرابان دادعویرت، و عهسمان گاڤا
هشك دبت باش و خرابان ژیک جودا ناکهت.

و ئه گهر ئه و مروفین بهری خه لکی ددهنه باشی
یّ، و وان ژ خرابی یّ پاشفه لیّ ددهن، د ناف جفاکی
دا نه مان، و ههر ئیکی گوت: ما من چ ژ یه؟ خونه
ئه ز شورتی خودیمه!

هنگی ئه و زهمانی خراب دی ب سهر ئوممه تی دا
ئیّت یّ پیغه مبهری - سلاف لّ بن - د هندهك
حه دیسین خو دا به حس ژ یّ کری.

زەمانەك خراب:

(ئەحمەد و حاکم) ژ (عەبدوللاهی کوری
عەمری) فەدگوھیزن، دبیژت: پیغەمبەری -
سلاڤ ئی بن - گوٲ: ﴿قیامەت رانابت حەتا
خودی بەنی یین خو یین دیندار و خیرخواز
نەبەت، فیجا ھندەك بی خیر و بی عەسل دی
مینن نە قەنجی ل نك وان قەنجی یە و نە
خرابی خرابی یە﴾.

یەعنی: بەری قیامەت راببت، خودی
زەمانەکی خراب دی ب سەر ئوممەتی دا ئینت،
مروٲین خیرخواز تیډا دی کیم بن، و کەس
نابت بەری خەلکی بدەتە باشی یی و وان ژ
خرابی یی بدەتە پاش، و ل شوینا ٲان رەنگە
مروٲان ھندەك مروٲین چو خیر د سەری دا
نە دی ئین و دی مشە بن، کاری خەلکی دی
کەفتە دەستی وان،

و چونکی نهو چو ژ دینی نزانن، و چو
پوښتهی نادهنئ، باشی و خرابی ل نک وان دی
تیکهلی ئیک بت، و هنگی تهرازی یا وان د
کیشانا مروّقان و کاری وان دا دی دهرنشیف بت،
وهکی د حه دیسه کا دی دا یا (نه حمهد) ژ (نه بو
هورهیره ی فه دگو هیژت هاتی یه: دبیژت:
پیغه مبهری خودی - سلاف لی بن - دبیژت:
﴿هندهک سالیّن خابینۆک ب سهر مروّقان دا
دی ئین درهوین تیا دی بته جهی باومری، و یی
راستگو کهس باومری یا خو پی نائینت، و یی
خائین دی بته جهی باومری ل نک خه لکی، و
مروّقی نه مین د چاقین وان دا دی خائین بت، و
مروّقی بی خیر و ب کیړ نه هاتی دی ب شولین
عالمی ئاخفت﴾، یه عنی: وی زهمانی کا چاوا
عامی خراب دبن وهسا مهزن و ریبه ریّن ملله تان
ژی پویج دبن و دبنه که سین ب کیړ نه هاتی،

و یا زانایه کو مه زنی ههر ملله ته کی دی یی
ب سهر وان فه بت و ژ وان بت، (ترمزی و
ئه حمهد) ژ (حوزمیفه ی) فه دگو هیزن، دبیزت:
پیغه مبهری - سلاف لی بن ت گوت: ﴿ئه ز ب وی
که مه یی نه فسا من د دهستان دا، یان هوین دی
فه رمانا ب باشی یی و پاشقه لی دانا ژ خرابی یی
که ن، یان زی خودی عه زابه کا عام دی دمه
هه وه، فیجا هندی هوین دوعایان بکه ن زی
دوعایین هه وه نائی نه قه بویلکرن﴾، و عه زاب ژ
وی مه زنتر نینه هه فساری خه لکی بکه فته د
دهستی وان مرو فان دا یین باشی یی و خرابی
یی ژیک جودا نه که ن.

و دیروکا خودی ناسی یی بو مه دده ته
ئاشکه راکرن کو ده سپیکا پویچبونا ملله تی
ئسرائیلی یان ژ فی دهست پی کربوو،

(ئەبوو داوود) ژ (عەبدوللاهی کورێ
مەسعوودی) فەدگوهیژت، دبیژت: پیڤەمبەری -
سلاڤ لئ بن - گوٲ: ﴿ئیکەمین جار کیماسی د
ناف ئسرائیلی یان دا پەیدا بووی ئەو بوو،
زەلامەکی زەلامەك ددیت خرابی یەك دکر، دا
بیژتی: فلان کەس تەقوا خودی بکە و فی کاری
بھیڵە، ئەو بو تە یی حەلال نینە، پاشی رۆژا د
دویڤ دا وی زەلامی ئەو ددیت و ئەو گونەها
یی دی دکەت ئیکا هند ژ فی چی نەکر کو ئەو
دگەل وی نەخۆت و فەخۆت و روینت، فیجا
دەمی وان ئەو چەندە کری خودی دلین وان
لیك دان و نەڤیان هافیته تیدا، پاشی
پیڤەمبەری - سلاڤ لئ بن - ئەو ئایەت خواند یا
تیدا هاتی کو خودی لەعنەت ل کافرین
ئسرائیلی یان کری یە ل سەر ئەزمانی داوودی و
عیسای کورێ مەریەمی،

پاشی گۆت: نه، ئهز ب خودی کهمه یان
هوین دی فهرمانا ب باشی یی و پاشفه لیڤدانا ژ
خرابی یی کهن و دی دهستی زۆرداری ژ کرنه
خرابی یی گرن و بهری وی دهنه حهقی یی، یان
دی ئه و ب سهری هه وه ئیت یا ب سهری
ئسرائیلی یان هاتی.✽

ئسرائیلی د وهختی خو دا باشتین مللهت
بوون خودی داین، و پیغه مبهراتی و حوکم کری
یه د دهستی وان دا، پاشی هیڤدی هیڤدی وان خو
ژ ریکا پیغه مبهران دا پاش، و دهسپیکا خرابی
یا وان ئهفه بوو یا پیغه مبهری - سلاف لی بن -
بهحس ژی کری، وان بهری ئیک و دو ژ خرابی
یان وهرنه گیرا، و دهمی ئیک ژ وان خرابی کربا
خه لکی پشتا خو نه ددایی، له و کرنا خرابی یی
ل بهر باش و خرابین وان بوو تشته کی عادی،
ئینا خودی غه زهب ل وان کر،

هندهك ریبهرین لاواز و ب کیر نههاتی دانه
وان، و دوبهرهکی ئیخسته ناف ریزین وان،
دمولهتا وان یا ب هیژ بوو دو پارچه، و ل شوینا
ئهو نهیارهتی یا دوژمنین خو بکهن، مانه ب
سهر و ستوین ئیک و دوفه، ئینا خودی
نهیارهکی نه ژ وان (نهبوخنهصری بابلی) ل
سهر وان زال کر و ئهو بن دهستی خو کرن، و
رمزیلکرن و دویماهی بو حوکمداری یا وان دانا.
ئهف سهرهاتی یا ب سهر ئسرائیلی یان دا
هاتی، دگهل ئوممهتا ئیسلامی ژی دوباره بوو،
چونکی موسلمانان گوهداری یا پیغمبهری خو
نهکر، و ل وی ریکی چوون یا ئسرائیلی بهری
وان لی چووین، ئینا خودی هیژا وان بژکاند و
نهیار ل سهر وان زال کرن،

(ئەحمەد) ژ سەحابی یی پیغەمبەری
(حوزەیفە) ی فەدگوهیژت دبێژت: روژهکی
(حوزەیفە) ی گۆتە ھندەک مروۋان: "ل سەر
دەمی پیغەمبەری - سلاق لی بن - زەلامەک دا
گۆتەکی دبێژت پی دبوو منافق، نوکە ئەزی
دبینم ئیک ژ ھەوہ د ئیک دیوانی دا چار جار
یی وی گۆتنی دبێژت"، پاشی (حوزەیفە) ی
گۆت: "یان ھوین دی فەرمانا ب باشی یی و
پاشقەلیدانا ژ خرابی یی کەن و بەری ئیک و
دو دەنە خیری، یان خودی عەزابەکی ب سەر
ھەوہ ھەمی یان دا دی ئینت، یان دی پویچین
ھەوہ کەتە مەزنین ھەوہ، قیجا ھندی باشین
ھەوہ دوایان ژی بکەن دوایین وان ب جھ
نائین و بەرسقا دوایین وان نائینە دان".

نهفه ل سهر دهمی _ حوزهیفه)ی، ئهری پا
ئهگهر (حوزهیفه)ی ئهم دیتباین دا بو مه چ
بیژت؟ دیوانخانین مه ئهوین (ئهصلهن) ل سهر
کوفرئ، و نیفاقئ، و بی ئهمری یا خودی، و
نهیارمتی یا موسلمانان دئینه گریدان؟
کورتیه نموونه ژ دیرۆکا ئوممهتی:

دهمی خیر د ناف ئوممهتی دا ههبت خودان
غیرمت ل سهر دینی دی د مشه بن، و گاڤا ته
دیت پی ل ئهمری خودی هاته دانان، و
گونههکاری بهلاف بوو، و کهسهک نهبت دهنگی
خو ب حهقی پی بلند بکهت، هنگی تو بزانه
ئوممهت مرارهکی نهفهشارتی یه!

و ههرچهنده غیرهتا ل سهر دینی ب ریکا
فهرمانا ب باشی پی و پاشقهلیدانا ژ خرابی پی
کارهکه دکهفته د ستویی ههمی کهسان دا،

بهلی پا نهو پتر دکهفته د ستوی د جویین
مرؤفان دا: مهزن و کاربدهستان؛ چونکی حوکم
یی د دمستی وان دا، و زانایین دینی؛ چونکی
خه لک یی ل پشتا وان، و گاڤا نهف ههر دو
رهنگین مرؤفان ب دهوری خو رانه بوون، هنگی
نهو عهزاب دی ب سهر جفاکی دا ئیت یا مه
بهری نوکه به حس ژی کری.

و دیرؤکا ئوممهتی نهگهر نه سهر بکهین
دی بینین گه لک نمونه یین گهش دؤر غیرهتا
ل سهر دینی خودی هه نه، تشتی هندی
دگه هینت کو خودانیین حهقی یی د مهسه لا
گوتنا راستی یی دا چو هزاران بو کهسه کی
ناکهن.. و نهفه هندهک نمونه یین کورتن بو
بیرئینان دی فهگیرین:

(۱) سالی کورئ عهبدللاهی کورئ عومهری
دبیژت: رۆژا ئەز بوویمه زافا بابی من هندەك
مرۆف دموعه كرن، ئێك ژ وان (ئەبوو ئەییوبی
ئەنصاری) بوو، گاڤا هاتی دیت دیواری مه ب
پاتهکی کەسك یی پاتهکری یه و ئەفه تشتهکه
پیغمبهری - سلاف لی بن - ئەم یین ژئی داینه
پاش ئینا وی گۆته بابی من: هوین دیواران
پاته دکهن؟ ئینا بابی من شهرم ژ خو کر،
سهری خو چهماند و ؤت: ئەبوو ئەییوب! ژنك
یین شاینه مه. ئینا ئەبوو ئەییوبی گۆته
بابی من: من هزر دکر ژنك دی شینه ههمی
کەسان و نهشینه ته، ئەز نه دئیمه د مالا ههوه
فه، و نه ئەز خوارنا ههوه دخۆم.

(۲) (بوخاری و موسلم) فه دگو هیژن کو جار هکی
(عبداللاهی کورپی موعه فقه لی) زه لامه ک دیت
به رتفک ده افیتن، ئینا گوئی: وه نه که، پیغه مبه ری -
سلاف لی بن - ئهم یین ژ فی کاری داینه پاش، پاشی
جاره کا زی عه بدلاهی نه و دیت وی به رتفک
ده افیتن، ئینا گوئی: نه ز دبیژمه ته پیغه مبه ری -
سلاف لی بن - یی گوئی: وه نه کهن، و تو وه دکه ی! ب
خودی ئیچدی نه ز دگهل ته نا ناخقم.

(۳) و ئیمامی مه زن (فوزهیلی کورپی عیازی)
دبیژت: "هه چی یی قه دری بده ته بیده چی یه کی
نه و وی هاریکاری د هه رفاندنا ئیسلامی دا کر، و
هه چی یی د روی یی بیده چی یه کی دا بگرنژت
نه و وی سفکی ب وی کر یا خودی بو موحه ممه دی -
سلاف لی بن - ئینایه خواری"،

ژ بهر فی چهندی مه زنین موسلمانان یین
سه رپاست و زانایین وان یین ری درست چو جارن
روی نه ددا مروفتین بیده چی و خرابکار، روژه کی

ئىمامى شافعى چوو ديوانا (مهئموونى عهلباسى)،
مهئموونى گۆتى؛ تو فى زهلامى دنياسى؟ ئىمامى
گۆت؛ نهخيىر! مهئموونى گۆتى؛ ئەفە (بشرى
مهريسى يە) - و بشر ئىك ژ سەر و گرگرين
بيدعهچى يان بوو - ئينا ئىمام لى زفپرى و گۆتى؛
خودى ته دگهل فيرعهونى و هامانى و قاروونى
بهاڤيته د بنى جههنهمنى دا، ئينا بشرى و مهئموونى
هەردووان سەرى خۆ شۆر کر.

٤) و ئىمامى ئوممەتى (سۆفيانى سەورى) دگۆت؛
"ئەگەر ئەز خرابى يەكى ببينم و ئەز نهشيىم
بگوهورم، خوين دگهل دەسنڤيژا من يا زراف دئيت!"
و نموونه ژ هندی پترن ئەم بشيىن فەگيرين.. ل
دويماهى يى هيڤى يا مه ژ خودى ئەوه غيرەتا ل سەر
دينى خۆ د دليىن مه دا پەيدا بکەت، وه ل مه بکەت
خەما ئىسلامى ببتە خەما مه يا ئىکانە؛ دا ئەم ژ
وان بين يپن خودى سيبهرا خۆ لى دکەت.

(۱۹)

نهوین مزگهفتان ئافا دکهن

دیسا ژ وان کهسین خودی سیبهره خو ئی
دکته، یین کو بهحسی وان د وی ئهسهری دا
هاتی یی ژ مووسا پیغه مبهری - سلاف ئی بن -
دئیته فهگوهاستن، ئه و کهسن یین مالین خودی
- کو مزگهفتن - بو عیبادهتی ئافا دکهن.

بهای ئافا کرنا مزگهفتان:

ئافا کرنا مزگهفتی ئیک ژ وان خیرانه یین
بهردهوام، خو پستی خودان دمرت ژی، هندی
کهسهک نفیژهکی د وی مزگهفتی دا بکته
خودی خیرا ئافا کهری دی نفیست، و ژ بهر فی
خیرا مهزن بهایی وی کهسی یی مزگهفتهکی
ئافا بکته ل نک خودی کهلهک یی مهزنه،

(موسلم) ژ عوسمانی کورئ عهفانی
فه دگوهرت، دبیژت: من گوہ ل پیغه مبهری
بوو. سلاف لی بن ت دگوټ: ﴿مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ
تَعَالَى، قَالَ بُكِّرَ: حَسِبْتُ، أَنَّهُ قَالَ: "يَبْتَغِي بِهِ
وَجْهَ اللَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ" - هه چی یی
مزگهفته کی بو خودی ئاڤا کهت، و راوی یی
حه دیسی دبیژت: یا ژ من فه گوټ: مه خسه دا
وی پی کناری خودی بت، خودی چ ژی ماله کی
دی بو وی د به حه شتی دا ئاڤا کهت،
و د ریواپه ته کا دی دا هاتی یه: ماله کا وه کی
وی د به حه شتی دا.

و وه کی ئاشکه را نهف حه دیسه هندی
دکه هینیت کو خودی فی خیرا مه زن بهس
دده ته وی که سی یی بو خودی مزگهفته کی ئاڤا
کهت و نه بو چو مه خسه دین دی؛ چونکی

شهرتی قه‌بویلک‌رنا هر کاره‌کی (ئیخلاصه)، کو
ئنیه‌تا مروقی بۆ خودی ب تنی بت، و د
حه‌دیسین دورست دا هاتی یه کو زهمانه‌ک دی
ئیت خه‌لک دی مزگه‌فتان ئا‌فا که‌ن نه بۆ
خودی به‌لکی بۆ هنده‌ک ئارمانجین دنیا‌یی، و
کو زهمانه‌ک دی ئیت خه‌لک دی مه‌دحان بۆ خو
ب ئا‌فاک‌رنا مزگه‌فتان که‌ن، (ئبن خوزمیه ژ
(ئهنه‌سی کوپ‌ی مالکی) فه‌دگو‌هیژت، دب‌یژت؛
پی‌غه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - گو‌ت: ﴿قیامه‌ت
رانابت هه‌تا خه‌لک مه‌دحان بۆ خو د
مزگه‌فتان دا نه‌که‌ن﴾ و مه‌دح‌رنا د مزگه‌فتان
دا ئه‌وه: مرو‌ق مزگه‌فته‌کی ئا‌فا که‌ت نه ژ به‌ر
هندی دا خودی خ‌یرا وی بن‌قیست، به‌لکی ژ به‌ر
هندی دا خه‌لک بیژن: فلانی مزگه‌فته‌ک یا ئا‌فا
کری، له‌و دی بینی ئیک ژ وان ده‌می ب ئا‌فاک‌رنا
مزگه‌فته‌کی رادبت،

ل دمه جهان پتر نافی خو ل سهر دنقیست؛ دا
خه لك بزائن وی یا ئافا کری، و نه گهر
ئیخلاصه کا درست ل نک هه با دفیا نهو لی
گه ریابا خیرا خو ئاشکهره نه کربا، یان چونه
چونه مه دحه بو خو ب خیرا خو نه کربان.
ئافا که ریڼ مزگهفتان:

و ئافا که ریڼ مزگهفتان دو جویڼیڼ مروّفانه:
نهوین ئافاهی یی مزگهفتی ئافا دکهڼ، و خیرا
فان نهو بوو یا مه گوّتی کو خودی پیشفه دی
ئافاهی یه کی بو وان د به حه شتی دا ئافا کهت، و
جویڼی دی نهون ییڼ مزگهفتان ب عیباده تی
خودی و کرنا نفیژان ئافا دکهڼ، و نهفه نهون
ییڼ مه ب بهر فرده ی به حسی وان د پشکا سی
یی دا کری دهمی مه به حسی وان مروّفان کری
ییڼ دلیڼ وان ب مزگهفتان فه د گریډای،

و ئەفە ئەون یێن خودایی مهزن شاهدهیی ب
باومری یی بو وان دای دهمی گوئی: ﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ
مَسْجِدَ اللَّهِ مَنَ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ
وَأَتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا لِلَّهِ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ
الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾ - ههما ههر ئەو خەمی ژ مالیین
خودی دخۆن و وان ئافا دکەن یێن باومری ب
خودی و رۆژا دویمای یی هە، و نھیژان دکەن
و زمکاتی ددەن، و د دمرحهقا خودی دا ژ
لۆمهکرنا چو لۆمهکهران ناترسن، ئەف
ئافاکەرمه یێن بهری وان بو حەقی یی هاتی یه
دان ﴿التوبة: ١٨﴾.

و ئەف هەردو جوینی ئافاکەریین مزگەفتان ژ
وانه یێن خودی رۆژا قیامەتی وان ددەته بهر
سیبهره خو

رامانیڼ مزگهفتی:

مروځ نهگهر ب دورستی هزرا خو د رامانیڼ
مزگهفتی دا بکعت دی زانت هندی مزگهفته
ئو ئافاهی یه یی عهر د ب ههمی رامانیڼ خو
ییڼ نزم فه نهشیټ جهی خو د ناف دیوارین وی
دا بکعت کا چاوا رویبار ریکا خو د ناف ئاخى را
شعق دکعت و عهر د ل سهر لیقى وی رادوهستت
و نهشیټ ریکا خو بو ناف ببینت، و مروځ دهمی
ب فی باوهری قهستا مزگهفتی دکعت ب
سنگهکی پاقر و دلهکی صافی و نهفسهکا تزی
رووحانییعت فه ب ژور دکعت، ههر ودهکی نهو
ل بهر دهری دنیاى دگهل پیلافا خو دئیخت،
پشتی کو ب ریکا دهنقیژی شوینوارین وی
ههمی ژ سهر نهندامین لهشی خو شویشتن.

مزگهفت ئهو جهه یی خودی ب تنی بار تیدا
هه، لهو ل سهر عهردی مزگهفتی ههمی
(ئعتباراتیین) مروّقان دئینه لادان، و زمانی
باوهری یی ب تنی دئاخفت، نه رهنکی چو بهایی
خۆ ههیه نه زمانی، مهزن و بجویک، فهقیر و
زهنگین، کاربدهست و عامی، ههمی ل ئیک ریژی
رادوهستن، و ب ئیک نه زمانی دئاخفن، و بهری
خۆ ددهنه ئیک لایی.

مزگهفت ئهو جهی موکمه یی کو دفت
خۆراگری یا خۆ ژ دهست نهدهت دهمی عهرد ل
دۆر و رهخان دهژییت، ئهو مهعنایا دورسته یا
کو دفت خواری یا دنیا یی کاری تی نهکەت، و
دلپهشی و کهرب و کین ریکا خۆ بو نهبینت،
خودایی مهزن د ئایهتهکا پیروژ دا دبیزت: ﴿وَأَنَّ
الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ -

و هندی مزگهفتن بو پهرستنا خودی ب تنی
نه، فیجا هوین پهرستنا کهسی دی لی نه کهن، و
هوین دوعا و پهرستنن بو وی ب تنی لی بکهن؛
چونکی مزگهفت نه هاتینه ئافاکرن بو تشتهکی
دی ژ بلی پهرستنا خودی ﴿ (الجن: ۱۸)، و ئهفه
دهلیله کو واجبه مزگهفت بیینه پاقرکرن و ههر
تشتهکی ئیخلاصی و دوپکهفتنا پیغمبهری -
سلاف لی بن - تیک بدهت.

و د حه دیسهکی دا یا (ئبن حبان) ژ
(عهبدللهی کورئ عومهری) فه دگو هیژت هاتی
یه: دبیزت: زهلامهکی پسیار ژ پیغمبهری کر:
چ جه ژ ههمی جهان خرابتره؟ گوئ: وی د
بهرسفی دا گوئ: ﴿ چیتین جه مزگهفتن، و
خرابترین جه بازارن ﴾.

جیرانیڼ خودی:

د حه دیسه کا دوست دا یا کو ژ (ئنه سئ)
کورئ مالکی) دئیته فه گوهاستن، دبیرت:
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَزَّ
وَجَلَّ لَيُنَادِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيُّنَ حِرَانِي؟ أَيُّنَ حِرَانِي؟
قَالَ: فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: رَبَّنَا، وَمَنْ يَنْبَغِي أَنْ
يُجَاوِرَكَ، فَيَقُولُ: أَيُّنَ عُمَارُ الْمَسَاجِدِ؟ - روژا
قیامه تی خودی گازی دکهت: کانئ جیرانیڼ من،
کانئ جیرانیڼ من؟ ئینا ملیاکهت دی بیژن:
خودایی مه، نهو کینه ژ ههژی جیرانی یا ته
بکهن؟ ئینا نهو دی بیژت: کانئ ئافاکه ریڼ
مزگهفتان ﴿و ئافاکه ریڼ مزگهفتان یڼ کو ل
شه روژان ههستا مزگهفتان دکهن دا عیباده تی
خودی لی بکهن، نهون یڼ خودی پیگافین وان
بو وان دهژمیږت و ب خیر حسیب دکهت،

ب هەر پيگافهكی گونەهەكا وان بۆ ژى دبهت، و
دەرەجەكا وان بلند دكهت (موسلم) ژ (ئەبوو
هورەيرە) فەدگوهيژت، دبیژت: پيڤهەمبەرى - سلاف
لى بن - گوٽ: ﴿ئەرئ ئەز وی تشتی بۆ هەوە بیژم یی
كو خودی گونەهان پی چی دبهت، و دەرەجان پی
بلند دكهت؟﴾ گوٽن: بەل، ئەى پيڤهەمبەرى خودی،
گوٽ: ﴿دەسنقيژ شويشتنا ب تمامی د سەر نهخووشی
يان را، و گەلەك هافيئنا پيگافان بۆ مزگەفتی، و مانا
ل هیفی یا نفیژی پشتی نفیژی و ئەفەیه خو
گریدانا د ريكا خودی دا﴾.

و ئەوین ل دەمی تارى یی قەستا مەزگەفتان
دكەن، ئەون یین هیژای هندی كو خودی رۆزا
قیامەتی رۆناهی یی ب رزقی وان بكەت،
(ئبن خوزەیمە) ژ (سەهلئ كوپئ سەعدی)
فەدگوهيژت، دبیژت: پيڤهەمبەرى - سلاف لى بن - گوٽ:
﴿مزگینی ب رۆناهی یا تمام ل رۆزا قیامەتی بلا بۆ وان بیته
دان یین ل تارى یی دچنە مزگەفتان﴾.

(۲۰)

نُهوین ل بهری سپیدی (نُستغفاری) دکهن

د نایه ته کا پیروژ دا خودایی مه زن مه دحیی
هندهك خودان باومران دكهت، و چهند
سالوڅه ته كيڼ وان بهرچاډ دكهت، و دبیزت:
﴿الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ
بِالْأَسْحَارِ ۝۱۷﴾ - نهو نهون یین ژ سالوڅه تی وانه
نهو ل سهر کرنا عیباده تی و خو دویر کرنا ژ
گونه هان و ل سهر وان نه خو شی یین ب قه دمرا
خودی دگه هنی د بیهن فرمهن، و نهو د گو تن و
کریارین خو دا د راستگو نه، و ب تمامی
عیباده تی دکهن، و ناشکهره و فه شارتی خی ران
ددمن،

و ل دویماهی یا شەفان داخوذا ژێرنا
گونههان بۆ خو دکهن؛ چونکی ل وی دەمی پتر
یا بهرهره کو دوعا بیینه وەرگرتن ﴿ال
عمران: ۱۷﴾.

و ل جههکی دی قورئان بهحسی هندهك
خودان باومران دکهت و دبیزت: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ الْآلِ
مَا يَهْجَعُونَ ﴿۱۷﴾ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿۱۸﴾﴾ ئەف قەنجیکاره
کیمهکی ژ شەفی دنهستن، وان نفیز بۆ خودایی
خو دکر، و ل دویماهی یا شەفی بهری سپیدی
وان داخوذا لیبۆرینا گونههان ژ خودایی خو
دکر ﴿الذاریات: ۱۸، ۱۷﴾.

و د ریوایه تا (ئبن عه ساگری) دا ژ وی
ئه سه ری ژ (مووسای) دئیته فه گوهاستن هاتی
یه کو ئه وین ل سحاری (دهمی بهری سپیدی)
رادبن و داخوازا ژیبرنا گونه هان بو خو ژ خودی
دکه ن، دی ژ وان که سان بن یین خودی روژا
قیامه تی سیه را خو ل وان که ت.

دهمی سحاری:

ئهو ده مه یی شه ف بهر ب دویمای یی فه
دچت و سپیده نیژیک دبت، دهمی _جهووی)
دنیا یی نازک دبت و بی دهنگی به لاف دبت، و
خه لك دكه فنه خه وا گران، هنگی نه فسا مروفی
ژی نازك دبت، لهو (موناجات) پتر ب تام
دكه فن، زانایى نافدار (ئبن حه جهر) دبیژت:
"دویمای یا شه فی باشتین ده مه بو کرنا
دوعایان و داخوازا ژیبرنا گونه هان، و دوعا ل
وی ده می دئینه قه بویلکرن".

و دياره ئەف گۆتئا وی ژ بهر وان حەدیسانە
یێن کو تێدا هاتی کو ل دەمی دویمای یا شەفی
ژ هەمی دەمان پتر مروّف نیژیکی خودی دبت،
(ئبن خوزیمه) ژ (ەمری کورێ عەنبەسەیی
فەدگوھیژت، دبێژت: ئەز هاتمه نك پیغەمبەری
- سلاف لی بن - و من گۆتی: ئەی پیغەمبەری
خودی، ئەری دوعاپەك ژ دوعاپەکی، یان
دەمەك ژ دەمەکی نیژیکتر هەیه؟ گۆت، وی
گۆت: ﴿نَعَمْ ، إِنَّ أَقْرَبَ مَا يَكُونُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ
مِنَ الْعَبْدِ جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ
تَكُونَ مِمَّنْ يَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ -
بەلی، ل نیفا دویمایی یا شەفی خودی یی
نیژیکتره بۆ عەبدی، فیجا ئەگەر تو بشیی ژ
وان بی یێن ل وی دەمی زکری خودی دکن ژ
وان بە﴾.

و ژ بهر بهایی فی دهمی د حه دیسه کی دا یا
(موسلم) ژ (ئه بوو هورمهیره) فه دگو هیئت
هاتی یه: دبیزت: پسیار ژ پیغه مبهری - سلاق لی
بن - هاته کرن: پستی نفیژا فهرز چ نفیژ ژ
همی نفیژان ب خیرتره؟ و پستی روژی یا
رهمه زانی چ روژی ژ همی یان ب خیرتره؟
گوټ وی گوټ: ﴿أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ
الْمَكْتُوبَةِ الصَّلَاةُ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ ، وَأَفْضَلُ الصِّيَامِ
بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ صِيَامُ شَهْرِ اللَّهِ الْمُحَرَّمِ - چیتین
نفیژ پستی یا فهرز ئه و نفیژه یا ل نیفا شهفی
دئیته کرن، و چیتین روژی پستی روژی یا
هه یفا رهمه زانی روژی یا هه یفا خودی یا
حهرامه﴾.

و (نه سائی) ژى ژ (ئهبوو ئومامهى)
فه دگوهیژت، دبیژت: من گوته پیغه مبهرى -
سلاف لی بن - کیژ دوعایه ژ ههمی یان پتر
گوهدارى بو دئیته کرن؟ گوته: وی گوته:
﴿ل نیفا دویماهى یا شهفى، و پشتی نفیژین
فهرز﴾.

نالینا دویماهى یا شهفى:

ئیمامی نافدار (ئه حمه دی کورپی حه نبه لی) د
کتیبا (الزهد) دا ئه سه ره کی ژ داوودى - سلاف لی
بن - فه دگوهیژت، دبیژت: داوودى پسپار ژ
جبریلی کر، گوته: کیژ ده می شه فی ژ ههمی
یان ب خیرتره؟ گوته: وی گوته: ئه ز نزانم، به لی
ل ده می بهرى سپیدی عهرش ده ژییته. و یا
هاتی یه ریوایه تکران کو ده می کورپین
یه عقووبی داخواز ژ بابی خو کری کو ئه و
داخوازا ژیبرنا گونه هان بو وان ژ خودی بکهت،

و وی گۆتی: (سوف اُستغفر لکم ری - پاشی ئهز
دی داخوازا ژیبرنا گونههان بۆ ههوه کهم)
دبیژن: وی ئهف داخوازه پاشفه هیلا هتا لی
بوویه دویماهی یا شهفی، بۆ هندی دا داخوازا
وی بیته ب جه ئینان.

و رحمهتی سهیدا (حهسهن ئهلبهنا) د
گۆتنهکا خو دا دبیژت: "ههر رۆژ ل سپیدی و
ل ئیفاری، و ل دویماهی یا شهفی دهلیفه بۆ ته
ههیه کو تو ب رها خو بلند ببی یه عهسمانی و
خیرا دنیا یی و ئاخهرتی ب دهست خوفه
بینی".

برای من.. ههژیکهری بلندی یی..
ئهی ریفنگی ریکا سههرئهفرازا!
دلین ههژیکهران - د ناف تاری یا شهفی دا -
ئهو پهلین فهشارتینه یین بای سهری سحاران
وان گهش دکهن، و شهوفا خودی تییدا دئارینن.

ل فان سهرين سحاران يين ههر ئيك دگهل
خوشتقى يى خو كهفتى يه خهوا شرين،
هندهك دل هه نه خهوى ريكا خو ل نك نهديتى
يه، د هسيارن، ئەزمان ب زكرى خوشتقى يى
مهزن د تهرن، و چاف ب رۆندكىن ترس و هيقي
يان تهفيبارن، شهف ب ههمى تارى يا خو فه
نەشايە كوليكيڻ باغى وان ل پشت رهشاتي يا
خو فەشيڻ، ب تنى يين ماینه دگهل خوشتقى
يى خو، (موناجاتا وى دكهڻ.. ئەف دهمه - وهكى
سهيدا ههسهن ئەلبه نناى د گۆتنا خو يا بۆرى
دا بهرچاف كرى - دهليقهيهكه بۆ ته هاتى يه
دان كو تو ب رها خو بهر ب بلندى يى فه بچى،
فيجا وه نهبت تو دهليقهيهي ژ دهست خو بكهى.

دا خودی که یف ب ته بیت:

ئه گهر ته بقیّت خودی که یف ب ته بیت
ئه فقه بو ته ریك.. (نه سائی) ژ (عه بللاهی کوری
مه سعوودی) فه دگو هیژت دبیزت: " خودی
که یف ب دو زه لمان دئیت: زه لامه کی رابه ری
دوژمنی راوه ستای ل سهر هه سپه کی باشر ژ
هه سپین هه می هه فالین خو، فیجا هه فالین وی
برهفن و ئه و ل مهیدانی بمینت، ئه گهر ئه و
هاته کوشتن مه عنا وی شهید بوون خواستی
یه، و ئه گهر ئه و ما زیندی ئه وه یی که یفا
خودی پی دئیت و پی دکه ته که نی، و ئه و
زه لامی ل نیفا شه فی رابووی، که س پی نزانیت،
رابیت ده سنفیژا خو بگرت، ب تمامی، پاشی
حه مدا خودی بکه ت، و وی مه زن بکه ت، و
صلاوه تان بده ته سهر پیخه مبه ری - سلاق لی بن
ت، و ده ست ب خواندنا قورئانی بکه تن

ئەفەيه يى خودى پى دكەتە كەنى و كەيف
پى دئىت، دبیژت: بەرى خو بدەنە عەبدى من
پى رابوى ژ من پىفەتر كەس وى نابىنت."

(موسلم) ژ (ئەبوو سەعیدى) و (ئەبوو
هورەیرە) فەدگوھىژت، دبیژن: پىغەمبەرى -
سلاڤ لى بن ت گۆت: ﴿خودى فەدھىلت حەتا
دەمى دبتە سى ئىكا شەفى يا دویمایى پى
دئىتە عەسمانى دىيائى و دبیژت: كى ھەيه
داخووا ژىرنا گونەھان بو خو بکەت؟ كى ھەيه
تەوبە بکەت؟ كى ھەيه داخوواھى بو خو
بکەت؟ كى ھەيه دوعايەكى بکەت؟ حەتا دبتە
سپىدە﴾.

و دویمایى پى ئەگەر تە بقییت بزانی كانى
پىغەمبەرى - سلاڤ لى بن - چ زكر دكر دەمى ل
شەفى رادبوو دا نقيژان بکەت، گوھدارى يا فى
حەدىسى بکە:

(موسلم) ژ (عبداللاہی کورپی عہدباسی)
فہدگوہیزت، دبیزت: دہمی پیغہمبہر - سلاف لی
بن - ل شہفی رادبوو دا نفیزان بکہت، دگوت:
﴿اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ،
وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيُّومُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَلَكَ
الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ ، أَنْتَ
الْحَقُّ ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ ،
وَالْجَنَّةُ حَقٌّ ، وَالنَّارُ حَقٌّ ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ ، اللَّهُمَّ لَكَ
أَسْلَمْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ ، وَإِلَيْكَ
أَنْبَتُ ، وَبِكَ خَاصَمْتُ ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ ، فَاعْفِرْ
لِي مَا قَدَّمْتُ وَآخَرْتُ وَأَسْرَرْتُ وَأَعْلَنْتُ ، أَنْتَ إِلَهِي ،
لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ﴾

نافهروك

پهړ	بابهت
۴	ل بهر سیبهره خودی
۳۰	(۱) ئیمامی عادل
۵۵	(۲) نهو گهنجی د عیبادهتی دا پهرومرده ابووی
۷۹	(۳) نهو زهلامی دلی وی ب مزگهفتی فه گریدای
۱۰۱	(۴) نهو ههردو زهلامین ل سهر فیانا خودی گههشتینه ئیک
۱۲۵	(۵) نهو زهلامی ژنکهکا خودان مهنصب وجوانی داخوازا خرابیئی ژئی بکهت نهو

	بیژت : ئەز ژ خودی دترسم
۱۴۷	(۶) ئەو زەلامی خیری ب دەستی راستی بدەت بی دەستی چەپی پی بحەسییت
۱۶۹	(۷) ئەو زەلامی دەمی پی ب تنی خودی ل بیرا خو بینت فیجا بکەتە گری
۱۹۲	(۸) ئەوی خو ل کەسی تەنگاڤ بگرت یان لی ببۆرت
۲۱۴	(۹) ئەوی هاریکاری یا موحاهدی و دەینداری و عەبدی بکەت
۲۳۸	(۱۰) تاجری راستگو
۲۶۳	(۱۱) پیڤەمبەر و راستگو و شەهید
۲۸۴	(۱۲) ئەوی ب زۆرداری هاتی یە کوشتن
۳۰۴	(۱۳) خودانی دلین پاقر
۳۲۶	(۱۴) خودانی دەستی بی گونهه

۳۳۶	(۱۵) ئەوین ب وان بیرا خەلکی ل خودی دئینتەفە..
۳۴۷	(۱۶) ئەوین د سەر ھەمی نەخۆشی یان را دەسنقیژا خۆ..
۳۵۸	(۱۷) ھەژیکەر و ئەفیندارین خودی
۳۷۰	(۱۸) ئەوین عیجز دبن دەمی بئ ئەمری یا خودی دئیتە کرن
۳۹۱	(۱۹) ئەوین مزگەفتان ئافا دکەن
۴۰۱	(۲۰) ئەوین ل بەری سپیدی (ئستغفاری) دکەن